

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MİLLİ PİYANGO ve ŞANS OYUNLARINA KATILIM DAVRANIŞI:
ORTA ve ALT GELİR GRUPLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Hazırlayan
Öznur Özbek

İktisat Ana Bilim Dalı
İktisat Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Doç.Dr. Fehim Bakırcı

TOKAT – 2009

MİLLİ PİYANGO ve ŞANS OYUNLARINA KATILIM DAVRANIŞI:
ORTA ve ALT GELİR GRUPLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 22.07.2009

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)	İmzası
Başkan: Doç. Dr. Fehim BAKIRCI
Üye: Doç. Dr. Cumhuri ERDEM
Üye: Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZKİRAZ
Üye:
Üye:

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 08 / 07 / 2009 tarih ve 05 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Yaşar AKÇAY

Mühür
İmza

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

(... / 07 / 2009)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Öznur ÖZBEK

İmzası

TEŐEKKÖR

Bu tezin oluşturulmasında danıŐmanım Sayın Doç. Dr. Fehim BAKIRCI' ya, tecrübesi, desteği ve hiçbir zaman yüzünden eksik etmediği tebessümü için, anket hazırlanmasında ve ekonometrik model oluşturulmasında değerli katkılarından dolayı Sayın Doç. Dr. Cumhuri ERDEM' e ve en zor zamanlarımda gösterdiği özveri, sabır ve desteğinden dolayı sevgili eŐim Mahmut ÖZBEK'e teŐekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

20. yüzyılın başlarında bilimdeki baş döndürücü gelişme ile teknoloji hayatımıza iyice girmiştir. Teknoloji geliştikçe hayatımızdaki bir çok şey kolaylaşmaya başlamış ve şans oyunu oynamak gibi bir çok şeyi oturduğumuz yerden yapma olanağı sağlamıştır. Günümüz koşulları kişilere daha yüksek bir gelir edinmeyi zorunlu kılmaktadır. Kişiler de mevcut ekonomik koşullarla edinemeyecekleri geliri, şans oyunları oynayarak elde etmeye çalışmaktadırlar.

Oynanmaya başladığı ilk dönemlerde bireyler açısından bir eğlence aracı olarak görülen piyango oyunları, artık bu çizgisinden uzaklaşmış birer gelir kaynağıymış gibi görülmeye başlanmıştır. Piyangonun gelir kaynağı gibi görülmesi sadece kişilere özgü kalmamış, devletler de bu olayın içinde bilfiil bulunarak bütçelerine azımsanmayacak oranda bir gelir kaynağı oluşturmuş, her geçen gün de gelir kalemleri arasındaki payını artırmıştır.

Bu çalışmada öncelikle genel olarak piyango kavramı ve içeriği değerlendirilip, piyango oyunlarının tarihine; yabancı ülkeler, Osmanlı Devleti ve Türkiye çerçevesinden değinilmiştir. Piyango çeşitleri ile piyangoya kimlerin iştirak ettiği, piyangonun kamu harcamalarının finansmanında kullanılması ve Türkiye Milli Piyango İdaresi hakkında bilgi verilmeye çalışılmış, son bölümde ise Tokat ilinde şans oyunu oynayıp oynamamayı etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaca ulaşmak için Ordered (sıralı) Probit modeli kullanılmıştır. Sonuç olarak cinsiyet, yaş, şans oyunlarına aylık gelirden ayrılan harcamalar, daha evvel ikramiye kazanıp kazanmama, değer yargıları, medeni durum, çocuk sayısı ve gelirin şans oyunu oynama eğilimi üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Piyango, Vergi Geliri, Milli Piyango İdaresi

ABSTRACT

With the head spinning development in science from the beginning of 20th century, technology has began to get into our lives. As the technology develops, as an example playing lottery, most of the things in our lives started to get easy and we had the opportunity to do them from the place we sit. Today's conditions oblige people to acquire a high income. And people are trying to get the income which can not be obtained by the existing economic conditions, by playing lottery games.

In the begining of playing lottery games which is an entertainment tool for individuals, from now on diverges from this line and become a revenue source. Not only for people but also for the states, the lottery is an alternative source of revenue that is an important for the budgets of states and is getting important role through states revenue items.

In this study, first of all the lottery concept and all the related contents are evaluated, besides the history of the lottery is mentioned in the aspects of Turkey, Ottoman Empire and other countries. It is aimed to inform about Turkish National Lottary Establishment, the utilization of lottery in the financing of public expenses, the types of lottery and who are interested in lottery. In the last section, the reasons that effects the tendency on playing lottery in Tokat are tried to be determined. The Ordered Probit model is used to achive this target. Finally, it is observed that sex, age, the seperated amount of salary for lottery, salary itself, whether or not there is any win on the lottery, evaluation aspects, marital status and number of children are effecting the tendency on playing lottery.

Keywords: Lottery, Tax Revenue, National Lottery Administration.

İÇİNDEKİLER

sayfa

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1
1 TEORİK İÇERİK.....	4
1.1 LİTERATÜR TARAMASI.....	4
1.2 PİYANGONUN TANIMI ve TARİHÇESİ.....	6
1.2.1 Dünyada Piyango Oyunları Tarihi.....	7
1.2.2 Osmanlı Döneminde ve Türkiye’de Piyango Oyunları Tarihi.....	10
1.3 DÜNYADA PİYANGONUN KAMU HARCAMALARININ FİNANSMANIN- DA KULLANILMASININ İLK ÖRNEKLERİ ve UYGULANMASI.....	11
1.4 OSMANLI’DAN GÜNÜMÜZE PİYANGONUN KAMU HARCAMALARI- NIN FİNANSMANINDA KULLANILMASININ İLK ÖRNEKLERİ ve UYGULAMASI.....	13
1.5 PİYANGOYA GETİRİLEN YASAKLAR.....	14
1.6 PİYANGO OYUN TÜRLERİ.....	17
1.6.1 Anlık Oyunlar.....	17
1.6.2 Numaralı Oyunlar.....	18
1.6.3 Loto Oyunları (Tombala).....	18

1.6.4 Keno.....	18
1.6.5 Spor Bahisleri.....	18
1.7 PİYANGONUN BİR VERGİ OLDUĞU YÖNÜNDEKİ TARTIŞMALAR....	18
1.8 PİYANGO ve ŞANS OYUNLARINDA BİREYSEL DAVRANIŞLAR.....	23
1.9 PİYANGONUN SOSYAL ve EKONOMİK ETKİLERİ.....	24
1.10 PİYANGOYA KATILIMI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	30
2 TÜRKİYE’DE MİLLİ PİYANGO İDARESİ.....	32
2.1 KURULUŞU.....	32
2.2 İDARENİN MİSYONU.....	33
2.3 HUKUKİ YAPISI.....	35
2.4 ÖRGÜT YAPISI.....	35
2.5 İKRAMIYE ÖDEMELERİ.....	36
2.6 İNSAN KAYNAKLARI.....	37
2.7 BÜTÇE ve HASILATIN DAĞILIMI.....	40
2.8 ULUSLARARASI İLİŞKİLER.....	43
2.9 SATIŞLAR.....	45
2.10 MİLLİ PİYANGO İDARESİ’NCE OYNATILAN ŞANS OYUNLARI.....	45
2.10.1 Milli Piyango.....	45
2.10.2 Sayısal Loto.....	46
2.10.3 Şans Topu.....	47
2.10.4 On Numara.....	48
2.10.5 Hemen Kazan.....	49
2.10.6 At Yarışı.....	49
2.10.7 Spor Toto.....	49

2.10.8 İddaa.....	49
2.10.9 Süper Loto.....	50
2.11 TÜRKİYE’DE OYNANAN ŞANS OYUNLARINA GENEL BİR BAKIŞ.....	50
2.12 KARŞILIĞI NAKİT OLMAYAN ÇEKİLİŞLER.....	55
2.13 PİYANGO GELİRLERİNİN KAMU HARCAMASINA DAĞILIMI ve ETKİSİ.....	56
2.13.1 Kamu Geliri Tanımı İçinde Piyangonun Yeri.....	56
2.13.2 Milli Piyango İdaresi’nce Kamuya Sağlanan Kaynaklar ve Toplumsal Katkıları.....	58
2.13.2.1 Kamuya Sağlanan Kaynaklar.....	58
2.13.2.1.1 Doğrudan Katkıları.....	60
2.13.2.1.2 Dolaylı Katkıları.....	60
2.13.2.2 Toplumsal Katkıları.....	62
2.14 YASADIŞI OYUNLARLA MÜCADELE.....	63
3 ŞANS OYUNLARI ÜZERİNE SOSYAL ve EKONOMİK BİR ARAŞTIRMA.....	65
3.1 ARAŞTIRMANIN AMACI ve ÖNEMİ.....	65
3.2 KAPSAM.....	66
3.3 MATERYAL.....	66
3.4 YÖNTEM.....	67
3.5 BULGULAR ve DEĞERLENDİRME.....	70
3.5.1 İstatistiksel Bulgular.....	70
3.5.2 Ekonometrik Model Bulguları.....	81
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	85
KAYNAKLAR.....	88

EKLER.....	92
EK-1 Anket Örneği.....	92
ÖZGEÇMİŞ.....	94

TABLolar LİSTESİ**sayfa**

Tablo 2.1 Merkez ve Taşra Teşkilatında Görev Yapan Personelin Unvanlara Göre Dağılımı.....	37
Tablo 2.2 Merkez ve Taşra Teşkilatında Görev Yapan Personelin Yıllar İtibariyle Dağılımı.....	38
Tablo 2.3 Yıllar İtibariyle Şans Oyunu Satışları ile Diğer Faaliyetlerden Elde Edilen Gelirler ve Bunların Dağılımı.....	51
Tablo 2.4 Yıllar İtibariyle Şans Oyunları Satış Gelirlerinin Oyun Türlerine Göre Dağılımı (Vergiler Dahil)	52
Tablo 2.5 Yıllar İtibariyle Şans Oyunları Satış Gelirlerinin Oyun Türlerine Göre Yüzde Dağılımı.....	53
Tablo 2.6 2005-2006 Yılları Milli Piyango Bileti Satış Fiyatları	53
Tablo 2.7 Bir Kolon Sayısal Oyun Bedelinin Oyun Türleri İtibariyle Tahsis Yerleri....	54
Tablo 2.8 2006 Yılı İtibariyle Sayısal Oyun Satış Gelirlerinin Bölgelere Göre Dağılımı.....	55
Tablo 2.9 Yıllar İtibariyle Kamuya Sağlanan Toplam Kaynaklar.....	59
Tablo 2.10 Yıllar İtibariyle İdarece Kaynak Aktarılan Kurumlar.....	61
Tablo 3.1 Anket Sorularına Verilen Yanıtların Frekans Dağılımları.....	70
Tablo 3.2 Şans Oyunu Oynama ile Cinsiyet Çapraz Tablosu.....	76
Tablo 3.3 Şans Oyunu Oynama ile Medeni Durum Çapraz Tablosu.....	76
Tablo 3.4 Şans Oyunu Oynama ile Eş Meslek Durumu Çapraz Tablosu.....	77
Tablo 3.5 Şans Oyunu Oynama ile Çocuk Sayısı Çapraz Tablosu.....	77
Tablo 3.6 Şans Oyunu Oynama ile Yaş Çapraz Tablosu.....	78
Tablo 3.7 Şans Oyunu Oynama ile Eğitim Durumu Çapraz Tablosu.....	78

Tablo 3.8 Şans Oyunu Oynama ile Meslek Çapraz Tablosu.....	79
Tablo 3.9 Şans Oyunu Oynama ile İkramiye Kazanma Çapraz Tablosu.....	79
Tablo 3.10 Analizde Kullanılan Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	80
Tablo 3.11 Ordered (Sıralı) Probit Modeli Bulguları.....	81
Tablo 3.12 Ordered Probit Modeli için Marjinal Etkiler.....	83

ŞEKİLLER LİSTESİ**sayfa**

Şekil 2.1	Yıllar İtibariyle Merkez ve Taşrada Çalışan Personel Dağılımı.....	38
Şekil 2.2	2006 Yılı Sonu İtibariyle Dolu/Boş Kadro Durumu.....	39
Şekil 2.3	2006 Yılı İtibariyle Personelin Cinsiyet Durumuna Göre Sayısal Dağılımı...39	
Şekil 2.4	2006 Yılı İtibariyle Personelin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	40
Şekil 2.5	Yıllar İtibariyle Şans Oyunları Gelirleri ve İkramiye Ödemeleri.....	52
Şekil 2.6	Yıllar İtibariyle Kamuya Aktarılan Tutarlar.....	61

KISALTMALAR LİSTESİ

MPI: Milli Piyango İdaresi

WLA: World Lottery Association

EL: European State Lotteries and Toto Association

APLA: Asia Pacific Lottery Association

NASPL: North American Association of State and Provincial Lotteries

CIBELAE: Corporación Iberoamericana de Loterías y Apuestas del Estado

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

GİRİŞ

Hemen hemen her köşe başında karşılaştığımız piyango bayileri, bize piyango olayını sürekli hatırlatmakta, ancak pek çok konuda olduğu gibi gördüğümüz fakat üzerinde fazlaca düşünmediğimiz bu olayın, ülkemizde nasıl başlayıp ne şekilde geliştiği, ne kadar büyük bir ekonomik potansiyel oluşturduğu çoğumuzca bilinmemektedir.

Bununla birlikte, mikro ve makro manada bireylerin büyük çoğunluğunun zaman ve kaynak ayırarak ilgi gösterdiği milli piyango sisteminin toplumdaki kamuya gönüllü ama farkına varılmadan yapılan bir transfer olma özelliği de konuya ayrıca bir önem katmaktadır.

Ayrıca bir kesim halk tarafından, piyanonun düşük gelir grubundan sessizce çekilen vergi olarak nitelendirilmesi açısından vergi politikası ilkelerine uyulmadığı gerekçesiyle piyangoya karşı çıkılması yada piyanonun gereksiz görülmesi yönüyle de konuya ayrı bir tartışma penceresi açmaktadır.

Yüzyıllardır süregelen bir alışkanlık olan şans oyunlarına ilk kez 15. yy' da rastlanılmaktadır. Piyango adı altında çeşitli şekillerde gelişerek günümüze kadar gelen şans oyunları, neredeyse belirli bir kesim için hayatın vazgeçilmez unsuru olmuştur. Özellikle son yıllarda hükümetlerin de piyango oyunlarına katılmaları şans oyunlarını daha cazip hale getirmiştir.

Osmanlı döneminden bugüne çeşitli biçimlerde ülkemizde oynanan piyango ve bu oyunu oynatan Milli Piyango İdaresi, hemen herkesçe bilinmekte fakat yeterince tanınmamaktadır.

Ülkemizde de devletin finansman kaynakları arasında yer alan piyangoya, güncelliği ve kamu gelirleri arasındaki önemi göz önüne alınarak bu konuda bir çalışma yapılmasına karar verilmiştir.

Günümüzde pek çok ülkede, bireysel ekonomik davranışlar arasında büyük bir paya sahip olan şans oyunlarının devletlerin finansman kaynakları arasında önemlenecek bir boyutunun olduğu gözlenmektedir.

Özellikle alt gelir grubunda bulunan tüketici karar birimlerinin gelirlerini artırma açısından önemli bir kaynak olarak gördükleri şans oyunları bir anlamda onların bireysel gelirlerinden kamu kurumlarına bir transferi oluşturmaktadır.

Gönüllü ancak çok da farkında olunmadan oluşan gelir transferi hem ulusal ekonomi hem de gelir dağılımı açısından önemli ekonomik ve sosyal sonuçlar doğurmaktadır.

Çalışmada, bu sosyal ve ekonomik sonuçlar üzerinde durularak milli piyango sisteminin genel ve bireysel yansımaları değerlendirilecektir. Bu açıdan yaklaşımımız mikro iktisadi olduğu kadar makro iktisadi bir boyuttadır.

Çalışmanın birinci bölümünde ilk olarak literatür taramasına yer verilmiş, daha sonra; piyango ne olduğunun tanıtımına çalışılmış, piyango tanımlarına yer verilerek, Osmanlı döneminde, günümüz ve dünyadaki tarihi gelişimi incelenmiştir. Bununla birlikte piyango'nun kamu harcamalarının finansmanında kullanılmasının ilk örnekleri ve uygulanmasına Dünya ve Türkiye açısından bakılarak çeşitli dönemlerde piyangoya koyulan yasaklara değinilmiştir.

İkinci bölümde ise Türkiye'de milli piyango idaresinin kuruluşu, misyonu, hukuki ve örgüt yapısı, insan kaynaklarına değinildikten sonra Milli Piyango İdaresi'nce

oynatılan şans oyunlarına yer verilmiş ve piyango gelirlerinin kamu harcamalarına dağılımı ve etkisine yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü ve son aşamasında ise Ordered probit modeli kullanılarak, Tokat ilinde kişilerin şans oyunu oynama eğilimleri çeşitli açıklayıcı değişkenlerin bir fonksiyonu olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Ordered probit olasılık modelinin oluşturulmasında cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı, yaş, eğitim, gelir, şans oyunlarına aylık yapılan harcama tutarı, daha evvel ikramiye kazanılıp kazanılmadığı ve kişisel değer yargıları açısından şans oyunları onaylayıp onaylamadıkları açıklayıcı değişken olarak kabul edilerek, nitel bağımlı değişkene olan (şans oyunu oynayıp oynamama) etkileri analiz edilmeye çalışılmış, çalışma sonuç ve öneriler kısmıyla tamamlanmıştır.

1 TEORİK İÇERİK

1.1 LİTERATÜR TARAMASI

Piyango ve şans oyunları üzerine yapılan araştırmalar değerlendirildiğinde, bu konuda özellikle ülkemizde çok fazla bir araştırmanın yapılmamış olduğu görülmektedir. Yapılan birkaç çalışmada ise çoğunlukla Milli Piyango İdaresi'nin kuruluşuna, gelişimine, hukuki ve örgüt yapısına ilişkin değerlendirilmelerin yapıldığı görülmektedir. Yabancı literatür incelendiğinde ise konunun son derece önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Özellikle son dönemde piyango'nun bir vergi olup olmadığı yada bir vergi gibi değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusu araştırmacıların üzerinde yoğunlaştıkları konuların başında gelmektedir. Aşağıda yapılmış olan çalışmalardan bazılarına kısaca değinilmiştir.

Pickernell, Brown, Worthington ve Crawford (2003) yaptıkları çalışmada, piyango'nun birçok hükümet açısından yürütme kolaylığı nedeniyle büyük bir gelir kaynağı olduğundan ve büyük bir çoğunluk tarafından büyük ikramiye kazanma umudu olması açısından, piyango sisteminin hükümet gelirine artı bir değer yüklediğinden bahsedilmektedir. Çalışmada, açılımı ulusal piyango ve elektronik kumar makineleri olan EGMs in Queensland ve Avustralya için yapılmış olan analizlerde piyango vergilerinin çoğunlukla eğitime, sağlık hizmetlerine ve sosyal ve ekonomik gelişmelere yönlendirildiğine değinilmektedir.

Gitmez (1986) alışmasında, şans oyunlarını kumar ve piyangoları yaşanan sosyoekonomik sistemle ve bireysel gereksinmelere yanıt vermesi yönleriyle incelemiş, piyangoların, sistemin tekdüze, sıkıcı yaşam biçimine bir değişiklik katma özelliği gösterdiğini belirtmiştir. Yani sistemin sürdürülmesi için günlük yaşamın dışına çıkan sıra dışı etkinlikler sistemin güvencesidir.

Sullivan (1972) yaptığı çalışmada, Amerika'da kolonileşme döneminden önce arasıra uygulanan bir uygulama gösteren piyango, kolonileşme ile birlikte politik ve ekonomik nedenlerle ve çoğunlukla savunma ve diğer kamu hizmetleri için kullanılması açısından bir mali gereksinim olarak ortaya çıktığını belirtmiştir.

Tunçay (1994), tarafından hazırlanan Türkiye'de Piyango Tarihi ve Milli Piyango İdaresi adlı çalışma da, milli piyango'nun tarihçesi dünü, bugünü ve ilk kez ortaya çıktığı dönem ve gelişimi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Hansen (2005)' in çalışmasında, piyango'nun yalnızca hükümet tarafından sağlanıyor olması nedeniyle diğer şans oyunlarından bu yönüyle farklı olduğunu ifade etmektedir. Piyango gelirinin devlet hazinesine konan küçük çapta bir vergi geliri olduğunu belirtilmektedir. Ancak vergi politikası kıstasları açısından değerlendirildiğinde bu verginin sınıfta kalacağını söylemektedir. Piyangoya bir vergi aracı olarak bakıldığında genel olarak insanlar tarafından, kimi zaman düşük gelir grubu için kimi zaman da saf grup olarak nitelendirdikleri kesim için bir vergiden ibaret olduğunu, ancak çoğunluğun düşüncesinin ise piyangoya bir vergi olarak bakmadıkları yönünde olduğunu belirtmektedir.

Tomlinson (2003) çalışmasında, piyango'nun hem eğlenceli bir oyun oynamak hem de hayırlı bir amaç uğruna para sarf etmek gibi bir etki yaparak insanları bilet almaya teşvik ettiğini, bu sebeple piyango'nun genellikle gönüllü vergi yada gizli vergi gibi isimler aldığını, ancak, piyango'nun hükümetlerin vergileri artırmadan gelirlerini artırmalarının bir yolu olarak görülse bile aslında piyangodan sağlanan gelirin tamamen çocuk esirgeme kurumlarına yardım, öğrenciler için oluşturulan fonlar gibi daha çok sosyal amaçlı kullanıldığını savunmuştur.

Cobin (2005) çalışmasında, piyango'nun bir vergi olduğunu savunmakta ve devletin piyango gelirlerinin fonksiyonel olarak cebri vergi benzeri olduğunu ancak tek farkın piyango'nun gönüllü olarak alındığını belirtmektedir. Meraklı ve hırslı insanların piyango oyunlarına daha çok ilgi gösterdiklerini belirtmektedir.

Thornton (1999) da yaptığı çalışmasında, piyangoyu bir vergi olarak nitelemiş, ancak, piyango vergisinin azalan oranlı olduğunu, zengin'in gelirine nazaran yoksul'un gelirinden yüksek oranda alındığını, piyango'nun büyük çoğunlukla yoksul kesim tarafından oynandığını ve bu yüzden bütünüyle azalan oranlı bir vergi olduğunu belirtmiştir.

Clotfelter ve Cook (1989) yaptıkları çalışmada, 1975–1988 yılları arasında piyango'ya olan talep faktörlerini açıklamaya çalışmışlar ve bunu yapmak için de yaş, cinsiyet, din, ırk, gelir, iş durumu (çalışıyor yada işsiz olması), aile yapısı gibi değişkenlere bağlı olarak kişi başına şans oyunlarına yapılan harcamayı tahmin etmeye çalışmışlardır.

1.2 PİYANGONUN TANIMI ve TARİHÇESİ

Piyango terimi sadece Türkçe'de kullanılmakta olup, başka dillerde ise bu terime rastlanmamaktadır. Arapça ve Farsça'ya, Osmanlıca'dan geçmiş bulunmakla beraber, başka dillerde "Lotarya" yada "Loto" denilmektedir.

Türkiye'de ise ilk defa 1792'de Avusturya Sefiri Ebubekir Ratip Efendi Nemçe Seyahatnamesi'nde piyangodan bahsetmekte, üstelik Osmanlı'da devlet gelirlerini artırmak için piyango düzenlemeyi de önermektedir. Keresteciyan'ın sözlüğü piyango'nun İtalya'da siyah beyaz kağıtlarla oynanan "Bianco" adlı bir lotaryadan geldiğini söylemektedir (Tunçay, 10 Temmuz 2007, www.tarihvakfi.org.tr).

Bir tür talih oyunu olan piyango literatürde pek çok tanımı mevcuttur. Buna göre piyango;

- Düzenleyenlerce bastırılmış numaralı kâğıtları satın alanlar içinden, kazananların kura ile belirlendiği talih oyunudur (www.tdk.gov.tr).

- Bir yatırımcının birden fazla kişilerle belirli bir ödeme için toplanan paranın yada belli bir değeri olan malın değişimini sağlamak amacıyla talihe bağlı bir yöntem ile bu kişiler arasından seçilen şanslı kişi ile yapmış olduğu bir düzenlemedir (Herekman, 1993: 4).

- Piyango, özel, kamu veya hayır kuruluşlarının fonlarının yükseltilmesi amacı ile bir fiyat karşılığında satılıp üzerinde geleceğe ilişkin bir tarih ve birtakım numaraların bulunduğu, genellikle karşılığı para olan bir hediyenin, elinde kazanan biletleri bulduran kişilere dağıtılmasıdır (Kinsey, 1959: 1).

- Bastırılmış numaralı biletlerin satılarak, adet ve tutarları önceden belirlenmiş ikramiyeleri kazanacak numaraların belirli günde çekilecek kura ile saptanması esasına dayanan şans oyunudur (www.millipiyango.gov.tr).

- Piyango, bir şans oyunu simgesi olup talih tarafından belirlenen bedelin, herhangi bir işlemsel ifadesidir (Landman, 1944: 80).

Bu tanımlamalardan yola çıkıldığında; piyango bir bedel karşılığı satıldığı, kur'a yolu ile kazananların tespit edildiği, oyuna katılanların bir kazanç elde etme amacıyla oyuna katıldığı, aynı zamanda herhangi bir kazanç sağlayamama durumunun da söz konusu olduğu sonucuna varabilmekteyiz.

1.2.1 Dünyada Piyango Oyunları Tarihi

Tarihi çok eski yıllara dayanan piyango dünyada 15. yy' dan itibaren oynanmaya başlanmış ve günümüze kadar çeşitli isimler adı altında varlığını sürdürmüştür.

Kazanç sağlama amacıyla piyango ilk kez İtalya’ da başlamış olup, ülkenin tüccarları elinde kalmış olan mallarını numaralandırarak bilet düzenlemiş ve bu biletleri halka satarak hem ellerindeki malları eritme yoluna gitmiş hem de halkın dikkatini kendileri üzerinde yoğunlaştırmayı başarmışlardır. Tüccarların başvurduğu bu yol “*mal piyangosu*” olarak adlandırılmaktadır (Sullivan, 1972: 79).

Piyangoya benzer oyunların kaynağı 15. yy’ da ortaya çıkmaya başlamıştır. Örneğin İsrail’de kutsal toprakların 12 kavime kur’a yoluyla dağıtıldığı, Roma İmparatorluğu’nda da konuklara hediyeleri yine bir çekiliş şeklinde oyun ile sunulmakta olduğu söylenmektedir (Herekman, 1993: 7).

Şans oyunları yüzlerce yıldır birçok ülkede başarılı olmuştur. Varlığı Noel öncesine dayanmaktadır. Ziamba (1986) Roma İmparatoru Augustus Caesar’ın, kamu çalışmalarına fon sağlamak amacıyla loto oyunlarını kullanmış olduğunu belirtmektedir (Yu ve Xu, 2007).

Almanya şehir lotosunu ilk 1470 de uygulamış ve ulusal loto olarak 400 yılı aşkın bir süredir oynatmaktadır. İtalyan Ulusal lotosu ise 1530’dan bu tarafa sürekli bir şekilde işletilmektedir (Walker, 1998: 359).

Birleşik Krallıkta ise Fransız saldırılarına karşı fon artırımını sağlamak amacıyla 1566 yılında ilk olarak loto oyunları organize edilmiştir. Halihazırda yüzün üzerinde ülke loto oynatmaktadır ki bunlardan; İspanya, İrlanda, Kanada, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkeler dünyadaki en geniş şans oyunlarına sahiptir (Walker, 1998: 401).

Şans oyunları zaman zaman kuruluşlarca oynatılmakta ve gelirleri şirketlerce, hükümetlerce yada sağlık hizmetleri, eğitim ve hayır cemiyetleri gibi müesseselerce paylaşılmaktadır.

Piyango sistemi, birçok hükümet açısından yürütme kolaylığı nedeniyle büyük bir gelir kaynağı ve büyük bir çoğunluk tarafından büyük ikramiye kazanma umudu olması açısından hükümet gelirine artı bir değer yüklemektedir. Açılımı, “Ulusal Piyango ve Elektronik Kumar Makineleri” olan EGMs in Queensland ve Avustralya için yapılmış olan analizlerde piyango vergilerinin çoğunlukla eğitime, sağlık hizmetlerine ve sosyal ve ekonomik gelişmelere yönlendirildiğine değinilmektedir (Pickernell ve ark., 2004).

Kanada ise şans oyunları 1969 yılına kadar yasa dışı faaliyet olarak yapılmıştır. Kanada'nın ilk büyük ulusal lotosu 1973'de Montreal Olimpiyat Oyunları için düzenlenmiştir. Şimdilerde ise loto 6/49 ve Süper 7 adlı şans oyunları ülkenin bütününde baştanbaşa oynanan en revaçta iki oyun türüdür.

Bu oyunlar İngiliz Kolombiya Loto Birliği, Batı Kanada Loto Birliği, Ontaryo Loto Birliği, Quebec Lotosu ve Atlantik Loto Birliği olmak üzere beş eyalet organizasyonu tarafından işletilmektedir. Her bir birlik aynı zamanda bir yada iki eyalette görülebilen daha küçük şans oyunları sunmaktadır. Ulusal lotolarla kıyaslandığında bu oyunların bileti genelde düşük fiyatlı bilet ve daha küçük sabit ödülleri bulunmaktadır (Yu ve Xu, 2007).

Bundan başka Dünya Loto Birliği (WLA, World Lottery Association), Avrupa Loto Birliği (EL, European State Lotteries and Toto Association), Asya Pasifik Loto Birliği (APLA, Asia Pacific Lottery Association) Kuzey Amerika Loto Birliği (NASPL, North American Association of State and Provincial Lotteries) ve Latin Amerika Loto Birliği (CIBELAE, Corporación Iberoamericana de Loterías y Apuestas del Estado) olarak beş kuruluş tarafından şans oyunları işletilmektedir (www.millipiyango.gov.tr).

1.2.2 Osmanlı Döneminde ve Türkiye’de Piyango Oyunları Tarihi

Osmanlı dönemine bakıldığında, Osmanlı Devleti'nin son yıllarında resmi olmayan ilk piyangosu "Donanma Cemiyeti" tarafından düzenlenmiştir. Savaş gemisi tedariki amacıyla düzenlenen bu piyango'nun ikramiyelerini halkın verdiği hediyeler oluşturmuştur.

Bu düzenlemenin ilgi görmesi üzerine, Şark Şimendiferleri ve Ergani Bakır İşletmeleri tahvillerinin satışını özendirmek amacıyla, Cumhuriyetten önce, kazananları kura ile belirlenen ilk resmi piyango uygulaması başlatılmıştır (www.tarihvakfi.org.tr).

Cumhuriyet'in ilanından sonra, 710 sayılı Kanunla, 9 Ocak 1926 tarihinden itibaren karşılığı nakit olarak ödenmek üzere piyango tertip ve keşide etme hakkı Türk Tayyare Cemiyeti'ne, yani şimdiki Türk Hava Kurumu'na verilmiştir. Kuruma verilmesindeki amaç, elde edilen gelire ülkenin hava gücüne katkı sağlamaktır.

Türk Hava Kurumu'nun piyango tekeli 1939'a kadar devam etmiş ve bu tarihte piyango tekeli bir kanunla Milli Piyango İdaresi'ne devredilmiştir. Milli Piyango İdaresi 5 Temmuz 1939 tarih ve 3670 sayılı kanun ile kurulmuştur.

İdare; piyango bileti, sayısal loto, şans topu, on numara, hemen-kazan planlarını hazırlamak, bu oyunları uygulamak ve ikramiyelerini dağıtmakla yükümlüdür (www.millipiyango.gov.tr).

Ayrıca, bu kanunla her türlü eşya piyangosu, şans oyunları ve müşterek bahis ve benzeri oyunları düzenleme yetkisi ile denetimi piyango idaresinin görevidir. Piyango idaresi buna ilaveten uluslararası kuruluşlarda Türkiye'yi temsil etmek ve bunlarla ortaklıklara girip işbirliği yapma yetkisine sahiptir (45. Resmi Gazete, T. 1 Haziran 1993, Sayı 19834, s. 1).

Günümüzde ise piyangoların şimdiye kadar olduğundan çok fazla önem kazanarak daha yaygın kullanılmaları yönünde ilerlemekte olduğunu görmekteyiz. Bunun iki nedeni vardır (Herekman, 1993: 16):

- Hükümetler kumar oyunlarından halkı uzaklaştırmanın zorluğunu fark etmiş ve bunun en masum yolu olan piyangolar ile bu ihtiyacı kendileri daha zararsız yoldan karşılama yoluna gitmişlerdir,
- Piyangodan sağlanan gelirler her ne kadar vergilere oranla az ise de kamusal hizmetlerin karşılanmasına yardımcı olmaktadır.

1.3 DÜNYADA PİYANGONUN KAMU HARCAMALARININ FİNANSMANINDA KULLANILMASININ İLK ÖRNEKLERİ ve UYGULANMASI

Piyangoların, hükümetler açısından uygulama kolaylığı ve bireyler bakımından kaybetme ihtimalindense kazanma umudunun ağır basması yönüyle finansman kaynağı olma yolunda her geçen gün önemi artmaktadır.

Kamu geliri olarak piyango ilk 1434 yılında Hollanda'nın Sluis kentinde şehrin istihdam haddini artırmak ve şehri güçlendirmek için fonların yükseltilmesi amacıyla kullanılmış, daha sonra Fransa'nın L'Ecluse kenti 1444'de aynı amaçla piyangoya başvurmuştur (Herekman, 1993: 8).

İlk genel kamu yararına para piyangosu ise 1530' da Floransa' da oynatılmıştır. 15. yy' da Hollanda'da bu amaçla düzenlenen piyangolar ise halen sürdürülmektedir. Bu şekilde başlayan kamu geliri için piyango koyma yolu 15. yy sonunda özellikle Almanya'da çok yaygın bir hale gelmiş ve hediyesi para şekline dönüştürülmüştür (Herekman, 1993: 8).

Fransa'ya piyango'nun, Kral'ın ücretlerini ödemek için İtalya ile ortaklaşa piyango satışına girmesi ile İtalya'dan geçtiği söylenmektedir. Daha sonra alışkanlık haline gelen piyango'nun ücretler karşılandıktan sonra Fransa'da satışına devam edilmiş ve ancak 1700' den 1776 yılına kadar Fransa'da hem kamu hem de özel piyango satışları durdurulmuştur. Ancak 1776' da ulusal piyango'nun organizasyonu ile özel piyango yasak edilerek piyango düzenleme devlete bırakılmıştır.

İngiltere'de ise 1566'da ilk kez Kraliçe Elizabeth' in desteği ile deniz kuvvetlerini güçlendirmek ve geliştirmek üzere piyango sistemine gidilmiştir. Bu sistem herkese az da olsa bir miktar ikramiye verilmesi usulünden oluşmaktadır. “*Kraliçe'nin Piyangosu*” olarak adlandırılan bu piyango uygulandığı dönemde pek rağbet görmemiştir (Herekman, 1993: 13). Bir yıl sonra da piyango denemelerinin başarısız olması sonucu İngiltere'de yüz yıldan fazla bir süre kamu piyango'ları oynatılmamıştır (Kinsey, 1959: 19).

1612' de Virginia şirketi Kuzey Amerika kolonisini desteklemek için piyango satışa çıkartmış ve bir süre bu sayede finansal destek de bulmuştur (Blakey, 1979: 65).

Daha sonra 1663 yılında İngiliz Kraliyeti tekrar Fransa ile olan savaş sırasındaki ek gelir ihtiyacını karşılamak üzere piyango faaliyetlerine başlamıştır. Bundan sonra da seri numaralı bilet satışlarına geçilerek piyango'nun sürekliliği sağlanmıştır.

Amerika'da ilk piyango'nun kesin olarak ne zaman ortaya çıktığı bilinmemektedir. Ancak şans oyunlarının Amerikan kültüründe popüler bir yere sahip olduğu aşikardır. 1664 de New Hampshire' de devlet lotoları kayda değer bir gelir akımı oluşturmuştur (Sullivan, 1972: 80).

Amerikan piyangosunda esas amaç kiliseye ve eğitime yardımcı olacak fonların sağlanmasıdır. Örneğin “Faneuil Hall” un 1761' de restorasyon giderleri düzenlenen

piyango gelirleri ile sağlanmıştır. Ayrıca Brown Columbia Dartmouth, Harvard, Yale Üniversitelerinin birçok binası da piyango gelirleri ile yapılmıştır.

Amerika’da kolonileşme döneminden önce inişli çıkışlı bir uygulama gösteren piyango, kolonileşme ile birlikte politik ve ekonomik nedenlerle bir mali gereksinim olarak ortaya çıkmıştır. Piyangoların çoğunlukla savunma ve diğer kamu hizmetleri için kullanılması koloniler döneminde diğer dönemlerden farklı olarak özel piyangoların getirdiği sakıncaları ortadan kaldırmaya yardımcı olmuştur (Sullivan, 1972: 80).

Bununla beraber federal hükümet, 1793–1799 arasındaki Washington D.C. piyangosu yönetimindeki eksiklik ve satışlardaki başıboşluk ve 1812’ de Maryland ve District of Columbia arasındaki kanalın yapımına yardımcı olmak üzere Virginia’ da satılan biletlerin yetersizliği nedeniyle iki başarısız piyango uygulaması ile karşılaşmıştır (Blakey, 1979: 68).

1.4 OSMANLI’DAN GÜNÜMÜZE PİYANGONUN KAMU HARCAMALARININ FİNANSMANINDA KULLANILMASININ İLK ÖRNEKLERİ ve UYGULANMASI

Osmanlı döneminde piyango uygulaması 19. yüzyılın ikinci yarısında ikramiyeli tahvillerle başlamaktadır. Şark Demiryolları tahvilleri ikramiyeli tahvillere örnek teşkil etmektedir. Osmanlı ilk defa 1887’ de yaptığı bir düzenleme ile ikramiye bileti bayilerinin borsaya kaydolmasını ve vergisini vermesini zorunlu kılmış, ikramiyeleri ise izne bağlamıştır. Bunun dışında piyangolar ancak çeşitli cemaatlerce hayır maksadıyla düzenlenebilmektedir.

1887’ de İzmir İslahhanesine yardım ve hapishanede bir sanayihane inşası için Defterdar Kadri Bey bir piyango tertiplemek için girişimde bulunmuştur. Fakat piyangonun çekilip çekilmediği belli değildir.

1889’ da yine islahhane yararına eşya piyangosu düzenlenmiş ve bu kez çekilmiştir. Kesin olarak bilinen ilk nakit piyangosu 14 Mart 1890’ da İzmir Valisi Halil Rıfat Paşa tarafından düzenlenen 12 aylık bir sınıf piyangosudur (www.tarihvakfi.org.tr).

1877–1878 Osmanlı-Rus ve 1897 Osmanlı-Yunan savaşlarından sonra ülkeye Kafkaslardan ve daha çok da Balkanlardan gelen Müslüman göçmenlere yardım amacıyla 1906–1909 yılları arasında “*Ziraat Bankası Piyangosu*” düzenlenmiştir.

Osmanlı Devleti’nin son yıllarında (1917) hasılatı Donanma Cemiyetinin inşa edeceği tersaneye sarf edilmek üzere İtibar’ı Milli Bankası vasıtasıyla ve itfa cetvelleri Maliye Nezaretince tasdik edilmek şartıyla birer liralık 1 000 000 adet ikramiyeli piyango tahvili çıkarılmıştır.

Bu tahviller uzun vadeli piyango bileti niteliğinde olup, 400 000 adedini İtibar’ı Milli Bankası almıştır. Donanma Cemiyetinin elinde kalan 600 000 kadar tahvil ise, Cemiyeti fesheden 2 Mayıs 1919 tarihli Heyet’i Vekili Kararnamesiyle Hazineye devredilmiştir (www.millipiyango.gov.tr).

Cumhuriyet döneminde 12 Aralık 1925 tarih ve 689 sayılı kanunla söz konusu kararname kaldırılarak eski Donanma Cemiyeti’nin Hazineye intikal eden parası ve gayrimenkulleri dışındaki hakları Türk Tayyare Cemiyeti’ne verilmiştir.

1.5 PİYANGOYA GETİRİLEN YASAKLAR

Günümüzde revaçta olan piyango oyunları belli bir dönem tüm ülkeler tarafından yasaklanmıştır. Batı Avrupa ülkelerinde 19. yüzyılın ilk yarısında piyangolar kamusal görünüşlerini kaybetmiştir.

1823' de İngiltere devlet piyangolarını kaldırmaya başlamış, 1836' da son devlet piyangosu kanunun da kaldırılması ile milli piyango tamamen ortadan kalkmıştır (Kinsey, 1959: 19).

Fransa' da piyangolar sosyal amaçlı düzenlenenler hariç, 1776' da kaldırılmıştır. Belçika 1830, İsveç 1841' de piyango oyununu yasaklamıştır. 1893' de ABD hükümeti posta servisi aracılığı ile piyango dağıtımını yasaklamıştır. ABD'de 1894' den itibaren bingo ve eşya piyangoları hariç tüm yasal destekli piyango düzenlemeleri yasaklanmıştır.

1850' lerde de eyaletler tek tek piyango oyunlarını durdurmuşlardır. Almanya'da bireysel piyango oyunları 19. yy ın ikinci yarısında tek bir Prusya piyangosu haline getirmiştir.

Bu dönemde devletlerin piyango oyunlarını ortadan kaldırmalarının nedenleri arasında özel kumar düzenlemelerini ve kişilerin de buna katılımlarını artırdığı düşüncesi, piyanonun bazı kesimler tarafından kumar olduğu ve ahlak kurallarına aykırılık teşkil ettiği yönündeki hızla artan düşünceler ve devletin bu yolla fazlasıyla kar elde ettiği ve halkın güvenini yitirdiği gibi düşünceler yer almaktadır (Herekman, 1993: 13).

Osmanlı döneminde piyango oyunlarına yer yer yasaklamalar getirilmiştir. Osmanlı Arşivi'nde Hicri 1274 (1857) yılına ait belgeler arasında Danıştay' a hitaben yazılmış bir notta, iki yıl önce (1855' te) yabancı piyango biletlerinin yurda sokulmasının yasaklandığına dair bir açıklama bulunmaktadır. 1857 Ağustosunda (Zilhicce 1274) ise piyanonun "külliye men' i" söz konusudur.

Osmanlı Arşivi'ndeki belgelerden anlaşıldığına göre, yasak kararından önce, harcını yatırıp Emniyet Teşkilatından (Bab-1 Zaptiye) ruhsat alarak piyangoculuk yapan üçyüzden fazla kişi vardır. Bunlar iş akışlarının aniden kesilmesi üzerine büyük zararlara girdiklerini, geçim sıkıntısına düştüklerini ileri sürerek hükümetten tazminat istemişlerdir.

Abdülmecit döneminde yapılan yasaklama girişiminin ne denli başarılı olduğu saptanamamıştır. Fakat onun ölümüyle (1861 'de) tahta geçen Sultan Abdülaziz'in ilk saltanat yıllarında piyangolar yeniden ortaya çıkmıştır.

Abdülaziz'in tahta geçmesinden bir süre sonra, dönemin iki ünlü Rum bankerinin özel amaçlı bir emlak piyangosu tertiplemeye teşebbüs ettikleri, fakat bunu hayli acemice tasarladıkları, kazanandan bin altın lira alıp karşılığında kazanana Boğaziçi'nde üç yalı vermeyi düşündükleri gazete havadislerinden öğrenilmiştir (www.millipiyango.gov.tr).

1865 yazı başında çıkan bir kolera salgını gerekçe gösterilerek piyango ertelenmiş ve koşulları değiştirilip 15 Kasımdan itibaren ikişer hafta arayla, onbir çekilişle, on kere nakit-para, onbirinci olarak da “karşılıksız” emlak ödüllü bir sınıf piyangosu haline getirilmiştir.

1880'li yıllara gelindiğinde, Rum, Ermeni, Yahudi vb. toplulukları arasında piyango düzenleme yoluyla gelir sağlama uygulamaları hayli yayılmıştır. Danıştay'ın Düzenlemeler (Tanzimat) Dairesi kararıyla, bunlardan kişisel çıkar amaçlı olanları yasaklanmış, genel hayır amaçlı olanlarsa, ellibin kuruşa kadar küçük çaplı olanların yerel yönetimlerce, yani valilik ve mutasarrıflıkların, bundan büyük ikramiyelilerinse

Ticaret Bakanlığı aracılığıyla, hükümetin iznine bağlı olarak oynatılması kararlaştırılmıştır (www.millipiyango.gov.tr).

Piyango ile ilgili bu nedenlere bağlı olarak çıkan yasaklar zamanla tekrar yumuşamaya ve piyango'nun 19. yy' ın sonlarında kamu hizmetlerinin gelişmesi (dolayısıyla kamu giderlerinin artması) nedeniyle artan kamu harcamalarının karşısında vazgeçilmez bir gelir kaynağı durumuna gelmeye başlamıştır.

1.6 PİYANGO OYUN TÜRLERİ

Amacın devletler açısından gelir, bireyler açısından ise umut kaynağı olduğu piyangolar bireylerin oyuna katılımlarını artırma amacıyla çeşitli şekillerde sunulmaktadır.

Piyango oyunları, her biri değişik varyasyonlarda olmak üzere yabancı ülkelerde 5 temel tipte sıralanmaktadır. Bununla birlikte yeni oyuncuların ilgisini çekecek ve katılımını sağlayacak oyunlar geliştirilmiştir. Bu şekilde farklı oyun metotlarıyla farklı ödüller ve kazanma olasılıkları önerilmektedir (Hansen, 1959: 10).

- Anlık oyunlar (instant games)
- Numara oyunları (numbers games)
- Loto oyunları (lotto games)
- Keno (keno)
- Spor tahminleri (sports betting in lotteries)

1.6.1 Anlık Oyunlar

Oyuncuların bilet alarak katıldığı ve günlerce yada haftalarca bekleyerek, aldıkları biletin çekilip çekilmemesine göre ikramiye kazanıp kazanmadığının belirlendiği, ikramiye tutarının 1 Dolardan 100 bin Dolara kadar olan pasif tarzda bir tür oyundur.

1.6.2 Numaralı Oyunlar

Oyuncularına 3 ya da 4 basamaklı sayıları seçmelerini imkan veren bir oyun türüdür. Oyuncular tarafından yazılan rakamların oyun neticesinde seçilmesiyle ikramiye kazanılmaktadır. Bu tip oyunlar bazı kentsel alanlarda oynatılan ve hemen hemen illegal oyunlarla eşdeğer olan ve loto acentelerinin bu oyunlara iştirak eden düşük gelir grubu üzerinden fayda sağladıkları yönünde itham edildiği türden oyunlardır.

1.6.3 Loto Oyunları (Tombala)

Belki de en çok bilinen şans oyunu tombaladır. Tombala numaralı taşlar çekilerek üzerinde numara yazılı kağıtlarla oynanan bir şans oyunudur. Ayrıca bu kartta bütün numaraların doldurulmasıyla kazanılan en büyük ödüle yada bütün numaraların kapatılmasına da “tombala” denir.

1.6.4 Keno

Bir tür gazino oyunu olan Keno, kumarhanelerde katılımcılarının farklı rakamlar seçerek oynadıkları ve seçtikleri rakamların çekiliş sonucu isabet etme durumuna göre kazanç tablosunda belirlenen tutarı kazandıkları tarzda bir oyundur.

1.6.5 Spor Bahisleri

Yapılan spor karşılaşmalarına bahis yapma olanağı sunan, maç skoru yada kazananı bilmeye dayanan bir tür şans oyunudur.

1.7 PİYANGONUN BİR VERGİ OLDUĞU YÖNÜNDEKİ TARTIŞMALAR

Yüzyıllardır çeşitli ülkelerde çeşitli şekillerde oynatılan ve oynanan piyangolar bireylere eğlence aracı ve umut kapısı olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Katılımcıların hiçbir zorlama olmaksızın gönüllü olarak, istedikleri tutarlarda iştirak

ettikleri piyango oyunları her ne kadar eğlence kültürü olarak görünse de, belirli bir kesim tarafından hiç de masum bir oyun olarak değerlendirilmemekte ve piyango oyununun katılımcının cebinden gizlice çekilen bir vergi olduğu yolunda yorumlar yapılmaktadır.

Piyango hem eğlenceli bir oyun oynamak hem de hayırlı bir amaç uğruna para sarf etmek gibi bir etki yaparak insanları bilet almaya teşvik etmektedir. Bu sebeple genellikle piyangolar gönüllü vergi yada gizli vergi gibi isimler almaktadır. Görünüşte hükümetlerce vergileri artırmadan gelirleri artırmanın bir yolu olarak mükemmel bir çözüm olarak görülse de durum aslında böyle değildir. Devletler piyango gelirlerini, doğrudan çocuk esirgeme kurumlarına, yardıma muhtaç olanlara, yüksek öğrenime gücü yetmeyen öğrenciler için oluşturulan fonlara aktarıldığını belirtirler (Tomlinson, 2003: 266).

Gelir düzeyi ile oyuna katılım arasında doğru orantı olduğunu savunan görüşlere nazaran, orta sınıf katılımcıların genellikle diğer gelir gruplarındaki bireylerden piyangoya daha eğilimli olduklarından bahsedilmektedir. Ancak istatistikler bu grubun oynadığı oyun çeşidi ve oynama sıklığının daha düşük olduğunu göstermektedir (Tomlinson, 2003: 266)

Araştırma istatistikleri dikkatlice gözden geçirildiğinde, dezavantajlı grup olan düşük gelir grubundaki bireylerin ve azınlıkların daha aktif şekilde şans oyunlarına katıldıkları görülecektir. Bu da demek oluyor ki, düşük gelir düzeyindeki katılımcılar gönüllü vergi olarak adlandırılan katılım bedelinin büyük bir dilimine ağır şekilde katlanmaktadırlar.

Piyango ile ilgili olarak problem olarak görülen bir diğer konu ise azalan verimdir (Tomlinson, 2003). Başlangıçta artış gösteren piyango gelirlerinin, ilerleyen yıllarda büyük bir düşüşle karşılaşabilmesi mümkündür. Bu durum, piyango gelirlerini

huzurevi yada eğitim gibi belirli programlara tahsis etmiş olan devletler için büyük bir problem oluşturacaktır. Bu tür programlar hızlı bir şekilde artacak ve arttıkça da finanse edilmeyi bekleyecektir.

Bu durumda şöyle bir paradoks ortaya çıkmaktadır. Piyango idaresince yapılan finansman gün gelip de sağlanamadığında ne olacaktır? Bu durum birçok devletin başına gelebilecek bir tehdittir. Bu konudaki olağan yanıt ise yine devletçe oluşturulmakta ve devletin piyango adı altında yeni oyunlar tertip edeceği yada piyango gelirlerini artırmak için çözümler arayacağıdır.

Devletin görevi halkın refahını sağlamak ve idame etmek olduğuna göre, finansman arayışının halkın gönüllü olarak da olsa yeni oyunlara yönlendirilerek, bu şekilde karşılanmasının da etik açıdan pek hoş olmayacağı aşikardır (Tomlinson, 2003).

Thornton (1999) ise Devlet piyangolarını, Robin Hood' da adı geçen, halkı ağır vergilerle ezen "*Nottingham Şerifi*" gibi fakirden çalıp bürokrata, politikacılara ve zengine vermek için bir yol olduğunu düşünmektedir.

Devlet piyangoları, servetin yeniden dağılımı konusunda bir uğraştır. Ancak burada gelir dağılımını düzeltmekten ziyade bozucu bir etki görülmektedir. Hükümetler her bir şans oyununda belli bir miktar parayı vergi adı altında almaktadır.

Katılımcılar bu vergiyi; ekmek, bira yada diğer ihtiyaçlarda olduğu gibi ödemek zorundadırlar. Piyango oyunlarında hükümet bireylere bu konuda bir seçim hakkı tanımamaktadır ve bu vergiden kaçınmanın tek yolunun ekmek almamak veya ekmek yapmak için un kullanmamakta olduğu gibi oyun oynamamaktır.

Thornton (1999) piyango vergisinin azalan oranlı¹ olduğunu, zenginin gelirin nazaran yoksulun gelirinden yüksek oranda alındığını belirtmektedir. Bütün çalışmalarında bu yönde birleştiğini ve şimdiye kadar da bu bulguyla çelişen bir çalışma olmadığını belirtmektedir. Bununla da kalmayıp piyango oyununun büyük çoğunlukla yoksul kesim tarafından oynandığını ve bu yüzden bütünüyle azalan oranlı bir vergi olduğunu belirtmektedir.

Piyango oyunlarından elde edilen vergi geliri ile benzin, gayrimenkul, lüks eşya ile ruhsat, lisans, harç ve trafik para cezaları gibi çeşitli isimler altında elde edilen vergi geliri mukayese edildiğinde, bireyin piyango vergisi ödemeye olan hevesi tartışılmaz. Piyangoların devletin mali krizlerinden dolayı ortaya çıktığı iddiasına rağmen piyangolar politikacıların daha fazla gelir elde etme tercihi şeklinde basitçe de belirtilebilir.

Piyangoların yalnızca hükümet tarafından sağlanıyor olması nedeniyle diğer şans oyunlarından bu yönüyle farklıdır. Piyango gelirinin devlet hazinesine konan küçük çapta bir vergi gelidir. Ancak, vergi politikası kıstasları açısından değerlendirildiğinde bu verginin sınıfta kalacağı açıktır (Hansen, 2005).

Piyangoya bir vergi aracı olarak bakıldığında genel olarak insanlar tarafından, kimi zaman düşük gelir grubu için kimi zaman da saf grup olarak nitelendirdikleri kesim için bir vergiden ibarettir. Ama çoğunluğun düşüncesinin ise piyangoya bir vergi olarak bakmadıkları yönündedir.

Piyango yandaşları çoğunlukla verginin, zorunlu ödeme olduğunu tartışır ve piyango alışverişlerinin gönüllü olduğunu ve bundan dolayı piyango oyununun bir vergi

¹ Artan oranlı vergilerin “çok kazananın çok, az kazananın ise daha az” vergi almaya imkan sağladığı ve bu açıdan daha adil olduğu savunulmaktadır. Azalan oranlı tarife ise artan oranlı vergi tarifesinin tam tersidir, yani matrah arttıkça vergi oranı azalır.

olamayacağını belirtirler. Ancak gönüllü yapılan alışverişlerde de vergi alınmakta ve bu vergi de cebri vergi özelliğini taşımaktadır. Teknik olarak da yapılan her alışveriş gönüllüdür ve ödenen vergi de dolayısıyla gönüllü olmaktadır (www.taxfoundation.org).

Aynı düşünce alkol ve tütün satışlarında da geçerlidir. Piyango bileti almaktansa tütün yada alkol almak arasında gereksinim yönünden çok fazla bir fark yoktur.

Eğer gönüllü olma durumu varsa bile bunun vergi olarak değerlendirilemeyeceği varsayımı geçerlidir. Çünkü, piyangonun özünde eğlence vardır, gereksinim yada ihtiyaç yoktur. Sadece maddi gücü olan ve oynamaktan zevk alanlara yöneliktir.

Büyük ihtimalle hükümet cebri olarak elde edilen gelirdense şevkle ve gönüllü olarak tahsil edilen geliri tercih edecektir. Bu düşünce piyangonun hükümete bir grup mükellef tarafından spesifik olarak ödenen bir vergi olduğunu ifade etmektedir.

Bununla birlikte piyangoyu; düşük gelir grubundan sessizce çekilen vergi olarak nitelendiren, vergi politikası ilkelerine uyulmadığı gerekçesiyle piyangoya karşı çıkan yorumlara bakıldığında; piyangoların yalnızca hükümet tarafından sağlanıyor olması nedeniyle diğer şans oyunlarından bu yönüyle farklıdır (Hansen, 2004).

Piyango geliri devlet hazinesine konan küçük çapta bir vergi gelirdir. Ancak, vergi politikası kıstasları açısından değerlendirildiğinde bu vergi sınıfta kalacaktır. Verginin cebri ve karşılıksız olması, buna karşılık piyango ve şans oyunlarının ise cebri olmaması ve kişisel isteğe bağlı olması, ayrıca, kazananlar açısından bir karşılığının olması dolayısıyla bir vergi olarak nitelemek mümkün olmayacaktır.

1.8 PİYANGO ve ŞANS OYUNLARINDA BİREYSEL DAVRANIŞLAR

Piyango günümüzde devletlerin gelir kalemleri içerisinde sürekli artan yönü ile ve gelir kalemlerinin ayrılmaz bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. 1992’de devlet piyangoları hazineye 11,5 milyar dolarlık bir katkıda bulunmuştur (Stone, 2000: 21).

Çoğu ülke piyango katılım oranlarını artırmaya çalışmışlar ve bunu da gerçekleştirmek için de bireylerin neden piyango oyunları oynadığının bilinmesi gerektiği konusunda hemfikir olmuşlardır.

1986’ da Los Angeles Times’ın yapmış olduğu ankette, katılımcılara eğlence amaçlı mı yoksa nakit amaçlı mı oynadıkları sorulmuştur. Cevaplar ise başa baş olarak bölünmüştür. Düşük gelir grubundaki katılımcılar parayı neden olarak gösterirken, yüksek gelir grubu katılımcıları ise bunu eğlence olarak yaptıklarını belirtmişlerdir (Clotfelter ve Cook, 1990: 105).

Pazarlama, bireylerin piyango oynama nedenleri arasında önemli bir yere sahiptir. Devletler nüfusun belirli bir kesimini hedefleyen ve git gide büyüyen pazarlama kampanyaları yapmaya başlamışlardır. Bunu da bireylerin büyük ikramiyeyi kazanma ihtimalinin verdiği rahatlığı göz önüne getirmelerini sağlayarak yapmaktadırlar. Piyango reklamları kazananlar ve kazanmanın mükemmel olasılığı üzerine odaklanmaktadırlar. Daha önce de belirtildiği üzere kazanamama ihtimali gibi bir durumdan asla bahsedilmemektedir (Clotfelter ve Cook, 1990: 19).

Çoğu görüş şans oyunlarının ekonomik açıdan hane halkına bir yük oluşturduğu konusunda birleşmektedir. 1997–1999 yıllarında ulusal görüş araştırma şirketinin yürüttüğü çalışmada, loto katılımcılarının demografik ve sosyoekonomik modelleri tahmin etmiş ve yüksek gelir grubuna kıyasla Piyango harcamalarının düşük gelir grubu

hanehalkı bütçesinde büyük bir yük oluşturduğu sonucuna varılmıştır (Clotfelter ve ark., 1999).

Her ne kadar şans oyunlarına katılım oranı hanehalkı gelirine göre artış gösteriyor olsa da katılımcılardan geliri 50 000 dolardan az olanların diğer gelir gruplarına nazaran piyango oyunlarına gelirlerinin büyük bir bölümünü harcarken en düşük gelir grubu kategorisindekilerin (Hanehalkı gelirinin 10 000 dolardan düşük olduğu grup) kişi başına 597 dolar harcadığını tespit edilmiştir. Aynı zamanda bağımlılığın derecesinin yoğun bir şekilde küçük bir kesim grupta toplandığını da tespit etmişlerdir.

Bununla birlikte piyango oyunları sistematik olarak demografik gruplar arasında değişim göstermektedir. Erkeklerin oyuna kadınlara kıyasla daha sıcak baktıklarını, bekarların evlilere yada dullara nazaran daha az loto harcamasında bulduklarını da tespit etmişlerdir.

Kişi başına harcama yaş ile birlikte artarken en yüksek harcamayı 46–64 yaş arasındaki orta yaş grubu bireylerin yaptıkları belirlenmiştir. Bu katılım oranları etnik gruplar boyunca hemen hemen benzerlik göstermekte ve diğer gruplara nazaran piyangoya en yüksek harcamayı siyah ırkın yaptığını belirlemişlerdir.

Katılım oranlarının eğitim ile çok da fazla değişmediğini, özet olarak erkeklerin, siyah ırkın, üniversite mezunlarının piyango oyuncularının % 20 ini oluşturduğunu belirlemişlerdir.

1.9 PİYANGONUN SOSYAL ve EKONOMİK ETKİLERİ

Birçok ülkede piyangolar gelir sağlama özellikleri yanında kumar türü oyunların yayılmasını önlemek, halkı dolandırıcılıktan korumak ve bir monopol yaratmak suretiyle düzenleyici kontroller sağlamak amacıyla devlet elinde tutulmaktadır. Her ne

kadar piyango oyunları diğer kumar oyunlarından farklı olarak daha az sosyal etkiye sahipse de bir fiyat dağıtımı, şansa bağlı olması ve herkese katılabilme olanağı tanınması yönleriyle zararsız bir tür oyun olduğu söylenebilir. Katılımcıların yatırdığı paranın iki motivasyonu vardır (Herekman, 1993: 62).

1. İhtiyaçların Karşılanması; bilet çekilişlerinin beklenmesi ve heyecan yaratılması yoluyla ihtiyaçların tatmin edilmesidir. Biletin elde edilişi ile çekilişin yapıldığı zaman arasındaki süre ne kadar fazla ise piyango etkisi o kadar azdır. Yani katılımcılar daha uzun aralıklarla katılacak ve bekleme süresi ne kadar fazla ise o kadar az bir heyecan yaşayacaklardır.

2. Kazanma umudu ise; olasılık katsayısı ile oransal olarak azalmayan fakat katsayı ve ödülün, ürünün değerinden daha büyük kalma eğiliminde olan bir potansiyel söz konusudur. Kazanma olasılığı ne kadar küçük olursa olsun ödülün büyüklüğü ile orantılı bir potansiyel vardır.

Bireysel düzeyde ele alındığında piyangolar sistem içinde doyuma ulaşmayan ihtiyaçların bir tür tatmin edici yönünü yaratır. Ayrıca bu oyun türü bir tür toplum baskısından kurallardan ve bekliden psikolojik yalnızlıktan bir kaçış yolu olarak kullanılabilir (Herekman S. 1993: 63).

Piyangolar geliri düşük olanlarda daha fazla yük yaratan verimsiz bir gelir yükseltme aracıdır. Usulleri pek çok kişinin tahmin ettiğinden daha az önemlidir ve gerçekte umulan tahsilat kadar getirisi yoktur (Cook ve Clotfelter, 1987).

Piyangolar daha önce hiç bahse tutuşmamış milyonlarca insanı oyuna katmakta ve bunlardan birçoğunun alışkanlık düzeyinde oyuna katılmasına sebep olmaktadır. Daha kötüsü piyangoların gazino ve kalpazanlardan daha kötü bir dolandırıcı olduğu yönünün var olmasıdır.

Sigara yada alkolün reklamının yapılması yasak olduğuna göre, piyango reklamının da yasak olması mantıken gereklidir. Kişileri oyuna iten ve motivasyon aracı olan reklamların, devlet tarafından halk üzerindeki zararını azaltmak amacıyla ele alındığında, kişilerin neden bu şekilde yönlendirilerek zarara itildiği şüpheli bir yandır. Normalde kumar alışkanlığı olmayan kişiler dahi piyango serbestisi ile oyuna katılır. Yapılan araştırma sonuçlarına göre ABD’ de piyango oynatılan eyaletlerde normalde kumara eğilimi olmayan kişilerin dörtte birinin piyangoya katıldığını göstermektedir (Cortz, 1990: 26).

Piyango oyunlarının iki ayrı bakış açısından sosyolojik yönüne değinmek mümkündür (Stocker, 1972: 439);

İlk bakış açısına göre ne olursa olsun piyangonun da bir çeşit kumar olduğu ve ahlaki yönden kötü duyguları uyandırıcı bir özellik taşıdığı söylenebilir. Bu yönüyle bu oyun türünün yasaklanması gerektiğini ve devletin de bu oyunu kendi emelleri için oynatmasının doğru olmadığını ifade etmektedir.

İkinci bakış açısında yine piyango ile kötü duyguların uyanacağını ifade etmekte, fakat daha liberal bir bakış açısı ile kişilerin en büyük sınırlayıcısı yine kendileri olduğunu belirterek kişilerin kendi refahları doğrultusunda oyuna katılma yada katılmama kararı halinde sınırın belirlenmesinde de serbestçe karar alabilmeleri gerekmektedir. Bu katılım sırasında hiç kimseye zarar getirmemesi şartını göz önünde tutmaları gerektiği üzerinde ise ayrıca durulmaktadır.

Her ne kadar piyango gerçek bir tüketim malı özelliği taşımıyorsa da bir çeşit tüketim malıdır ve devlet ister olsun isterse olmasın bu oyun bir şekilde piyasada olacaktır. O halde devlet de bunun bir parçasından yararlanmalıdır. Gerçek bir kumar oyuncusu bir yolunu bulup onu gerçekleştirir, ancak, bunun devlet eli ile yapılması

olaya daha masum bir ifade verdiği gibi, yarattığı zarar da (bu suç oranı ile ilgili olabilir) çok etkili olmayabilir.

Yasallaştırılmamış hallerde kumar türü oyunlardan dolayı suç oranına ve uyuşturucu ve alkol alışkanlıklarına daha fazla rastlanması bunların hiçbir kontrole tabi olmamalarından kaynaklanır. Bir diğer etki yasallaştırılmamış hallerde bu tür olaylardan gerektiğinden fazla para alınması ve kar maksimizasyonu en yüksek düzeye çıkartılmasıdır. Bununla beraber piyango yasal hale getirilip devlet eline verilmesi bu oyundan doğan suç oranını tamamen ortadan kaldırır diye kesin bir sonuç çıkartılamaz.

Piyango yasal bir kumar şekli olarak suç oranı ile ilişkisi şu şekilde yapılabilir (Kinsey, 1959: 90). Piyango üzerindeki suç faktörlerine bakabilmek için katılımcılara iki ayrı yönde etkisini incelemekte fayda vardır. Her türlü tüketim malı harcamaları gibi piyango harcamaları da diğer mallara olan isteklerin tatminini azaltıcı etki yapar.

Belli bir dönemde oyuncu eğer risklerini karşılayamazsa suça teşvik edilir. Fakat bu harcamalardan doğan tatmin edilmeyen ihtiyaç etkisi bir başka etki yani yerine geçme ikame etkisi yaratır. Alkollü içeceklere, uyuşturucuya bağımlılık hep bir durumdan kaçışın ve bir tür ihtiyaç tatminin bu yolla giderilmesi olarak belirir.

Piyango ile bu ihtiyaçlara daha az gerek duyulacağını savunan yazarlar da vardır (Herekman 1993: 67). Piyango ayrıca kumar dışı eğlence oyunlarına karşı bir ikame özellik de taşır. Örneğin ABD’de yapılan bir araştırmaya göre ev kadınları hayırseverlik ve yardımlar gibi bahanelerle piyango oyunlarını sinema, tiyatro, vb faaliyetlere tercih ederler.

Son yıllarda milyarlarca liralık bir endüstri haline gelen devlet piyangolarına kişiler yönünden bakıldığında güvenli bir talep oluştuğu gözlenmektedir. Şansa bağı

olarak kişilerin fazla olmayan riske ve paralarının geri döneceği saplantısına göre piyangoların iyi bir talep yaratıcı mal olduğu söylenebilir (Smith, 1987: 27).

Piyangoların ekonomik ve sosyal etkileri, alışkanlık halinde oyuna katılanların üzerinde olduğu ve bu katılımcılar oyuna katılan toplumun bir fonksiyonu olduğu şeklinde belirlenir. Ayrıca büyük bir ihtimalle alışkanlık halinde oyuna katılanların kendileri ve toplum için yaratacakları tehlike, piyango oynatımının devlet yürütülmesi durumunda azaltılmış olacaktır.

Her ne kadar piyango diğer kumar oyunları gibi çok fazla harcama gerektirmiyor ve çalışma saatlerini etkilemiyor ise de, şansa dayanması ve diğer kumar oyunlarına bir basamak teşkil etmesi yönleri ile topluma olumsuz etki yapan bir eğlence olarak görülmüştür. Böyle olmasına rağmen neden devletin piyango oynattığı tartışması ise süregelmektedir.

Devlet tarafından piyangoya başvurulmasının belli başlı nedenleri vardır, bunlar aşağıda üç kısımda incelenmiştir (Herekman,1993: 69).

1. İlk ve en belirgin neden devlet hazinesine para toplayabilmektir. Toplanması güç ve yıpratıcı olan vergiye karşılık kişilerin isteklerine bağlı yükümlülük getirmeyen kişilerin kolaylıkla ödedikleri piyangoya pek çok devlet başvurmuştur. Propaganda ve reklam araçları ile de kolayca satışı sağlanan bu gönüllü vergi devletlerin hazineye para sağladıkları bir yoldur.

2. Piyangolar yolu ile devlet kişileri kontrol eder ve sistem dengesini kurmak ve sürdürmek için kullanır. Bu yolla kişileri toplumsal sorunlardan uzaklaştırıp siyasal sorunlarına sahip çıkmamaları bir yönde sağlanmış olur (Suits, 1977: 104). Bu yolla devlet kadere razı olacak uyumlu bir kitle yaratma yoluna gider.

3. Bir diğer neden olarak kişilerin yaşama canlılık katacak risk alma, değişiklik, serüven ihtiyaçlarının tatminidir. Hükümetler kanuni olmayan durumlarda da kumar türü oyunların piyasada var olacağını ve daha çok toplumsal zarar yaratacağını düşünerek piyango oyununa girerler. Bir bakıma hükümetlerin görevi olan insan ihtiyaçlarının tatmini de yerine getirilmiş olur.

Reklamlar ve her yerde rahatça bulunabilmeleri pek çok kişinin aşırı düzeyde oynamasının kişisel refahlarını ters yönde etkilediği gerçeği de göz ardı edilmemelidir. Piyangolar halkın hemen zengin olacağını söyleyerek boşa ümit verir ve çeşitli reklam kampanyaları ile ömür boyu güvenli ve zengin bir hayat elde edeceklerini savunurlar.

ABD’de yapılan araştırmalara göre piyango kazananlar ilk iki yıl içinde işlerini terk edip çalışmamayı tercih etmektedirler (Kaplan, 1984: 105). Böylece hükümetler kazananlar yönünden çalışmayı engelleyen bir kültür yaratırken geleceği bile belli olmayan piyango oyuncularını da çalışmamaya teşvik etmektedir. Piyangoların gün geçtikçe yayılması ile oyuna katılım artmakta ve daha kazanılıp kazanılmayacağı belli olmadığı halde kişiler üzerinde daha rahat ve çalışmamaya yönelik bir etki yaratmaktadır.

Bu hayal kişilerin gelecek kaygılarını ve anlamsız geleceklerinin sosyal kontrolü olarak kullanılabilir. İkramiye kazanan, ekonomik ve sosyal yönden ilerleyen kişiler de kazanamayıp büyük kayıplara uğrayan kişiler de bilet alımına büyük bir umutla devam etmektedir. Elbette piyango idarelerinin başarıları yadsınamaz çünkü onlar görevlerini yapmaktadırlar.

Ancak görevlerinin sosyal düzenin negatif yönünde kurulu olduğu gerçeği unutulmamalıdır. Bu yüzden eğer bu etkinlik sadece acısız vergi almak veya gelir elde etmek amacı ile yapılmakta ise bunun sosyal hayat üzerinde olumsuz bir etki yaptığı

açıktır. Ayrıca halkın dikkatini problemlerinden uzaklaştırmak amaçlı hükümet politikası olarak piyangoları kullanmak iyi bir yönetim politikası değildir.

Eğer piyangoğun günümüzde olduğu gibi boyutları daha da büyütülürse olumlu olacak ekonomik ve sosyal etkileri yerine daha da olumsuz etkiler yaratabilecektir (Kaplan, 1984: 106). Piyangolar gerçekte tam bir sosyal düzen sağlayıcı yada gelir getirici bir etkinlik değildir. Sadece ihtiyaç duyulduğunda ortaya çıkartılabilecek ve bu ihtiyacı karşılamak için kullanılacak bir faaliyettir.

Devlet piyangoları şimdilerde büyük ölçüde kabul edilmiş bir üne kavuşmuştur. 19. yüzyılda ahlak açısından bozucu, çoğunlukla dürüst bir şekilde yönetilmemiş ve sosyal açıdan problemler yaratan ekonomik sıkıntı ve kumar bağımlılığı yarattığı yönünde araştırmacılarca varılmış birçok sonuç bulunmaktadır (Clotfelter ve Cook, 1989: 37).

1.10 PİYANGOYA KATILIMI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Piyangoya olan talebin tahmini üzerine yapılan birkaç çalışma vardır. Bu çalışmalar içerisinde en popüler gözlemsel çalışma, bireylerin loto oyunlarına olan yaklaşımında ikramiyenin en etkin amaç olduğu belirlenmiştir (Wang ve Lin, 2006: 51).

Cook ve Clotfelter (1993), Gulley ve Scott (1993) Mason (1997), Walker (1998), ve Forrest (2000) gibi araştırmacıların hepsi de aynı yaklaşım üzerinde yoğunlaşmışlar ve loto oyunlarında katılımcıların rakamları rastgele olarak belirlediklerini bununla beraber birçok katılımcının da rakamları belirli kombinasyonlar üzerine seçtiklerini belirtmektedirler.

Başka bir deyişle, yapılan bu kombinasyonların rastgele rakam seçimine kıyasla daha şanslı olabileceklerini düşünmektedirler. Cook ve Clotfelter (1993) katılımcıların

bu davranışını “conscious selection” olarak adlandırdıkları bilinçli seçim olarak nitelendirmektedirler.

Bununla ilgili olarak; Clotfelter ve Cook (1989), 1975–1988 yılları arasında piyangoya olan talep faktörlerini açıklamaya çalışmışlar ve bunu yapmak için de yaş, cinsiyet, din, ırk, gelir, iş durumu (çalışıyor yada işsiz olması), aile yapısı gibi değişkenlere bağlı olarak kişi başına harcamayı tahmin etmişlerdir.

Varılan sonuçlar, potansiyel olarak şans oyunları yada genel anlamıyla piyango oynayan kesim orta yaş grubu erkekler ki, bunlar çoğunlukla İspanyol yada Katoliktir, bununla beraber çalışan ve yüksek öğrenim görmüş olanlar da ikinci sırayı oluşturmaktadır.

Ancak görünen odur ki yazarlar, kişi başına loto harcaması ile gelir seviyesi arasında bağlaşık bir ilişki bulamamışlardır. Aynı zamanda bazı ekonomi düşünürleri tarafından şansa bağlı oyunlara harcanan paranın, beklenen getiriye elde etmeyi garanti edinceye dek, rasyonel olmadığı düşüncesindedirler (Ramos, 2006).

2 TÜRKİYE'DE MİLLİ PİYANGO İDARESİ

Bu bölümde, Türk Milli Piyango Teşkilatının kuruluşuna, gelişimine, hukuki ve örgüt yapısına, bütçe ve hasılatın dağılımı ile Türkiye ekonomisindeki yerine değinilecek olup, ardından Milli Piyango İdaresine ilişkin istatistiki bilgilere yer verilecektir.

2.1 KURULUŞU

Milli Piyango İdaresi 5 Temmuz 1939 tarih ve 3670 sayılı kanun ile kurulmuştur. İdare; piyango bileti, sayısal loto, şans topu, on numara, hemen-kazan planlarını hazırlamak, bu oyunları uygulamak ve ikramiyelerini dağıtmakla yükümlüdür.

Ayrıca bu kanunla her türlü eşya piyangosu şans oyunları ve müşterek bahis benzeri oyunları düzenleme yetkisi ile denetimi piyango idaresinin görevidir. Piyango idaresi buna ilaveten uluslararası kuruluşlarda Türkiye'yi temsil etmek ve bunlarla ortaklıklara girip işbirliği yapma yetkisine sahiptir.

Milli Piyango Teşkiline dair 3670 Sayılı Kanun, 1988 yılı içinde 6.6.1988 tarihinde yürürlüğe giren 320 Sayılı KHK ile mülga kılınmış, Milli Piyango İdaresi'nin kuruluş ve görevleri hakkındaki söz konusu KHK, İdareye piyango dışında, hemen-kazan ve sayısal loto oyunları ile eşya piyangoları tertip edebilme yetkisini de tanımıştır. Bu oyunlardan hemen-kazan 1989 Temmuz ayında, Sayısal Loto ise 1996 Kasım ayında oynatılmaya başlatılmıştır (www.millipiyango.gov.tr).

Bu arada karşılığı nakit olmayan çekilişlere izin vermek ve izlemek, talih oyunları işletmelerini denetlemek de Milli Piyango İdaresi'nin görev ve hizmet alanına dahil edilmiştir.

2.2 İDARENİN MİSYONU

Çağdaş, katılımcı, saydam ve hesap verebilir olmayı esas alan, etkili ve verimli bir yönetim anlayışı içerisinde;

- Bir yandan bireylerin kazanma arzularını, toplumun örf ve adetlerini de göz önünde bulundurmak suretiyle şans oyunları yoluyla tatmin ederek bu arzularının kumara dönüşmesine engel olmak ve hoşça vakit geçirmelerini sağlamak,
- Bir yandan da kanunlarla belirlenmiş faaliyetlere kaynak sağlamak, iştirakçilere yönelik oyun çeşidini, hizmetin sunum kalitesini ve müşteri memnuniyetini artırarak bu yolla toplam kaliteyi yükseltip sürdürülebilir kılmak,
- Bilişim ağı üzerinden oynatılanlar da dâhil olmak üzere, talih oyunu, kumar ve benzeri adlar altında yasa dışı olarak tertip edilen oyunların engellenmesi konusunda çalışmalarda bulunmak,
- Tüketicilerin hak ve çıkarlarını koruyacak şekilde karşılığı nakit olmayan her türlü şans oyununun tertip ve çekilişine izin vermek ve bunları denetlemektir

İdare faaliyetlerini sürdürdüğü her dönemde kanunlarla belirlenmiş kuruluşlara önemli tutarlarda kaynak aktarmaktadır. Sadece son beş yıl içerisindeki faaliyetleri sonucu kamuya aktardığı kaynakların toplamı 2 904 687 277 TL' ye ulaşmıştır. (Faaliyet Raporu, 2006, www.millipiyango.gov.tr).

Ticari bir işletme olarak idarenin başlıca amacı, diğer ticari işletmelerde olduğu gibi faaliyetlerini geliştirmek suretiyle gelirlerini daha da artırmak ise de, bunu her zaman için kurumsal sosyal sorumluluk anlayışı içerisinde yerine getirmektedir. “*Sorumlu Oyun Politikası*” idarenin en fazla öncelik verdiği bir husus olup, bu çerçevede “maksimum” değil “olabilir en iyi gelir düzeyi” hedeflenmektedir.

Çağımızda teknolojinin hızla gelişmesi ve iletişimin yaygınlaşması hayatı çok daha dinamik bir hale getirmiştir. Dinamik ve hızlı yaşam şans oyunlarını da etkilemiş sonuçları çok kısa sürede alınan oyunlar iştirakçiler arasında daha çok rağbet görmeye başlamıştır.

Bu çerçevede, diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de şans oyunları içerisinde spor bahislerinin payı artış göstermiştir. Gelecek dönem için şans oyunlarından elde edilen gelirlerde ve dolayısıyla kamuya aktarılan kaynaklarda ölçülü bir büyüme öngören idarenin bu hedefe ulaşmak için izleyeceği stratejileri;

- Güvenilir, kesintisiz ve sosyal sorumluluk anlayışı içerisinde şans oyunu organizasyonunun sürdürülmesi,
- Mevcut şans oyunlarının geliştirilmesi ve iştirakçilerin beklentisine cevap verecek şekilde yeni şans oyunlarının tertip edilmesi,
- Halkın şans oyunları ile ilgili beklentilerinin karşılanması suretiyle geniş bir müşteri kesimi memnuniyetinin sağlanması,
- Bilişim ağı üzerinden oynatılan yasa dışı oyunlarla mücadelenin etkin bir şekilde devam ettirilmesi,
- Satış ağının genişletilmesi ve yeni satış kanallarının devreye sokulması suretiyle daha geniş bir kitleye ulaşılması,
- Bilet satışı, ikramiye ödemesi, bayilik verilmesi, karşılığı nakit olmayan piyango ve çekilişlere izin verilmesi ve denetlenmesi gibi kurumsal hizmetlerde kalitenin artırılması,
- Alanında lider konuma ulaşılması,
- Oyun ve otomasyon sisteminin piyasa ve teknolojik koşullara uygun hale getirilmesi,

- Her kademedeki personel ile bayilerin eğitimi,
- Toplam kalite ve maliyet yönetimi,

olarak belirleyen idare geçmişte olduğu gibi toplumun güven ve desteğini koruyarak, sahip olduğu kaynakları etkin ve verimli bir şekilde kullanmak suretiyle kurumsal sosyal sorumluluk anlayışı içerisinde faaliyetlerini sürdürecektir.

2.3 HUKUKİ YAPISI

İdare, Maliye Bakanlığı'na bağlı, özel bütçeli, 320 sayılı KHK ile düzenlenen ve saklı tutulan hükümler dışında özel hukuk hükümlerine tabi ve her türlü tasarrufa ehil, tüzel kişiliği haiz bir kamu kuruluşudur. İdare, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu'nun ve TBMM'nin denetimine tabi bulunmaktadır.

2.4 ÖRGÜT YAPISI

İdarenin en üst düzeyde yetkili ve sorumlu karar organı Yönetim Kuruludur. Yönetim Kurulu Genel Müdür, iki Genel Müdür Yardımcısı, Başbakanın önerisi ile atanan bir, Bakanın önerisi ile atanan iki üye olmak üzere toplam altı kişiden oluşur.

Yönetim Kurulu Başkanı, Genel Müdürdür. Yönetim Kurulu üyeleri müşterek kararla ve üç yıl süre için atanırlar. Bunların en az lisans düzeyinde yüksek öğrenim görmüş olmaları şarttır. Toplantı ve karar yeter sayısı üye tamsayısının üçte ikisidir.

İdarenin merkez teşkilatı; ana hizmet, danışma ve denetim ile yardımcı birimlerden, taşra teşkilatı ise 21 ilde bulunan 26 şubeden oluşmaktadır. Özelleştirme süreci nedeniyle, Van ve Konya Şubelerinin faaliyetlerine yıl içerisinde son verilmiştir. İdarenin ana hizmet, danışma ve denetim birimleri şunlardır:

Ana Hizmet Birimleri:

- Piyango Dairesi Başkanlığı
- Loto Dairesi Başkanlığı

- Bahisler ve Oyunlar Dairesi Başkanlığı
- İkramiye Kontrol ve Çekilişler Dairesi Başkanlığı
- Talih Oyunları Dairesi Başkanlığı

Danışma ve Denetim Birimleri:

- Teftiş Kurulu Başkanlığı
- Hukuk Müşavirliği

Yardımcı Birimler:

- Muhasebe ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı
- Personel ve Eğitim Dairesi Başkanlığı
- Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı
- İdari İşler Dairesi Başkanlığı
- Savunma Uzmanlığı

2.5 İKRAMIYE ÖDEMELERİ

İdare tarafından tertiplenen piyango, sayısal oyunlar, hemen kazan ve benzeri şans oyunları için taahhüt edilen ikramiyeler Devlet garantisi altındadır.

Şans oyunları biletleri hamiline ait olup, ikramiye ödenmesi için biletlerin ibrazı şarttır. Çekilişten evvel veya sonra her ne suretle olursa olsun zayi olduğu bildirilen biletlerin sahiplerine ikramiye ödemesinde bulunulmaz.

Piyango oyununda bir bilete tek ikramiye ödenmesi esas olup, birden fazla ikramiye isabet etmesi halinde miktarca büyük olan ikramiye ödenir. Çekiliş gününden itibaren bir yıl içinde ibraz edilmeyen biletlere ait ikramiyeler İdareye gelir kaydedilir. Şans oyunlarına ait biletlerden ikramiye ödenenler, ödeme tarihini izleyen yıldan itibaren beş yıl süre ile saklanır.

2.6 İNSAN KAYNAKLARI

İdare personeli hakkında 320 sayılı KHK ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümleri uygulanır. 23.4.1981 tarihli ve 2451 sayılı Kanun Hükümleri dışında kalan personelin atamaları Yönetim Kurulu tarafından yapılır.

Tablo 2.1 Merkez ve Taşra Teşkilatında Görev Yapan Personelin Unvanlara Göre Dağılımı

Merkez	Personel Sayısı	Taşra	Personel Sayısı
Genel Müdür	1	Şube Müdürü	22
Genel Müdür Yardımcısı	3	Avukat	1
Yönetim Kurulu Üyesi	2	Şef	21
Teftiş Kurulu Başkanı	1	VHKİ	62
I.Hukuk Müşaviri	1	BKM	32
Başmüfettiş	16	Veznedar	19
Müfettiş	3	Koruma ve Güv. Görevlisi	32
Daire Başkanı	7	Hizmetli	13
Hukuk Müşaviri	1		
Avukat	2		
Şube Müdürü	30		
Sivil Savunma Uzmanı	1		
APK uzmanı	1		
Araştırmacı	1		
Memur ve Diğer Personel	318		
TOPLAM	388	TOPLAM	202

Kaynak: MPİ Faaliyet Raporu, 2006.

2006 yılında Milli Piyango İdaresi'nde; 388'i merkezde, 202'si taşrada olmak üzere toplam 590 personel görev yapmıştır. İşçi ve sözleşmeli personel istihdam edilmemiştir.

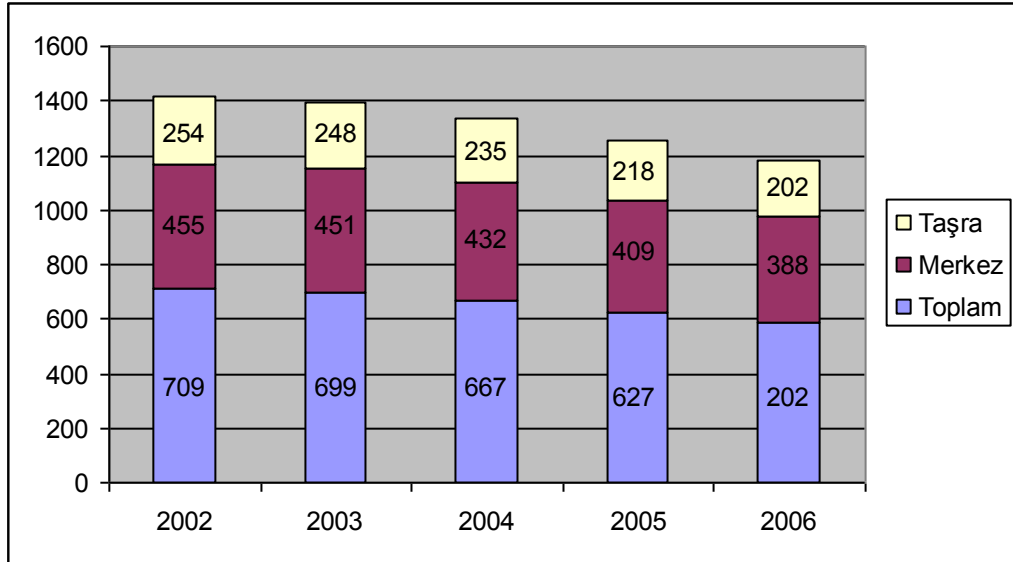
Tablo 2.2 Merkez ve Taşra Teşkilatında Görev Yapan Personelin Yıllar İtibariyle Dağılımı

	2002	2003	2004	2005	2006
Toplam	709	699	667	627	590
Merkez	455	451	432	409	388
Taşra	254	248	235	218	202

Kaynak: MPİ Faaliyet Raporu, 2006.

2006 yılı sonu itibariyle İdare personelinin %66'sı merkez birimlerinde, %34'ü taşra şube müdürlüklerinde çalışmaktadır.

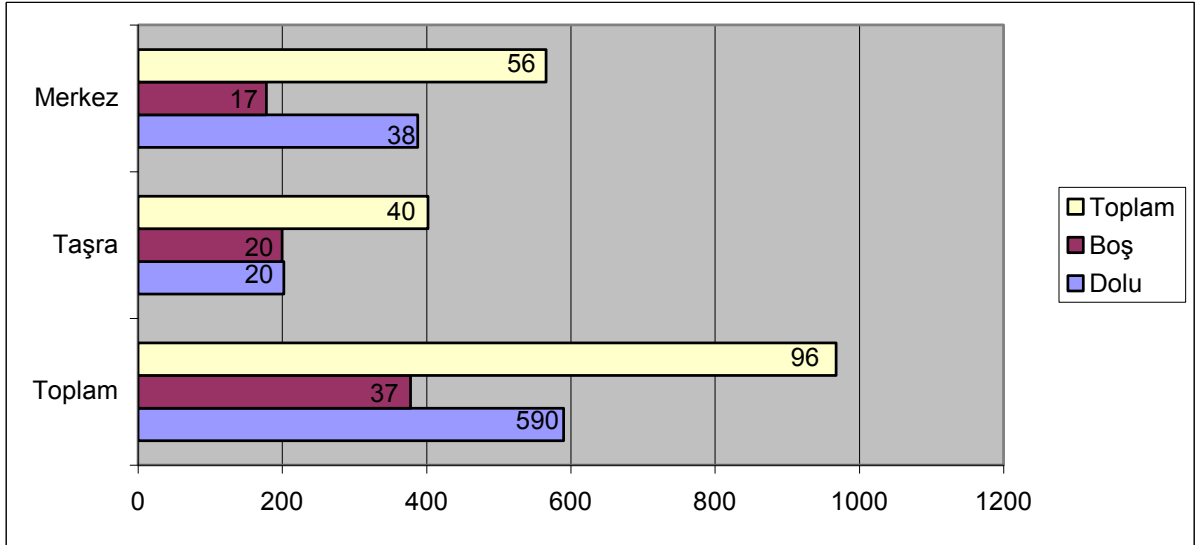
Şekil 2.1 Yıllar İtibariyle Merkez ve Taşra'da Çalışan Personel Dağılımı

Kaynak: MPİ Faaliyet Raporu, 2006.

2006 yılı sonu itibariyle İdareye tahsis edilmiş olan 968 adet kadrodan 590 adedi dolu, 378 adedi ise boş durumda olup, tahsis edilen kadronun %61'i kullanılmıştır.

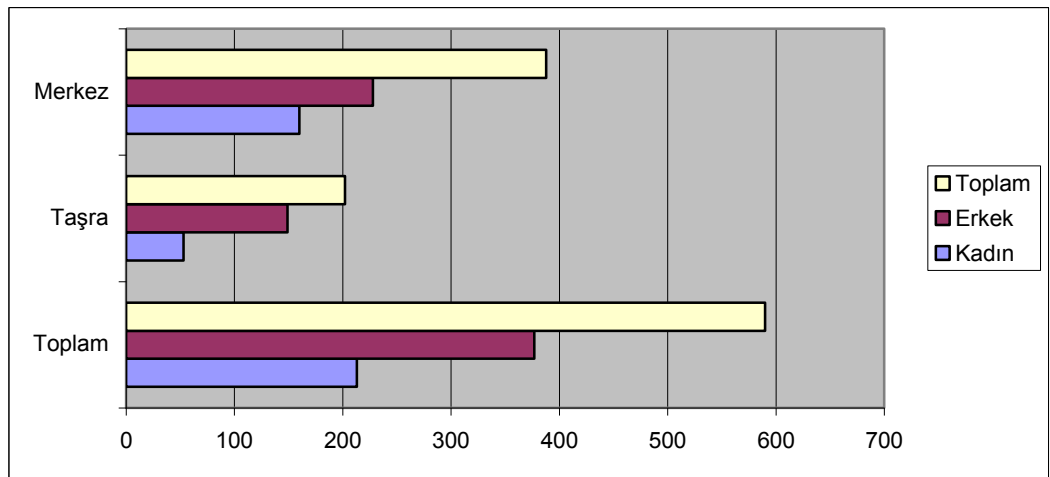
Şekil 2.2 2006 Yılı Sonu İtibariyle Dolu/Boş Kadro Durumu

Kaynak: MPİ Faaliyet Raporu, 2006.

Fırsat eşitliğinin sağlanması İdarenin insan kaynakları yönetiminin temel ilkelerinden birisidir. Personelin cinsiyet durumuna ilişkin veriler aşağıda yer almaktadır.

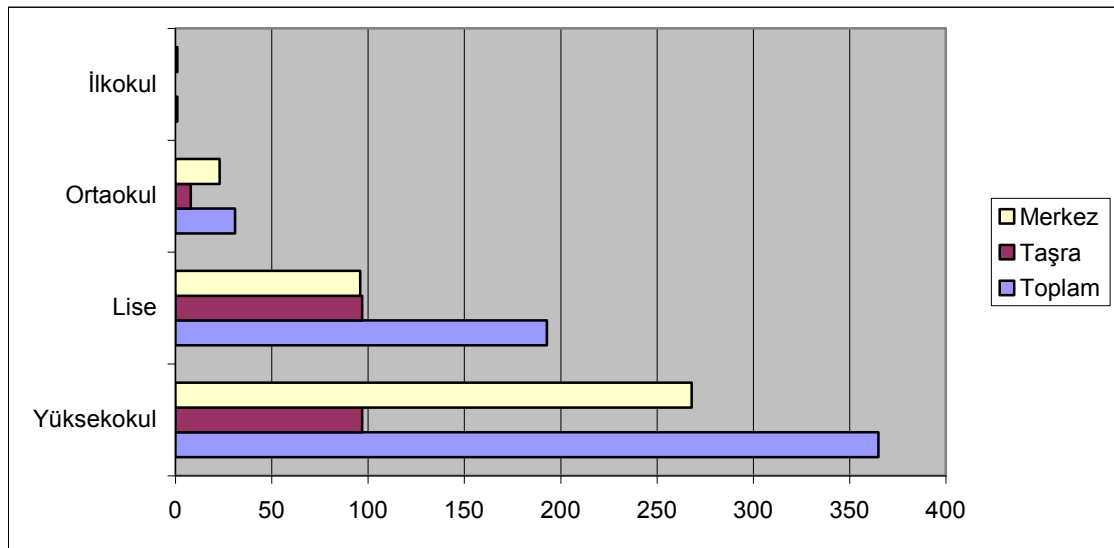
Şekil 2.3 2006 Yılı itibariyle Personelin Cinsiyet Durumuna Göre Sayısal Dağılımı

Kaynak: MPİ Faaliyet Raporu, 2006.

2006 yılı sonu itibariyle idare personelinin eğitim durumu sayısal ve oransal olarak aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Şekil 2.4 2006 Yılı itibariyle Personelin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Kaynak: MPİ Faaliyet Raporu, 2006.

Lise ve lise düzeyinin altında toplam 225 personel bulunmakta olup, bunlar genel olarak bilet kontrol memuru ve yardımcı hizmetler kadrosunda istihdam edilen ve emeklilik aşamasına gelmiş olan personeldir. İdareye yeni alınacak personelin genel olarak ihtiyaç duyulan dallarda yüksek öğrenime sahip olanlar arasından temini ve önümüzdeki yıllarda destek hizmetleri dışındaki personelin asgari lisans seviyesinde öğrenime sahip olmalarının sağlanması hedeflenmektedir.

İdarenin toplam personelinin %91'lik kısmının 10 yıldan fazla kamu hizmeti tecrübesinin bulunması, yürütülen çalışmaların kalitesinde ve sürekliliğinde önemli rol oynamaktadır.

2.7 BÜTÇE VE HASILATIN DAĞILIMI

İdarenin takvim yılı itibariyle hazırlanacak bütçesi Bakanlık onayı ile yürürlüğe girmektedir. İdare tarafından oynatılan tüm şans oyunları üzerinden Hazineye; % 18

oranında KDV, ayrıca, sayısal oyunlardan kolon başına “Sayısal Loto 6/49” oyununda 12 YKr, “Şans Topu” ve “On Numara” oyununda ise 6 YKr Şans Oyunları Vergisi ödenmektedir.

İdarenin (piyango ve benzeri şans oyunlarından sağladığı gelirlerden, ikramiyeler ile vergiler düşüldükten sonra kalan) aylık gayri safi hasılatının % 1’i Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna, % 10’u Tanıtma Fonuna aktarılmakta, ayrıca her mali yıl sonunda; bir önce ki yıl bilançosunun çıkarılıp kesinleşmesi üzerine, tahassül eden dönem gelirlerinden dönem giderleri, yatırım harcamaları ve karşılıklar düşüldükten sonra kalan dönem net karının %5’i Olimpiyat Oyunları Hazırlık ve Düzenleme Kuruluna, % 95’i ise Savunma Sanayi Destekleme Fonuna aktarılmaktadır.

Ancak, 01.04.2007 tarihinde yürürlüğe giren 14.03.2007 tarihli ve 5602 sayılı “Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanun” hükümleri uyarınca, şans oyunlarından alınan vergi, fon ve paylar yeniden düzenlenmiştir.

Buna göre;

- Şans oyunlarından eskiden olduğu gibi % 18 oranında Katma Değer Vergisi alınmaya devam edilecektir.
- Şans Oyunları Vergisi futbol müsabakalarına dayalı müşterek bahislerde % 5, at yarışlarında % 7 ve diğer şans oyunlarında % 10 olarak uygulanacak ve verginin matrahını hâsılat (şans oyunlarının oynatılması karşılığı iştirakçilerden tahsil edilen tutardan Katma Değer Vergisi düşüldükten sonra kalan tutar) oluşturacak, vergilendirme dönemini faaliyet gösterilen takvim yılının birer aylık dönemleri oluşturacak ve vergiler bu dönemleri izleyen ayın 20 nci günü mesai bitimine kadar beyan edilip yatırılacaktır.

- Bir takvim yılı içinde ödenecek ikramiyelerin toplamı, aynı dönemde elde edilen hasılatın % 40'ından az, % 59'undan fazla olamayacak, yıllık ikramiye ortalamaları bu sınırlar içerisinde kalmak kaydıyla tertip edilen her bir şans oyunu için farklı ikramiye oranı belirlenebilecek ve oyun planları bu esasa göre hazırlanacaktır.

- Şans oyunlarını tertip eden kurum ve kuruluşların bir takvim yılı içinde yapabilecekleri yatırım ve işletme giderleri, aynı dönemde elde ettikleri hâsılatları ile diğer gelirleri toplamının % 20'sini (31.12.2008 tarihine kadar, söz konusu oran Türkiye Jokey Kulübü için % 26, Spor Toto Teşkilat Müdürlüğü için % 38 ve Milli Piyango idaresi Genel Müdürlüğü için % 18 olarak uygulanacaktır) geçemeyecektir.

- İlgili kurum ve kuruluşlarca bir takvim yılının üçer aylık dönemler itibariyle elde edilen kamu payları (hâsılat ile her ne ad altında olursa olsun elde edilen diğer gelirler toplamından; ödenecek ikramiyeler, şans oyunları vergisi, her türlü yatırım ve işletme giderleri düşüldükten sonra kalan tutar), ilgili dönemleri takip eden ikinci ayın 15 inci günü mesai bitimine kadar Bakanlık merkez muhasebe birimi hesabına yatırılarak genel bütçeye gelir kaydedilecektir.

- Yıllık kamu payı tahmini dikkate alınmak suretiyle Savunma Sanayi Destekleme Fonu, Tanıtma Fonu, Olimpiyat Oyunları Hazırlık ve Düzenleme Kurulu ile Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna aktarılmak üzere Bakanlık bütçesine ödenek konulacak; Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun yılı bütçesine ödenek ayrılırken bu paylar dikkate alınacaktır.

- İlgili kurum ve kuruluşların, bir önceki takvim yılına ait kesin hesap ve mali tabloları, her takvim yılının sonundan itibaren azami üç ay içerisinde çıkarılarak ödenmesi gereken kamu payları buna göre hesaplanacak ve hesaplanan bu tutarlar, yıl içinde ödenen tutarlarla karşılaştırılarak varsa; eksik hesaplanan kamu payları, Nisan

ayının sonuna kadar Bakanlık merkez saymanlığına yatırılacak, fazla hesaplanan tutarlar ise, takip eden döneme ilişkin kamu payından mahsup edilecektir.

2.8 ULUSLARARASI İLİŞKİLER

Milli Piyango İdaresi, 1984'te Dünya Piyangolar Birliği (AILE) Genel Başkanlığı'na seçilmiş ve bu görevini Eylül 1986 yılında İstanbul'da yapılan 16 ncı AILE Genel Kurulu Kongresine kadar sürdürmüştür, 1990 yılına kadar da ilgili teşkilatın başkan yardımcılığı görevini yapmıştır.

1991 yılında ise Avrupa Devlet Piyangoları ve Lotoları Birliği Yönetim Kurulu Üyeliğine seçilmiştir. Avrupa Devlet Piyangoları tarafından ilk kez 1988 yılında Madrit'te başlatılan Avrupa Ortak Özel Piyango Çekilişlerine, istisnai yıllar hariç, Milli Piyango İdaresi de katılmıştır.

Ekim 1989'da Portekiz'de, Ekim 1990'da Brüksel'de, Ekim 1991'de Ankara'da, Ekim 1992'de Cenova'da, Ekim 1993'de Hollanda'da, Mart ve Ekim 1994 aylarında Lizbon ve Malta'da, Ekim 1995'de Madrit'te, Ekim 1996'da Güney Kıbrıs'ta (İdare katılmamıştır), Ekim 1997'de Venedik'te, Ekim 1998'de Lizbon'da gerçekleştirilen Avrupa Ortak Özel Piyango Çekilişlerine Milli Piyango İdaresi de katılmıştır. Milli Piyango İdaresi, Dünya Piyangolar Birliği (WLA) ile Avrupa Devlet Piyangoları ve Totoları Birliği'nin (EL) üyesidir.

Türkî cumhuriyetlerin bulunduğu Türk Cumhuriyetleri Devlet Piyangoları Birliği'ne de üyedir. İdarenin bahse konu bu üç birliğe üyeliği devletlerarası değil, devlet piyango kurumları arasındaki anlaşmalara dayalı bulunmaktadır.

Mevcut oyunları geliştirerek daha ileri bir seviyeye taşımak, katılımcıların beklentilerini karşılayacak şekilde yeni oyunlar ve girişimler başlatarak şans oyunlarından elde edilen gelirleri kurumsal sosyal sorumluluk ilkesi çerçevesinde

artırmak stratejisini benimseyen ve faaliyetlerini yıllardır güvenilirlik ve sorumluluk değerlerinden taviz vermeden yürüten MPI, bu anlayışını uluslararası ilişkilerde de sürdürmekte olup, bu çerçevede; 2005 yılında Avrupa Devlet Piyangoları ve Totoları Birliği'nin (EL) Roma'da düzenlenen 3. kongresinde, 2009 yılında düzenlenecek kongreye aday olan İdare, seçimleri Polonya, İsrail ve Almanya arasından kazanmış olup, 2009 yılı Avrupa Devlet Piyangoları ve Toto Birliği'nin 5. kongresi 8–11 Haziran 2009 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirilecektir.

İdare 5–7 Kasım 2007 tarihleri arasında Dünya Piyangolar Birliği (WLA) ile Avrupa Devlet Piyangoları ve Totoları Birliği (EL) üyelerinin katılacağı “Kurumsal Sosyal Sorumluluk” konulu İstanbul'da bir seminer düzenleme kararı almış ve üye ülkelere deklare etmiştir.

İdare her iki organizasyonla ilgili hazırlık çalışmalarına başlamış olup, titiz bir şekilde sürdürmektedir. Söz konusu organizasyonların ülkemizin uluslararası platformda tanıtımına önemli katkılarının olacağı düşünülmektedir.

Ayrıca, Avrupa Devlet Piyangoları ve Totoları Birliği (EL) tarafından 15–17 Mart 2006 tarihleri arasında düzenlenen “yasal konular” semineri ile şans oyunları sektörünü ve piyango kuruluşlarını önümüzdeki yıllarda etkileyebilecek kısa ve uzun vadeli siyasi ve sosyoekonomik gelişmeler, hızla değişen yeni teknolojiler, müşteri beklentileri ve alışkanlıkları ile ahlaki kaygıların ele alındığı Dünya Piyangolar Birliği (WLA) tarafından 12–17 Kasım 2006 tarihleri arasında düzenlenen kongreye İdare aktif katılımı sağlanmıştır.

İdare, tüm dünyada şans oyunları sektöründe yasal, sosyoekonomik ve teknolojik alanlarda meydana gelen gelişmeleri yakından takip ederek gelecekteki faaliyet ve stratejilerini buna göre yönlendirmeye devam edecektir.

2.9 SATIŞLAR

Biletlerin satışı, ikramiye ödemesi ve liste dağıtımı 21 ilde mevcut 26 şube müdürlüğü ile başbaya Ziraat Bankası, Şekerbank, Vakıflar Bankası ve Oyakbank şubeleri tarafından yapılmaktadır. Ayrıca, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde de Spor Dairesi vasıtasıyla bilet satışı ve ikramiye ödemesi gerçekleştirilmektedir.

“Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Bilet Satış, Çekiliş ve İkramiye Yönetmeliği” yeniden düzenlenerek 04.10.2006 tarihli 26309 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bilet satış, çekiliş ve ikramiye yönetmeliğinde yapılan yeni düzenlemeler ile bilişim ağı üzerinden piyango bileti satışına imkân tanınırken, bayilerin ikramiye ödeme yetkileri artırılmış, ayrıca başbayilik sözleşmeleri de güncellenmiştir. Bayilik vermek suretiyle kişilere istihdam olanağı sağlayan İdare, engelli vatandaşlarımızı yaşama bağlamak amacıyla onlara öncelik tanımaktadır.

2.10 MİLLİ PİYANGO İDARESİ'NCE OYNATILAN ŞANS OYUNLARI

2.10.1 Milli Piyango

Bastırılmış numaralı biletlerin satılarak adet ve tutarları önceden belirlenmiş ikramiyeleri kazanacak numaraların belirli günde çekilecek kura ile saptanması esasına dayanan şans oyunudur.

Piyango çekilişleri her ayın 9, 19 ve 29'uncu günleri yapılacak şekilde uygulanır. Belirtilen tarihlerde veya bu tarihlerin dışında çekiliş günleri ve planları farklı özel çekilişler düzenlenebilmektedir.

İkramiyelerin ödenmesine İdareye ait satış merkezleri yetkilidir. Başbayiler, İdareyle imzaladıkları protokolde belirtilen esaslara göre, bayiler son üç rakama kadar isabet eden ikramiyeleri öderler.

Milli piyango biletinin son 3 rakamına kadar isabet eden ikramiye tutarlarının ödeme yetkisi milli piyango gezici ve sabit bayilerde, bu tutarlar üzerindeki ikramiyeler bayi ödeme yetkisi dışındadır. 100 000 TL kadar tutardaki ikramiyeler başbayilerce veya Milli Piyango Şube Müdürlüklerince ödenir. 100 000 YTL üstü tutardaki diğer büyük ikramiyelerin ödemesi, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğünce veya Genel Müdürlükçe verilen yetki çerçevesinde Milli Piyango Şube Müdürlüklerince yapılır.

İkramiyeler 1 yıllık zaman aşımına tabi olup çekilişin yapıldığı tarihten itibaren 1 yıl süre geçtikten sonra ikramiye ödemesi yapılmamaktadır.

2.10.2 Sayısal Loto

Belirli bir rakam grubu içinden yapılacak çekiliş sonucunda saptanan adetlerde rakamların katılımcılar tarafından doğru tahmin edilmesi halinde ikramiye verilmesi esasına dayanılarak düzenlenen şans oyunudur. Oyun Kuramı; 1 ile 49 sayı kümesi içinden yapılacak çekilişle belirlenecek olan 6 sayıdan; 6, 5, 4 ve 3 sayının katılımcılar tarafından doğru tahmin edilmesidir.

İkramiye oranı olarak, haftalık oyun gelirinin (KDV hariç) %50'si ikramiye olarak tahsis edilir ve bu tutar Yönetim Kurulu tarafından belirlenen oranlarda yukarıda belirtilen sayı gruplarını doğru tahmin eden katılımcılar arasında paylaşılır. Sayısal lotoda 3 bilme ihtimali;18 424' te bir, 4 bilme ihtimali; 211 876' da bir, 5 bilme ihtimali; 1 906 884' te bir, büyük ikramiyeyi kazanma ihtimali ise 13 983 816'da birdir.

Oyunun başladığı tarihten bu güne kadar bir kişiye ödenen en büyük ikramiyeyi (4,6 milyon TL) 21.01.2006 tarihli çekilişte 6 numarayı doğru tahmin eden talihli kazanmıştır.

İkramiyelerin ödenmesinde yetkileri dahilinde olması koşuluyla bayiler ve İdarece belirlenen Şubeler yükümlüdür.² İkramiyelerin, bayiler ve Şubelerce ödenme süreleri idarece belirlenir. İkramiyeler, çekiliş tarihinden itibaren 1 yıl geçtikten sonra zamanaşımına uğrar.

Sayısal loto oyununda bir kaç hafta üst üste altı numarayı doğru tahmin eden çıkmaması üzerine ertesi haftalara devir sayısının artması, hasılatın çok yüksek olması üzerine sayısal loto oyun planında yapılan değişikliklerle, “Bir haftaya ait oyunda altı bilen çıkmaması halinde bu gruba ayrılan ikramiye, ertesi hafta altı numarayı doğru tahmin edenlere dağıtılmak üzere devredilir. Bu şekilde yapılacak devir üç haftadan fazla olamaz. Dördüncü haftada altı numarayı doğru tahmin eden çıkmazsa, bu gruba ayrılan tutar, önceki haftalardan devredilmiş tutarlar ile birlikte beş numarayı (olmaması halinde dört numarayı) bilenler arasında dağıtılır.” şeklinde belirlenmiştir.

2.10.3 Şans Topu

Şans Topu (5+1) oyunu, iki farklı sayı kümesi içerisinde, belirlenen sayıda numara seçilmesi esasına dayanan bir sayısal oyundur. İlk sayı kümesi 1–34 numaradan, ikinci sayı kümesi ise 1–14 numaradan oluşmaktadır.

İki farklı sayı kümesinden; 1–34 sayı kümesi içinden 5 adet, 1–14 sayı kümesi içinden 1 adet olmak üzere yapılacak çekilişle 5+1, 5, 4+1, 4, 3+1, 3, 2+1 ve 1+1’in katılımcılar tarafından doğru tahmin edilmesidir. Oyun ülkemizde 20.06.2001 tarihinde oynanmaya başlamıştır. Oyunda 1+1 bilme ihtimali; 4 762’ de bir, 2+1 bilme ihtimali; 7 854’ te bir, 3+1 bilme ihtimali; 83 776’ da bir, 5+1 bilme ihtimali ise 3 895 584’ te birdir.

² Sayısal loto’da 3 ve 4 bilenlere, ikramiyeleri Loto bayilerinden, 5 bilenlere, ikramiyeleri Loto bayileri veya MPİ Şubelerinden, 6 bilenlere ise, ikramiyeleri MPİ Genel Müdürlüğü tarafından ödenmektedir

Haftalık oyun gelirinin (KDV hariç) %50'si ikramiye olarak tahsis edilir ve bu tutar. Yönetim Kurulu tarafından belirlenen oranlarda yukarıda belirtilen sayı gruplarını doğru tahmin eden katılımcılar arasında paylaşılır. Oyunun 2006 yılı içerisindeki toplam geliri 221 700 644 TL'dir.

Şans topunda, 1+1, 2+1, 3, 3+1 ve 4 bilenlere, ikramiyeleri Loto bayilerinden, 4+1 ve 5 bilenlere, ikramiyeleri Loto bayileri veya MPİ Şubelerinden, 5+1 bilenlere ise, ikramiyeleri MPİ Genel Müdürlüğü tarafından ödenmektedir.

2.10.4 On Numara

Tek bir sayı kümesi içinden yapılacak çekiliş sonucunda saptanan rakamlardan belirli adetlerde rakamların, katılımcılar tarafından doğru tahmin edilmesi ya da hiçbir rakamın doğru tahmin edilememesi halinde ikramiye verilmesi esasına dayanılarak düzenlenen şans oyunudur.

Oyunun kuramı, 1 ile 80 sayı kümesi içinden yapılacak çekilişle belirlenecek olan 22 sayıdan; katılımcıların seçmiş oldukları 10 sayı içinden 10, 9, 8, 7 ve 6 sayının katılımcılar tarafından doğru tahmin edilmesi ya da hiçbir numaranın doğru tahmin edilememesidir. Oyunda büyük ikramiyeyi kazanma, yani 10 bilme ihtimali; 2 546 203' de birdir.

İkramiye oranı olarak, Haftalık oyun gelirinin (KDV hariç) %50'si ikramiye olarak tahsis edilir ve bu tutar Yönetim Kurulu tarafından belirlenen oranlarda yukarıda belirtilen sayı gruplarını doğru tahmin eden katılımcılar arasında paylaşılır. Oyunun 2006 yılı içerisindeki toplam geliri 99 224 823 TL'dir.

Oyunda, hiçbir numarayı doğru tahmin edemeyenler ile 6 ve 7 bilenlerin ikramiyelerini bayiler, 8 ve 9 bilenlerin ikramiyelerini bayiler ve MPİ Şubeleri, 10 bilenlerin ikramiyeleri Genel Müdürlükçe ödenmektedir.

2.10.5 Hemen Kazan

Belirli ikramiyeleri ihtiva eden özel biletlerin üzeri kapalı kısımlarının kazınarak ikramiyeyi gösteren sayı veya işaretin çıkarılması suretiyle oynanan şans oyunudur. Oyunun 2006 yılı içerisindeki toplam geliri 153 709 000 TL'dir.

2.10.6 At yarışı

Genel olarak ilk at yarışlarının, Osmanlı Padişahı Orhan Bey'in Bursa'yı alışından sonra yapıldığı bilinmektedir. 17. yüzyılda Edirne'de ve İstanbul'daki Yıldız Köşkü bahçesinde at yarışları düzenlenmiştir.

19. yüzyılda Makriköy'de (bugün Bakırköy) Veli Efendi'nin topraklarında (bugün Veli Efendi Hipodromu) ve Kâğıthane'de at yarışları yapılmıştır.

Cumhuriyet dönemindeki düzenli yarışların ilki 1924'te yapılmış olup bugün en ünlü koşulardan biri olan Gazi Koşusu 1927'de başlatılmıştır. Günümüzde İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa ve Şanlıurfa gibi kentlerde yapılan yarışların yanı sıra, Cumhurbaşkanlığı Kupası, Başbakanlık Kupası, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Gazi koşuları düzenlenmektedir.

2.10.7 Spor Toto

15 maçın sonucunu doğru tahmin etmeye dayanan bir şans oyunudur. Ev sahibi takımın galibiyeti, deplasmandaki takımın galibiyeti ve beraberlik seçeneklerinden biri seçilerek oynanır. Spor toto oyununda 12 bilme ihtimali; 531 441' te bir, 13 bilme ihtimali; 1 594 323' te bir, 15 bilme ihtimali ise 14 348 907' de birdir.

2.10.8 İddaa

Spor Toto Teşkilatı'nın resmi futbol oyunudur. İddaa yurtdışındaki benzerleri gibi futbol maçlarının sonuçlarıyla ilgili tahmin yapılan bir bahis oyunudur. Her cuma ve her salı olmak üzere haftada iki İddaa programı çıkmaktadır.

Oyuncular programda yer alan maçlardan en az dört (MBS: Minimum Bahis Sayısı hariç), en fazla onbeş tanesinin sonucunu; 1 (evsahibi takım galibiyeti), 0 (beraberlik), 2 (deplasman takımı galibiyeti) olmak üzere üç muhtemel sonuçtan herhangi birini tahmin ederek, iddaa kuponu üzerindeki ilgili yere/yerlere işaretleme yapmak yoluyla oynarlar. Buna "*Maç Sonucu*" oyunu denilmektedir.

2.10.9 Süper Loto

İdare tarafından düzenlenen, katılımcıların 1–54 sayı kümesi içinden çekilişle belirlenecek olan 6, 5, 4 ve 3 sayının doğru tahmin edilmesine dayanan ve kısaca “oyun” olarak da ifade edilen şans oyunudur.

Çekiliş özel çekiliş küresi kullanılmak suretiyle oyun planına göre dağıtılacak ikramiyeleri kazanacak numaraların belirlenmesidir. Çekilişler İdarece belirlenecek gün ve saatte gerçekleştirilir.

İkramiyelerin ödenmesinde yetkileri dahilinde olması koşuluyla bayiler ve İdarece belirlenen Şubeler yükümlüdür. İkramiyelerin, bayiler ve Şubelerce ödenme süreleri idarece belirlenir. İkramiyeler, çekiliş tarihinden itibaren 1 yıl geçtikten sonra zaman aşımına uğrar.

2.11 TÜRKİYE’DE OYNANAN ŞANS OYUNLARINA GENEL BİR BAKIŞ

Kanunlarla belirlenen faaliyetlere kaynak aktaran İdarenin toplam gelirleri 2006 yılında bir önceki yıla göre %5,4 oranında artışla 1 366 827 992 TL’ye ulaşmıştır.

Tablo 2.3 Yıllar itibariyle şans Oyunu Satışları ile Diğer Faaliyetlerden Elde Edilen Gelirler ve Bunların Dağılımı (Vergiler Dâhil)

	2002	2003	2004	2005	2006
Şans Oyunu Satış Gelirleri	817.965.662	1.043.704.218	1.171.732.818	1.229.664.073	1.300.945.863
Diğer Gelirler	26.635.497	97.761.526	76.010.182	67.339.694	65.882.129
Toplam Gelirler	844.601.159	1.141.465.744	1.247.743.000	1.297.003.767	1.366.827.992
İkramiye Ödemeleri	319.135.329	424.089.649	489.472.646	512.716.018	540.776.621
Hazine³ (KDV, ŞOV ve Diğer)	238.624.700	293.854.246	312.867.622	328.638.435	343.325.595
Kamuya Aktarılan (SSDF, Tanıt.Fonu SHÇEK, Olimp. Oyun. Düz.Kurulu)	185.764.288	284.843.756	302.281.195	302.020.113	312.467.327
Bayi komisyonları ve aracılık giderleri	64.320.640	86.108.118	98.475.739	102.966.717	109.662.762
Faaliyet, İşletme, Yatırım ve Diğer Giderler	36.756.202	52.569.975	44.645.798	50.662.484	60.595.687

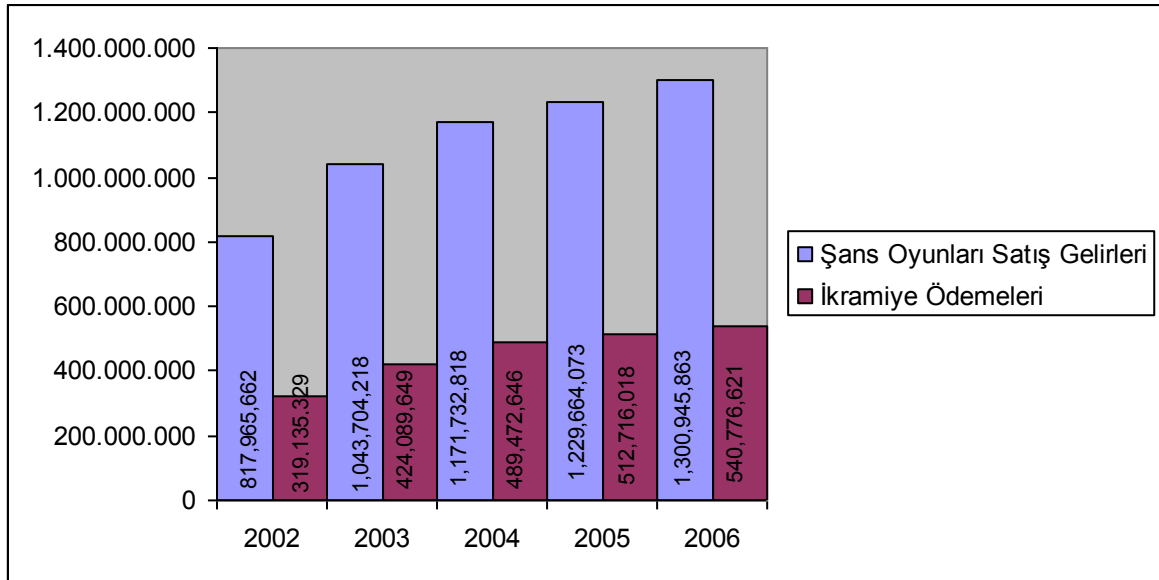
Kaynak: MPİ Faaliyet Raporu, 2006.

Ayrıca, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu uyarınca bilet bedeli üzerinden % 18 oranında KDV ödenmektedir. Sayısal oyunlarda KDV, iştirakçilerden tahsil edilen bilet bedelinden Şans Oyunları Vergisi düşüldükten sonra kalan tutar üzerinden hesaplanmaktadır. Talihlilere ödenen ikramiyelerden vergi dâhil herhangi bir kesinti yapılmamaktadır.

2006 yılında İdarenin şans oyunları satış gelirleri bir önceki yıla göre %5,8 oranında artışla 1 300 945 863 TL'ye ulaşmıştır. Vergiler hariç satış gelirlerinin %56'sı iştirakçilere ikramiye olarak dağıtılmıştır.

³ 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu uyarınca, sayısal oyunlar şans Oyunları Vergisine tabi olup, verginin tutarı Sayısal Loto 6/49 oyunundan kolon başına 12 Yeni Kuruş, şans Topu ve On Numara Oyunlarında ise kolon başına 6 Yeni Kuruştur.

Şekil 2.5 Yıllar itibariyle şans Oyunları Gelirleri ve İkramiye Ödemeleri
(Vergiler Dâhil)

Kaynak: MPİ Faaliyet Raporu, 2006.

Son beş yıllık dönemde şans oyunları toplam satış gelirlerinin %70'i sayısal oyunlardan, %21'i piyango oyunundan, %9'u ise hemen kazan oyunundan elde edilmiştir.

Tablo 2.4 Yıllar İtibariyle Şans Oyunları Satış Gelirlerinin Oyun Türlerine Göre Dağılımı (Vergiler Dâhil)

	2002	2003	2004	2005	2006	Toplam
Piyango	129.571.927	234.346.710	254.308.035	258.046.725	279.404.551	1.155.677.948
Hemen Kazan	55.891.625	66.175.750	97.140.250	136.839.500	153.709.000	509.756.125
Sayısal Oyunlar	632.502.110	743.181.758	820.284.533	834.777.848	867.832.312	3.898.578.561
Toplam	817.965.662	1.043.704.218	1.171.732.818	1.229.664.073	1.300.945.863	5.564.012.634

Kaynak: MPİ Faaliyet Raporu, 2006.

2006 yılında gerçekleşen 1 300 945 863 TL tutarındaki şans oyunları satış gelirinin; 279 404 551 TL'si piyango, 153 709 000 TL'si hemen-kazan, 867 832 312 TL'si sayısal oyunlardan elde edilmiştir

Tablo 2.5 Yıllar İtibariyle Şans Oyunları Satış Gelirlerinin Oyun Türlerine Göre Yüzde Dağılımı

	2002	2003	2004	2005	2006
Piyango	0.16	0.22	0.22	0.21	0.21
Hemen Kazan	0.07	0.06	0.08	0.11	0.12
Sayısal Oyunlar	0.77	0.71	0.70	0.68	0.67
Toplam	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00

Kaynak: MPİ Faaliyet Raporu, 2006.

2006 yılında şans oyunları satış gelirinin içerisinde sayısal loto 6/49 oyununun %42,04, piyango oyununun %21,48, şans topu oyununun %17,04, hemen kazan oyununun %11,81, on numara oyununun payı ise %7,63 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2.6 2005 – 2006 Yılları Milli Piyango Bileti Satış Fiyatları

	2005 Yılı			2006 Yılı		
	Tam	Yarım	Çeyrek	Tam	Yarım	Çeyrek
Normal Çekiliş	8	4	2	8	4	2
Özel Çekiliş	12	6	3	12	6	3
Yılbaşı Çekilişi	20	10	5	20	10	5

Kaynak: MPİ Faaliyet Raporu, 2006.

2006 yılında 31 Aralık yılbaşı çekilişi de dâhil olmak üzere 5'i özel toplam 35 piyango çekilişi düzenlenmiştir. Bu çekilişlerde toplam 67 944 474 adet piyango bileti satılarak 279 404 551 TL gelir elde edilmiştir. 2006 yılında bir önceki yıla göre piyango oyunu satış gelirinde %8,3 oranında artış sağlanmıştır.

2006 yılı piyango oyunu satış gelirinin yaklaşık %58'i ikramiye olarak talihlilere dağıtılmıştır. Piyango oyununda 2006 yılında bir önceki yıla göre %8,24 oranında artış kaydedilerek dağıtılan ikramiye tutarı 161 467 769 TL'ye ulaşmıştır.

Tablo 2.7 Bir Kolon Sayısal Oyun Bedelinin Oyun Türleri itibariyle Tahsis Yerleri (0,5 TL)

	Sayısal Loto	Şans Topu	On numara
ÖDENECEK İKRAMIYE	0,1610	0,1864	0,1864
ŞANS OYUNLARI VERGİSİ	0,1200	0,0600	0,0600
KATMA DEĞER VERGİSİ	0,0580	0,0671	0,0671
AYGET (HAZİNE)	0,0016	0,0019	0,0019
BAYİ KOMİSYONU	0,0313	0,0362	0,0362
TANITMA FONU	0,0161	0,0186	0,0186
SHÇEK	0,0016	0,0019	0,0019
OLİMPİYAT OYUNLARI FONU	0,0047	0,0055	0,0055
SSDF	0,0896	0,1038	0,1038
BİRİM MALİYET	0,0161	0,0186	0,0186
TOPLAM	0,5000	0,5000	0,5000

Kaynak: MPİ Faaliyet Raporu, 2006.

0,5 TL tutarındaki sayısal loto 6/49 oyununun bir kolon bedelinin %32,20'si ikramiye olarak talihlilere, %35,92'si Hazineye (KDV, ŞOV ve diğer), %22,40'i Kamuya (SSDF, Tanıtma Fonu, SHÇEK, Ol. Oy. Düz. Kur.), %6,26'sı bayilere dağıtılmaktadır.

Tablo 2.8 2006 Yılı itibariyle Sayısal Oyun Satış Gelirlerinin Bölgelere Göre Dağılımı

Bölge Adı	Satışlar
Marmara	360.310.750,28
Ege	151.585.773,42
İç Anadolu	148.406.609,94
Akdeniz	98.094.154,30
Karadeniz	63.096.227,99
Güneydoğu Anadolu	23.928.502,41
Doğu Anadolu	18.864.513,16
Kıbrıs	3.545.780,50
Toplam	867.832.312,00

Kaynak: MPİ Faaliyet Raporu, 2006.

Piyango oyunu satış gelirlerinin %41,52'sini sağlayan Marmara ile toplam %34,57 sini sağlayan İç Anadolu ve Ege bölgeleri piyango oyunu satış gelirinin bölgelere göre dağılımında ilk üç sırada yer almaktadırlar (Burada bölgeler itibariyle nüfus yoğunluğunu ihmal etmemek gerekir).

2.12 KARŞILIĞI NAKİT OLMAYAN ÇEKİLİŞLER

Milli Piyango İdaresince, 575 adedi 2006 yılında olmak üzere, 2002–2006 döneminde toplam 2 212 adet karşılığı nakit olmayan (eşya) piyango düzenlemesine izin verilmiş ve denetimi gerçekleştirilmiştir. Tüketicilerin hak ve çıkarlarının korunması açısından bu tür çekilişlerin denetimi büyük önem arz etmektedir. Günümüzün gelişen ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilmesi açısından 2006 yılında İdarenin mevzuatında güncelleme çalışmaları başlatılmış ve bu kapsamda yeniden düzenlenen “Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Karşılığı Nakit Olmayan

Piyangolar ve Çekilişler Hakkında Yönetmelik” 04.10.2006 tarihli 26309 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

2.13 PİYANGO GELİRLERİNİN KAMU HARCAMASINA DAĞILIMI ve ETKİSİ

Çalışmanın bu bölümünde piyango gelirlerinin kamu geliri olup olmadığı tartışılacaktır. Öncelikle kamu geliri tanımı ve kamu gelirlerinin tasnifi yapılacak olup, ardından piyango geliri bu gelirler içerisinde yer alıp alamayacağı belirtildikten sonra, Milli Piyango İdaresi’nin kamuya aktarılan kaynaklara değinilecektir.

2.13.1 Kamu Geliri Tanımı İçinde Piyangonun Yeri

Günümüz modern devlet anlayışında devletin sosyal yönünün ağırlık kazanması dolayısıyla hem kamu hizmetleri hem de buna bağlı olarak kamu giderleri hızla artmaktadır. Devlet kendinden beklenen görevleri gerçekleştirebilmek için belirli mali kaynaklara ihtiyaç duymaktadır. Kamu hizmetlerinin finansmanı için ihtiyaç duyulan gelirler çeşitli şekillerde sağlanabilir. Tarihi gelişim sürecinde, önceleri mal ve hizmet şeklinde aynı olarak ödenen mali yükümlülükler sık sık görülmesine rağmen, günümüzde kamu gelirleri parasal olarak tahsil edilmektedir.

Kamu geliri, devletin yüklendiği hizmetleri gerçekleştirmek amacıyla anayasal sınırlar içinde başvurduğu ve değerlendirdiği, çeşitli kaynaklardan elde edilen gelirlerin tümüdür (Akdoğan, 1989: 81).

Devlet gelirlerini başlıca ikiye ayırabiliriz. Bu ayırım, devletin özel hukuk tüzel kişisi ve kamu hukuku tüzel kişisi olarak gördüğü işler dolayısıyla elde ettiği gelirler bakımından yapılır. Bunlar;

1- Özel iktisat gelirleri: Devletin bir özel kişi olarak ve özel hukuk hükümlerine göre gösterdiği iktisadi faaliyetlerden elde ettiği gelirlerdir. Bunları devlet, fabrika

kurulması, banka işletilmesi, özel iktisat işletmelerine ortak olunması ya da kamu hizmetine ayrılmamış olan emlakın satılması veya kiralanması (ecrimisil geliri) ve benzeri faaliyetler sonucu sağlamaktadır.

2- Diğer gelirler: Devletin vergileme yetkisine dayanarak, kanun yoluyla sağladığı cebri gelirlerdir. Bu tip gelirler içinde vergi, resim, harç ve şerefîyeleri sayılabilir.

Hukuki bu ayrımın dışında devlet gelirleri, olağan gelirler ve olağanüstü gelirler olmak üzere ikiye ayrılabilir (www.malihaber.com).

a. Olağan gelirler: Devletin normal kaynaklardan, sürekli ve belirli zamanlara göre elde ettiği gelirlerdir. Vergiler, harçlar, mülk gelirleri gibi çoğunlukla mükellefiyete bağlı gelirlerdir.

b. Olağanüstü gelirler: Geçici kaynaklardır. Devlet bu tür gelir elde etme yoluna, genellikle iktisadi buhran ya da savaş zamanlarında başvurur. Borçlanma, geçici vergiler, para basma gibi gelirler, olağanüstü gelirler olarak sayılabilir.

Bu şekilde kamu gelirlerinin tanımını yaptıktan sonra piyango gelirlerinin bu kapsama girip girmediğini, yani kamu geliri sayılıp sayılamayacağı konusu üzerinde durulabilir:

- Piyangoyu cebirlik açısından değerlendirildiğinde; kamusal finansmanı karakterize eden en önemli özellikler; cebir unsuru, süreklilik ve son olarak da sağlandıkları kaynağın niteliği olmaktadır. Cebirlik; devletin vergileme yetkisine dayanarak zorla tahsil ettiği vergiler, harçlar, şerefîyeler, resimler vb. gelirler ile özel iktisadi faaliyetler, borçlanma, emisyon vb. yollardan sağlanan gelirlerdir. Bu anlamda piyango cebri unsur taşımadığından dar anlamda kamu geliri olma özelliğini yitirmektedir.

- Piyangoyu süreklilik açısından değerlendirildiğinde; olağanüstü gelir sınıfına dahil edebileceğimiz piyango gelirleri her ne kadar bu sınıf altında değerlendirilse de, günümüzde Türkiye’ de ve çoğu yabancı ülkede piyango gelirlerinin süreklilik kazanması açısından olağan gelir özelliği gösterdiği söylenebilmektedir.

2.13.2 Milli Piyango İdaresi’nce Kamuya Sağlanan Kaynaklar ve Toplumsal Katkılar

İdarenin amaçlarından biri kanunlarla belirlenen faaliyetlere kaynak sağlamaktır. İdare, bir taraftan kamuya önemli bir maddi kaynak oluştururken diğer taraftan da okul, yurt, rehabilitasyon merkezi v.b. gibi bir çok toplumsal katkıda bulunmaktadır.

2.13.2.1 Kamuya Sağlanan Kaynaklar

Yürürlükteki mevzuat uyarınca Milli Piyango İdaresi’nin şans oyunlarından sağladığı aylık gayrisafi hâsılatının;

- % 10’u Tanıtma Fonuna,
- % 1’i Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna,

Yıllık net karının ise;

- % 95’i Savunma Sanayi Destekleme Fonuna,
- % 5’i ise Olimpiyat Oyunları Hazırlık ve Düzenleme Kuruluna,

aktarılmaktadır.

Milli Piyango İdaresince, 2002–2006 döneminde vergiler dahil 5 564 012 634 TL’ si şans oyunları satış gelirlerinden olmak üzere, toplam 5 897 641 662 TL gelir elde edilmiştir.

Söz konusu tutarın⁴;

- 2 286 190 263 TL’ si (% 38,76’sı) iştirakçilere ikramiye,

⁴ Oyun gelirlerinden ikramiyeler ile katma değer ve şans oyunları vergisi düşüldükten sonra kalan tutar.

- 1 517 310 598 TL' si (% 25,73'si) Hazineye KDV, ŞOV ve diğer,

- 1 387 376 679 TL' si (%23,52'si) SSDF, T. Fonu, SHÇEK ve Olimpiyat

Oyunları Payı,

- 461 533 976 TL' si (%7,83'ü) bayilere komisyon, olarak ödenmiştir.

Tablo 2.9 Yıllar İtibariyle Kamuya Sağlanan Toplam Kaynaklar

	2002	2003	2004	2005	2006
KATMA DEĞER VERGİSİ	103.994.082	134.663.992	154.202.091	161.674.300	171.593.175
ÖİV, EKP, ŞOV	133.033.699	157.096.377	155.934.426	164.205.174	169.770.525
Hazineye Devredilen Ayget Karşılıkları	1.596.919	2.093.877	2.731.105	2.758.961	1.961.895
Hazine Toplamı (KDV, ŞOV ve Diğer)	238.624.700	293.854.246	312.867.622	328.638.435	343.325.595
Tanıtma Fonu	26.180.255	32.785.420	37.212.366	39.106.858	41.880.554
SHÇEK	2.618.026	3.278.542	3.721.236	3.910.686	4.188.055
SSDF	149.117.707	236.340.804	248.280.213	246.052.441	253.078.782
Olimpiyat Oyunları Düz. Kurulu	7.848.300	12.438.990	13.067.380	12.950.128	13.319.936
Kamuya Doğrudan Aktarımlar Toplamı	185.764.288	284.843.756	302.281.195	302.020.113	312.467.327
TOPLAM	424.388.988	578.698.002	615.148.817	630.658.548	655.792.922

Kaynak: MPİ Faaliyet Raporu, 2006.

Son beş yıllık dönemde SSDF, Tanıtma Fonu, SHÇEK ve Olimpiyat Oyunları Düzenleme Kuruluna 1 387 376 679 TL, Hazineye 1 517 310 598 TL olmak üzere doğrudan ve dolaylı olarak toplam 2 904 687 277 TL kamuya kaynak sağlamıştır.

Bu bağlamda, İdarenin kamuya sağladığı kaynakları, yasalarda öngörülen doğrudan katkılar ile dolaylı katkılar olmak üzere iki ana grupta toplamak mümkündür (www.millipiyango.gov.tr).

2.13.2.1.1 Doğrudan Katkılar

İdarece kamuya sağlanan doğrudan katkılar şunlardır:

- Ülkemizi yurt içinde ve dışında çeşitli yönleriyle tanıtmakla görevli kuruluşların kaynaklarını artırmak, Türk kültür varlığının yayılmasını sağlamak, devlet arşiv hizmetlerini etkili hale getirmek, milletlerarası kamuoyunu ülkemizin menfaatleri istikametinde yönlendirmeye çalışmak amacıyla, 3230 sayılı Yasa gereği idarenin gayri satış hasılatının % 10'u her yıl Tanıtma Fonu'na,

- Korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç aile, çocuk, sakat, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere katkı sağlamak ve bu hizmetleri yürütmek amacıyla, 2828 sayılı Yasa gereği idarenin aylık hasılatının % 1'i, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na,

- İstanbul kentinin uluslararası olimpik anlaşma şartlarına uygun olarak olimpiyatlara hazırlanması ve olimpiyat oyunlarının düzenlenmesi amacıyla, 3796 sayılı Yasa gereği idare satış hasılatının %5'i, Olimpiyat Oyunları Hazırlık ve Düzenleme Kurulu'na,

- Savunma Sanayii ne yardım etmek amacıyla, 3238 sayılı Yasa gereği İdare hasılatının % 95'i, Savunma Sanayii Destekleme Fonu'na, aktarılmaktadır.

2.13.2.1.2 Dolaylı Katkılar

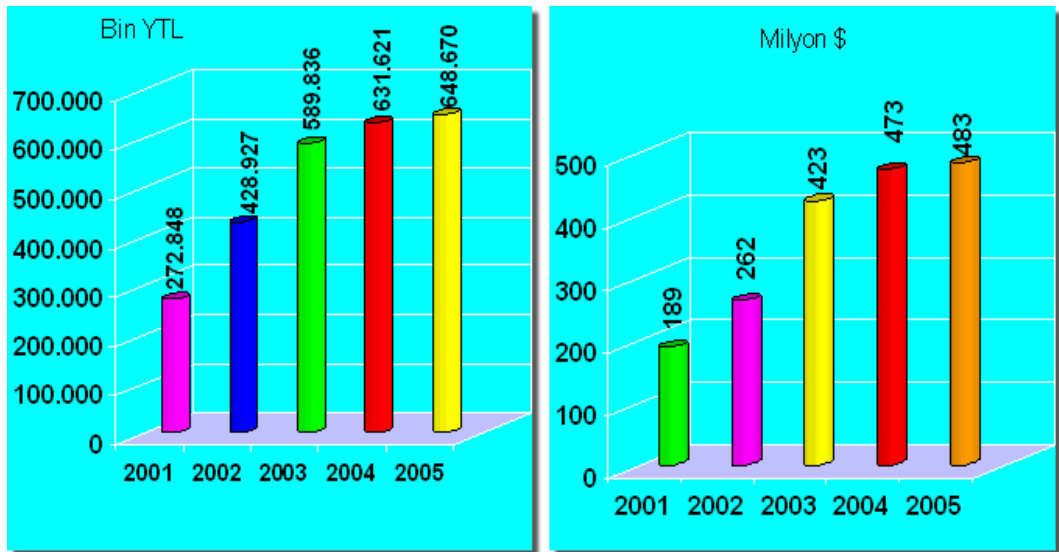
İdarenin bilet satışları nedeniyle tahakkuk eden Katma Değer Vergisi ve Gelir Vergisi, dolaylı katkılardandır.

Tablo 2.10 Yıllar İtibariyle İdarece Kaynak Aktarılan Kurumlar

(Bin TL)					
KAYNAK SAĞLANAN YERLER	2001	2002	2003	2004	2005
Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu	1.735	2.618	3.279	3.721	3.911
Tanıtma Fonu	17.347	26.180	32.785	37.212	39.107
Olimpiyat Oyunları	4.333	7.848	12.439	13.067	12.950
Savunma Sanayii Destekleme Fonu	82.322	149.118	236.341	248.280	246.052
Hazine	72.876	110.130	147.895	173.407	182.445
Kesintisiz 8 Yıllık Eğitime Katkı	31.412	33.258	50.075	-	-
Özel İşlem Vergisi	62.823	99.775	107.022	-	-
Şans Oyunları Vergisi	-	-	-	155.934	164.205
TOPLAM	272.848	428.927	589.836	631.621	648.670

Kaynak: MPİ Faaliyet Raporu, 2006.

Tablo incelendiğinde idarece aktarılması gereken yerlere düşen payların, yıllar itibariyle arttığı görülmektedir. Yine tablodan görüleceği üzere kamuya aktarılan bu paylar azımsanamayacak büyüklükte olup her geçen gün ağırlığı daha da artmaktadır.

Şekil 2.6 Yıllar İtibariyle Kamuya Aktarılan Tutarlar

Kaynak: MPİ Faaliyet Raporu, 2006.

2.13.2.2 Toplumsal Katkılar

Milli Piyango İdaresi, satış gelirlerini ve dolayısıyla kamuya sağlanan kaynakları artırmak amacıyla reklâm bütçesinin önemli bir bölümünü eğitim, spor, sanat ve kültür hizmetlerine ayırarak topluma kalıcı hizmet vermeyi ilke edinmiştir.

Milli Piyango İdaresince, 1990 yılından bu güne kadar 2 rehabilitasyon merkezi, 4 yurt ve 22 okul yaptırılarak hizmete açılmış ve bunlar çağdaş eğitimin gerektirdiği yüksek standartlara uygun olarak donatılmıştır.

2002–2006 yılları arasında toplam 8 okul ve yurt inşaatı tamamlanarak hizmete açılmış olup, 4 okul ile 1 rehabilitasyon merkezinin ise inşaatı halen devam etmektedir. Turizm sektörünün eğitimli personel ihtiyacının karşılanması amacıyla yapımına karar verilen Çankırı Ilgaz Milli Piyango Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesinin açılışı 2006 yılı içerisinde yapılmıştır

Toplumun her kesimine hizmet ve destek vermeyi kurumsal sosyal sorumluluğunun bir parçası olarak gören İdare, engelli vatandaşların ihtiyaçlarını göz önünde tutarak, onların yaşama daha sıkı bağlanmalarını ve yarınlara güvenle bakabilmelerini amaçlamaktadır.

Geçmiş yıllarda olduğu gibi, 2006 yılında da terör mağdurları ile engelli vatandaşlara bayilik verilmesinde öncelik tanınmaya devam edilmiştir. Ayrıca MPI’ce 2006 yılı içerisinde;

- Engelli vatandaşlar ile hastanelerin ihtiyaç duyduğu tekerlekli sandalyelerden 500 adedi temin edilerek dağıtımı ve tahsisi sağlanmış,
- İdare Talih Kuşu Sanat Galerisi’nde 24 adet sergi açılmış, eserlerini sergileme imkânı bulamayan sanatçılara destek sağlanmış,
- Çeşitli kültürel ve sanatsal etkinliklere sponsor olunmuş,

- Okulların mezuniyet yıllıklarına reklâm verilmek suretiyle destek sağlanmıştır.

Bunun yanı sıra, yapıldıkları yörelere ekonomik ve sosyokültürel katkı sağlamak amacıyla 19 çekiliş Ankara dışındaki il ve ilçelerde gerçekleştirilmiştir. İdare, sosyal, kültür ve sanat etkinliklerinin yanında spora verdiği destekle, gençlerin spor yapmalarını teşvik etmekte ve neredeyse Hentbol Milli Takımları sporcularının tamamının Milli Piyango Spor Kulübünden karşılanması yönünde Türk Sporuna destek vermektedir.

Milli Piyango Spor Kulübü; 2005 – 2006 sezonunda; Hentbol Erkekler A Takımı Türkiye Süper Liginde 41 puanla şampiyon olmuştur. Ülkemizi Avrupa Kupalarında temsil etmiş ve Türkiye Kupasında üçüncü olmuştur.

2.14 YASADIŞI OYUNLARLA MÜCADELE

Yapılan araştırmalarda ülkemizde yaklaşık 8 milyon bilgisayar, buna bağlı olarak 6 milyon internet kullanıcısı bulunduğu, hanelerin %7'sinde internet erişiminin mevcut olduğu, vatandaşlarımızın sanal ortamlarda illegal olarak oynatılan oyunlardan en çok “21”, “rulet”, “poker” gibi oyunları tercih ettiği, Türk pazarının büyüklüğünü keşfeden yabancı bahis ve kumar şirketlerinin sitelerinde Türkçe'ye de yer verdiği, Türkçe bahis ya da kumar oynatan sitelerin sayısının yüzlerle ifade edildiği, internet üzerinden kumar ve bahis oynayan vatandaşlarımızın sayısının 1,5 milyonu bulduğu, bağımlıları arasında çocukların da bulunduğu, ilk başta bedava oyunlarla tüketicilerin yasa dışı oyunlara özendirildiği, her yıl sanal ortamlarda yasa dışı oynatılan talih oyunlarına milyonlarca dolar para aktarıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yasadişı olarak oynatılan bu oyunların her geçen gün daha da yayıldığı ve ülkemizden katılımın giderek arttığı ve bu durumun, başta gençlerimiz olmak üzere

toplumumuz için ciddi bir tehdit halini aldığıın görülmesi üzerine sosyal sorumluluk anlayışının bir gereği olarak internet ve benzeri bilişim ağı üzerinden oynatılan yasadışı oyunlarla mücadele amacıyla idarece hazırlanan “Sanal Ortamda Oynatılan Talih Oyunları Hakkında Yönetmelik” 14.03.2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu yönetmelik çerçevesinde bilişim ortamı üzerinden yasadışı oyun oynatan siteler takip ve incelemeye alınmış, bu güne kadar da yasadışı şans oyunu oynattıkları tespit edilen toplam 63 siteye erişimin engellenmesi amacıyla tanzim edilen raporlar ilgili Cumhuriyet Savcılıklarına gönderilmiş ve bunlardan bir kısmına erişimin engellenmesi kararı alınmış, diğerleri hakkında ise hukuki süreç devam etmektedir. Ayrıca bazı sitelerin ise reklâm ve ilanlarının durdurulması için Sanayi ve Ticaret Bakanlığı nezdinde girişimde bulunulmuştur.

3 ŞANS OYUNLARI ÜZERİNE SOSYAL ve EKONOMİK BİR ARAŞTIRMA

3.1 ARAŞTIRMANIN AMACI ve ÖNEMİ

Şans oyunları kimileri için zengin olmanın bir aracı, kimileri için yılbaşında alınan piyango bileti, kimileri için egonun tatmini, zevk için oynanan bir oyunken; iddaa ve at yarışı tutkunları için de alkol ve sigara gibi bağımlılık yaratmaktadır. Türkiye’de halkın şans oyunlarına gösterdiği ilgiyi açık bir şekilde ortaya koyan şans oyunlarını yöneten kurum ve kuruluşların araştırma verileri, aslında halkın içinde bulunduğu ekonomik koşulların ne durumda olduğu ve insanların hangi sosyolojik- psikolojik ortamlarda şans oyunlarına ilgi gösterdiği sorularını akla getirmektedir.

Çalışmanın iki önemli amacı bulunmaktadır;

- Yerli ve yabancı literatürden hareketle şans oyunlarını oynama davranışına etki eden ekonomik ve sosyal faktörleri belirlemek,
- Bu doğrultuda yerel boyutta birincil veri kaynağımız olan anket çalışmasıyla şans oyunlarına katılım davranışını ve bunu etkileyen ekonomik ve sosyal faktörleri belirlemektir.

Bu bağlamda araştırmada, yerel bazda halkın şans oyunlarına gösterdiği ilginin hangi sosyolojik-psikolojik nedenlere dayandığını belirlenmeye çalışılmıştır. Bu açıdan ele alındığında çalışmanın önemi de ortaya çıkmaktadır. Ekonomik sıkıntılar ve yoksulluk içinde yaşayan bir halkın, şans oyunlarına ilgisinin nedenlerini ortaya çıkarmak ve şans oyunlarına gösterilen ilginin yıllar itibariyle katlanarak artmasının açıklanması bakımından çalışma büyük bir önem taşımaktadır.

3.2 KAPSAM

Araştırmada, gelir seviyesi daha çok orta ve alt gelir seviyesinden oluşan kişilerin bulunduğu Tokat ili Küçükbeybağı, Bkbeybağı ve Değirmenönü mahallelerini kapsamaktadır. Araştırma kapsamına alınacak mahalleler belirlenirken daha çok gelir seviyeleri düşük mahalleler belirlenmeye çalışılmıştır. Gelir seviyesi genellikle düşük olan bu kişilerin şans oyunlarını oynama eğilimlerini etkileyen birçok sosyolojik, psikolojik ve ekonomik neden bulunmaktadır. Bu nedenle yerel bazda yapılan bu çalışma ile ülkesel bazda da orta ve düşük gelir seviyesine ait kişiler hakkında bir genellemede bulunulabilecektir.

3.3 MATERYAL

Kişilerin şans oyunu oynayıp oynamamalarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmanın  önemli materyali bulunmaktadır. Bunlar; basılı kaynaklar, istatistiki veriler ve yapılan anket çalışmasıdır.

Araştırmada kullanılan basılı kaynaklar ve istatistiki verilerden özellikle teorik kısımda faydalanılmıştır. Anket çalışmasına ise şans oyunu oynayıp oynamamayı etkileyen sosyolojik, psikolojik ve ekonomik nedenleri belirlemek amacıyla yapılan araştırma kısmında yer verilmiştir. Anket verileri, 2009 yılı Nisan ayı içerisinde Tokat ili Küçükbeybağı, Bkbeybağı ve Değirmenönü mahallelerinde, hane sahipleriyle bire bir görüşülerek doldurulması sonucu elde edilmiştir. Toplam görüşme yapılan kişi sayısı 604'dr. Bazı anketler, analiz aşamasında kullanılacak önemli verilerin bulunmaması nedeniyle elenmiştir. Böylece analiz aşamasında geçerli anket sayısı 496 olarak belirlenmiştir. Konunun şans oyunu oynayıp oynamayı belirlemesi ve seçilen bölge olarak daha çok orta ve düşük gelir seviyesinde kişilerden oluşması dolayısıyla,

anketi cevaplayanların bazı sorularda cevapsız kalma temayülünde olması dolayısıyla 108 anket analiz aşamasında değerlendirme dışı bırakılmak zorunda kalınmıştır.

3.4 YÖNTEM

Bu çalışmada, şans oyunu oynayıp oynamanın belirleyicilerini araştırmak için, Zavoina and McElvey (1975) tarafından geliştirilen Ordered Probit modeli kullanılmıştır.

Ödemeye razı olunan fiyat için, y^* gözlemlenmemiş sürekli değişken olarak tanımlanmaktadır.

$$y^* = \beta'x + u \quad (1)$$

(1) nolu eşitlikte, x değişkeni kişisel, ailevi ve sosyoekonomik faktörleri içeren değişkenleri ve u bağımsız ve normal dağılmış hata terimini temsil etmektedir. β' tahmin edilen katsayılar vektörüdür. Kişilere ait farklı şans oyunu oynayıp oynamama için y , y^* 'in gözlemlenen karşılığıdır. Kişilerin şans oyunu oynama ile ilgili olarak belirttiği düşünceler, 0, 1, 2 ve 3 ile temsil edilen I sayıda kategoriye ayrılmıştır. Buna göre 0, kişinin şans oyunlarını hiç oynamadığını, 1, arada bir oynadığını, 2, birkaç kere oynadığını ve 3, düzenli oynadığını ifade etmektedir. Ordinal değişken olan y , y^* i 'inci kategoriye düşerse i değerini alır:

$$y = i \quad \text{eger} \quad \alpha_{i-1} < y^* < \alpha_i \quad i = 1, \dots, I \quad (2)$$

(2) nolu denklemde α , $\alpha_{-1} = -\infty, \alpha_0 = 0$ ve $\alpha_i = \infty$ varsayımıyla β ile birlikte hesaplanması gereken eşik değeridir. $y = j$ olan bir gözlemin elde edilme ihtimali aşağıdaki gibidir:

$$\text{Pr ob } y = i = F(\alpha_i - \beta'x) - F(\alpha_{i-1} - \beta'x) \quad (3)$$

(3) nolu denklemde, F kümülatif standart normal dağılım fonksiyonudur. Tahminler, tutarlı ve etkin parametre tahmini sağlayan maksimum olabilirlik yöntemiyle yapılmıştır. Bağımsız değişkenin i 'inci derecede fiyat ihtimaline etkisi aşağıdaki gibidir:

$$\frac{\partial \text{Prob } y=i}{\partial x} = \beta \left[f \alpha_{i-1} - \beta'x - f \alpha_i - \beta'x \right] \quad (4)$$

(4) nolu eşitlikte, f standart normal yoğunluk fonksiyonudur (Zavoina ve McElvey, 1975: 103-120). Ordered Probit modeli aşağıda verilen değişkenlerle tahmin edilmiştir.

$$\begin{aligned} \text{SANSOYNOYNAMA}_i = & \alpha_0 + \alpha_1 \text{CNS}_i + \alpha_2 \text{MEDN}_i + \alpha_3 \text{COCUKSAY}_i \\ & + \alpha_4 \text{YAS}_i + \alpha_5 \text{EGTM}_i + \alpha_6 \text{GELIR}_i + \alpha_7 \text{SANSHAR}_i \\ & + \alpha_8 \text{IKRKZN}_i + \alpha_9 \text{DEGER}_i + e_i \end{aligned} \quad (5)$$

Ekonomik sıkıntılar ve yoksulluk bir yana, halkın şans oyunlarına ilgisini ortaya koyan satılan kolon ve bilet adetlerine bakınca ortaya çıkmaktadır. Yıllan yıla artan satış rakamları, yoksulluk içinde yaşayan bir halkın şans oyunlarına gösterdiği artan talebini ortaya koymaktadır.

Kişilerin sahip olduğu sosyal, ekonomik ve çevresel faktörlerinin şans oyunlarını oynamayı belirlediği öngörülmektedir. Cinsiyeti gösteren CNS değişkeninin şans oyunu oynama ile ilişki kurma ilk bakışta zor gibi görünmektedir. Ancak, erkek ağırlıklı bir kitlenin oluşturduğu profil söz konusudur. Şans oyunu oynayanlar içinde kadın oynayıncıların oranı çok sınırlı bir düzeyde kalmaktadır. Dolayısıyla şans oyunu oynama ile cinsiyet arasında negatif bir ilişki olması beklenir. Çünkü ataerkil bir toplumda, şans oyunu oynamak zaten hoş karşılanmazken kadınların oynaması ise neredeyse düşünülememektedir. Ayrıca insanların evlenmeleri ve çocuk sahibi olmaları durumunda, sorumluluklarının artması dolayısıyla daha rahat bir yaşam hayaliyle şans oyunu oynama meyilleri artacaktır. Bu nedenle medeni durumları evli olanlarla çocuk

sayısı fazla olan ailelerde yani MEDN ve COCUKSAY değişkenlerinin şans oyunu oynama ile pozitif ilişkili olacağı tahmin edilmektedir. Kişilerin eğitim durumları arttıkça şans oyunlarına olan taleplerininse azalması öngörülmektedir. Zira, çıkma ihtimali milyonda bir olan bir oyunu belli bir eğitim seviyesine ulaşmış kişilerin temayül etmeleri pek düşünülemez. Bunun sonucu olarak *EGTM* değişkeninin negatif işaretli katsayılara sahip olması beklenmektedir. Kişilerin gelir seviyeleri arttıkça şans oyunu oynama oranlarınınsa azalması beklenmektedir. Çünkü gelir seviyesi geçimini ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde olan kişiler, şans oyunlarında gelebilecek bir paranın da hayalini kurmayacaklardır. Bu nedenle, *GELIR* değişkeninin de negatif işaretli olması düşünülmektedir. Zaten asgari geçim düzeyinde yaşayan kişilerin mevcut gelirlerinde önemli bir kısmını şans oyunlarına aktarması da düşünülmektedir. Dolayısıyla *SANSHAR* olarak belirlediğimiz şans oyunlarına aylık gelirden harcanan miktar değişkeninin de negatif eğimli olması beklenmektedir. Daha önce şans oyunlarından ikramiye kazanan kişilerin yeniden şans oyunu oynayıp oynamamaları hakkında kesin bir yargıya ulaşmak mümkün değildir. Burada iki farklı durumda gerçekleşmesi beklenebilmektedir. Yani daha evvel ikramiye kazanan bir kişi yeniden şans oyunlarını oynama ihtimalini negatif yada pozitif yönde etkilemesi beklenebilmektedir. Burada, şans oyununda ikramiye kazanan kişi, eğer kazandığı ikramiyeyi yeterli görürse bir daha oynamayacaktır. Ancak, ikramiyeyi kazanan kişide daha fazla kazanma hırsı oluşursa bu durumda da şans oyunları oynama eğilime daha da fazla artacaktır. Değerler açısından şans oyunlarından oynayıp oynamama açısından yine iki durumda oluşması beklenebilir. Kişi eğer inançları açısından şans oyunları oynamanın herhangi bir sakıncası bulunmadığını düşünüyorsa şans oyunları oynamakta da bir sakınca görmeyecektir. Böyle bir durumda kişisel değerler ile şans oyunlarını

oynama arasında pozitif bir etkileşimin olabileceği söylenilebilecektir. Aksi durumda, yani, şans oyunlarının kişisel değer yargıları açısından olumsuz olması durumunda da tersi bir durum söz konusu olacaktır. Özellikle daha küçük çevrelerde ve dini değerlerin daha yoğun yaşandığı durumlarda haram olgusuyla beraber kişiler şans oyunu oynamamayı tercih etmektedirler. Bu durumda da, şans oyunu oynama ile değerler arasında negatif bir etkileşim olacağı düşünülmektedir.

3.5 BULGULAR ve DEĞERLENDİRME

3.5.1 İstatistiksel Bulgular

Anket sonucu elde edilen istatistiksel bulgulara ilişkin verilere Tablo 3.1’ de yer verilmiştir.

Tablo 3.1 Anket Sorularına Verilen Yanıtların Frekans Dağılımları

Değişkenler	Frekans	%
Soru 1: Cinsiyet		
Bay	435	72,01
Bayan	169	27,99
Toplam	604	100
Soru 2: Medeni Hal		
Evli	567	93,87
Bekar	26	4,31
Diğer	11	1,82
Toplam	604	100
Soru 3: Eşiniz Çalışıyor mu?		
Evet	151	26,63
Hayır	396	69,84
Emekli	20	3,53
Toplam	569	100
Soru 4: Çocuk Sayısı		
Yok	21	3,61
1	36	6,20
2	212	36,50
3	181	31,14
3 den fazla	131	22,55
Toplam	581	100

Soru 5: Yaş		
20 ve Aşağısı	17	2,82
21–30	49	8,11
31–40	302	50,00
41–50	203	33,61
51–60	29	4,80
60 üzeri	4	0,66
Toplam	604	100
Soru 6: Eğitim Durumu		
Okuryazar Değil	13	2,15
Okuryazar	27	4,47
İlkokul Mezunu	167	27,65
Ortaokul Mezunu	99	16,39
Lise ve Dengi Okul Mezunu	150	24,84
Yüksekokul/Lisans ve Üstü	148	24,50
Toplam	604	100
Soru 7: Meslek		
Öğrenci	15	2,48
Memur	197	32,62
İşçi	101	16,72
Esnaf-Zanaatkar	44	7,28
Serbest Meslek	109	18,05
Diğer	138	22,85
Toplam	604	100
Soru 8: Aylık Net Geliriniz?		
Anketi cevaplayanların aylık net geliri 150 TL ile 5.000 TL arasında değişmekte		
Soru 9: Şans Oyunları Oynar mısınız?		
Hiç Oynamam	345	57,12
Arada Bir Oynarım	174	28,81
Birkaç Kere Oynadım	70	11,59
Düzenli Oynarım	15	2,48
Toplam	604	100
Soru 10: Oynadığınız Şans Oyunu Türleri? *		
Şans Topu-Sayısal Loto-Süper Loto-On Numara	128	37,76
İddaa-Spor Toto	54	15,93
Kazı Kazan-Hemen Kazan	23	6,78
Milli Piyango Bileti	128	37,76
At Yarışları	5	1,48
Diğer	1	0,29
Toplam	339	100
Soru 11: Şans Oyunu Oynama Nedeniniz? *		
Yaşam Seviyemi Yükseltmek	57	28,50
Menkul/Gayrimenkul Almak	22	11,00
Borçlarımı Ödemek	53	26,50
Yardım Amaçlı Kullanmak	25	12,50
Eğitim	9	4,50
Alışkanlık	9	4,50
Eğlence	14	7,00
Diğer	11	5,50
Toplam	200	100

Soru 12: Gelirinizde Şans Oyunlarına Ayda Ayırdığınız Miktar?		
Hiç Ayırmam	111	42,53
1-5 YTL	97	37,17
6-20 YTL	44	16,86
21-50 YTL	7	2,68
51-100 YTL	1	0,38
100 YTL üzeri	1	0,38
Toplam	261	100
Soru 13: Daha Önce İkramiye Kazandınız mı?		
Evet	70	25,55
Hayır	204	74,45
Toplam	274	100
Soru 14: Kazandığınız Toplam Tutar?		
1-100 YTL	56	80,00
101-500 YTL	8	11,43
501-1000 YTL	2	2,86
1000 YTL üzeri	4	5,71
Toplam	70	100
Soru 15: Kazandığınız İkramiyeyi Nasıl Değerlendirdiniz? *		
Yeniden Şans Oyunlarında kullandım	41	54,66
Menkul/Gayrimenkul Aldım	0	0,00
Borçlarımı Ödedim	8	10,67
Bağış Yaptım	5	6,67
Yatırım Amaçlı Kullandım	7	9,33
Diğer	14	18,67
Toplam	75	100
Soru 16: Büyük İkramiyeyi Kaçırılmış Olsanız Ne Düşünürdünüz?		
Çok Üzülürdüm	102	30,00
Denemeye Devam Ederdim	50	14,71
Bir Daha Oynamazdım	59	17,35
Kendimi Şanssız Sayardım	129	37,94
Toplam	340	100
Soru 17: Vergi Kesintisi Hakkındaki Düşünceniz?		
Kesinti Yapılmalı	198	43,32
Kesinti Yapılmamalı	79	17,29
Vergi Kesintisi Hakkında Bilgim Yok	180	39,39
Toplam	457	100
Soru 18: Kamuya Aktarılan Tutar Hakkında Bilginiz Var mı?		
Evet	159	35,41
Hayır	290	64,59
Toplam	449	100
Soru 19: Kamuya Aktarılan Pay Hakkındaki Düşünceniz?		
Kamuya Daha Fazla Pay Aktarılması Gerekir	216	55,53
Kamuya Aktarılan Payında Dağıtılması Gerekir	173	44,47
Toplam	389	100
Soru 20: Değerleriniz Açısından Şans Oyunlarını Onaylıyor musunuz?		
Evet	71	13,65
Hayır	449	86,35
Toplam	520	100,00
* Birden Fazla Tercih Yapılabilen Sorular		

Tabloda yer alan verileri inceleyecek olursak, ankete 604 kişi katılmış, ancak, anketi cevaplayanlar özellikle şans oyunu oynayıp oynamamayı belirleyen soruları cevapsız bırakmışlardır. Anketi cevaplayan 604 kişinin % 72'si (435) erkek, % 28'i (169) ise kadındır. Anket bölgesi olarak Tokat ili Küçükbeybağı, Büyükbeybağı ve Değirmenönü mahalleleri belirlendiği ve bu bölgelerde oturan kişilerce yapıldığından, ankete katılanların büyük bir çoğunluğu evlidirler. Buna göre ankete cevap verenlerin % 94'ü (567) evli, % 4'ü (26) bekar, % 2'si ise diğer medeni hale sahip kişilerden oluşmaktadır. Evli olan 567 kişinin % 26'sının (151) eşi çalışmakta, % 70'inin (396) eşi çalışmamakta, % 4'ünün eşi ise emekli olmuştur. Ankete katılanların çoğunluğunun 2 (212) veya 3 (181) çocuğu bulunmaktadır. Ankete katılanlar içerisinde en çok sayıyı % 50 ile 31 – 40 arası kişiler oluşturmaktadır. Yine anketi cevaplayanların çoğunluğu, % 28'i ilkökul mezunlarından oluşmaktadır. Bölgede ikamet edenlerin % 32' si (197) memur, % 18'i (109)serbest meslek, % 16'sı (101) işçi ailelerden oluşurken kalan kısım öğrenci veya diğer meslek gruplarından oluşmaktadır.

Ankete katılan kişilerin aylık ortalama net gelirleri ise 1 271 TL olarak bulunmuştur. Anket konumuzun esasını teşkil eden “Şans oyunu oynar mısınız?” sorumuza ise anketi cevaplayanların % 57'si (345) hiç oynamam cevabı vermiştir. Arada bir oynarım diyenler % 29'unu (174), birkaç kere oynadım diyenler % 12'sini (70), düzenli oynarım diyenler ise anketi cevaplayanların % 2' sini oluşturmaktadır.

Şans oyununu arada bir oynarım, birkaç kere oynadım ve düzenli oynarım diyenlerin ise oynadıkları şans oyunu türleri şöyle gerçekleşmiştir. Birden fazla tercih yapılabilen bu soruya cevap verenlerden % 38'i (128) şans topu-sayısal loto-süper loto-on numara oynadığını, yine % 38'i (128) milli piyango bileti aldığını belirtmiş, % 16'sı

(54) iddaa-spor toto oynadığını, % 7'si (23) kazı kazan-hemen kazan tarzı oyunlardan oynadıklarını, % 2'si ise at yarışı oynadıklarını belirtmişlerdir.

Anketi cevaplayanların yine birden fazla tercih yapabildikleri bir başka soru olan “Şans oyunu oynama nedeniniz?” sorusuna ise günümüz ekonomik koşullarına bağlı olarak çoğunlukla kişiler “Yaşam seviyemi yükseltmek” veya “Borçlarımı ödemek” seçenekleri işaretlemişlerdir. Buna göre yaşam seviyemi yükseltmek diyenler % 29 (57), borçlarımı ödemek diyenler % 27 (53), menkul/gayrimenkul almak diyenler % 11 (22), yardım amaçlı kullanmak diyenler % 13 (25), eğitim için diyenler % 4 (5), alışkanlık diyenler % 4 (5), eğlence için diyenler %7 (14), diğer seçeneğini işaretleyenler ise soruyu cevaplayanların % 6'sını (11) teşkil etmektedir.

Şans oyunu oynayanların ayda ortalama olarak gelirlerinden ne kadarını tespit etmek amacıyla sorulan “Gelirinizden şans oyunlarına ayda ayırdığınız miktar” sorusuna cevap verenlerin büyük çoğunluğu “hiç ayırmam” cevabını vermişlerdir. Buna göre, soruya cevap verenlerin % 43'ü (111) gelirinden belli miktarını şans oyunu için ayırmadığını, % 37'si (97) 1–5 TL arasında bir tutar ayırdığını, % 17'si (44) 6–20 TL arasında bir tutar ayırdığını, % 3'ü (7) 21–50 TL arasında bir tutar ayırdığını, kalan % 1'lik kesim ise 51–100 TL ve 100 TL üzerinde bir tutar ayırdığını belirtmiştir. Anketi yaptığımız bölgenin çoğunlukla düşük gelir seviyesinden oluşan kişilerden oluşuyor olması da bu soruya verilen cevaptan açıkça ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki cevap verenlerin % 80'i ya hiç ayırmadığını yada 1–5 TL arasında bir tutar ayırdığını belirtmiş, zaten geliri yeterli olmayan kişilerin şans oyunlarına gelirlerinden bir kısmını ayırmaması yada çok cüz'i bir tutar ayırması garipsenmemektedir. Zaten şans oyunlarının genel sloganı olan “ya tutarsa” felsefesinden hareketle kişiler açıkçası

denize bir olta atmakta, acaba “mevcut durumu iyileştirebilecek bir şeyler elde edebilir miyim” diye bir beklenti içine girmektedirler.

Zaten “Daha önce ikramiye kazandınız mı?” sorusu denizden balık çıkarmanın ne kadar düşük bir ihtimal olduğunu göstermektedir. Soruya cevap veren 274 kişiden 70’i (% 26) soruyu “evet” diye cevaplamış, kalan 204 kişi (% 74) ise “hayır” cevabı vermişlerdir. Evet cevabı verenlerinde % 80’i (56) 1–100 TL arasında bir tutar kazandığını, % 12’si 101–500 TL arasında bir tutar kazandığını, % 3’ü 501–1.000 TL arasında bir tutar kazandığını, kalan % 5’te (4) 1.000 TL üzeri kazandığını belirtmişlerdir.

“Kazandığınız ikramiyeyi nasıl değerlendirdiniz?” sorusunu cevaplayanların % 55’i (41) kazandığı ikramiyeyi yeniden şans oyunlarında kullandığını, % 11’i borçlarını ödediğini, % 6’sı (5) bağış yaptığını, % 9’u (7) yatırım amaçlı kullandığını, % 19’u da (14) diğer şekillerde değerlendirdiklerini belirtmişlerdir.

Şans oyunu oynayanların büyük ikramiyeyi kaçırmış olmaları durumunda kendilerini nasıl hissedecekleri sorusuna cevap verenlerin % 38’i (129) kendini şanssız sayacağını, % 30’u (102) çok üzüleceğini, % 15’i denemeye devam edeceğini, % 17’si ise bir daha oynamayacağını ifade etmişlerdir.

Şans oyunlarından yapılan vergi kesintisi ve kamuya aktarılan tutar hakkında anketi cevaplayanların bilgilerinin bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla sorulan “Vergi kesintisi hakkındaki düşünceniz?” sorusuna, cevap verenlerin % 40’ı (180) kesinti hakkında bir fikrinin olmadığını, % 43’ü (198) kesinti yapılması gerektiğini, % 17’si ise kesinti yapılmaması gerektiğini ifade etmiş, cevaplayanlardan % 65’i (290) kamuya aktarılan tutar hakkında bir fikrinin olmadığını, % 35’i ise bilgisinin bulunduğunu belirtmişler, kamuya aktarılan pay hakkındaki düşünceleri sorulduğunda

ise, % 56'sı (216) kamuya aktarılan payın artırılması gerektiğini düşünürken, % 44'ü kamuya aktarılan payında dağıtılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Son olarak anketi cevaplayanlara yöneltilen “değerleriniz açısından şans oyunlarını onaylıyor musunuz?” sorusuna büyük çoğunluk, % 86'sı (449) onaylamadıklarını, % 14'ü (71) ise şans oyunlarını onayladıklarını belirtmişlerdir.

Anket sonucu elde edilen istatistiksel bulgulara değerlendirildikten sonra ekonometrik modelde kullanılacak veriler arasındaki etkileşime ilişkin istatistiki veriler, çapraz tablolar yardımıyla aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.2 Şans Oyunu Oynama ile Cinsiyet Çapraz Tablosu

	Düzenli Oynarım	Birkaç kere Oynadım	Arada bir Oynarım	Hiç Oynamam	Toplam
Erkek	13 / %3	53 / %12	131 / %30	238 / %55	435 / %72
Kadın	2 / %1	17 / %10	43 / %26	107 / %63	169 / %28
Toplam	15 / %3	70 / %11	174 / %29	345 / %57	604

Tablo 3,2'de anketi cevaplayanların cinsiyetleri ile şans oyunu oynayıp oynamamaları arasındaki dağılıma yer verilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere erkeklerin %55'i (238) kadınlarınsa %63'ü (107) şans oyunlarını hiç oynamadıklarını belirtmişlerdir. Erkeklerin şans oyunlarını düzenli, arada bir veya birkaç kere oynamaları %45 iken kadınlarda bu oran %37'de kalmıştır.

Tablo 3.3 Şans Oyunu Oynama ile Medeni Durum Çapraz Tablosu

	Düzenli Oynarım	Birkaç kere Oynadım	Arada bir Oynarım	Hiç Oynamam	Toplam
Evli	15 / %3	63 / %11	163 / %29	326 / %57	567 / %94
Bekar	0 / %0	4 / %15	8 / %31	14 / %54	26 / %4
Diğer	0 / %0	3 / %27	3 / %27	5 / %46	11 / %2
Toplam	15 / %3	70 / %11	174 / %29	345 / %57	604

Tablo 3,3'de anketi cevaplayanların medeni durumları ile şans oyunu oynayıp oynamamaları arasındaki dağılıma yer verilmiştir. Anketi cevaplayanların %94'ü evli

kişilerden oluşmaktadır. Medeni durumu evli olanlarınsa büyük bir kısmı, %57'si (326) şans oyunlarından hiç oynamadıklarını belirtmişlerdir. Bekarların %54'ü (14), medeni durumu evli veya bekar dışında olanlarınsa %46'sı (5) şans oyunlarını hiç oynamadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 3.4 Şans Oyunu Oynama ile Eş Meslek Durumu Çapraz Tablosu

	Düzenli Oynarım	Birkaç kere Oynadım	Arada bir Oynarım	Hiç Oynamam	Toplam
Evet	3 / %2	15 / %10	44 / %29	89 / %59	151 / %27
Hayır	11 / %3	46 / %11	107 / %27	232 / %59	396 / %70
Emekli	1 / %5	2 / %10	12 / %60	5 / %25	20 / %3
Toplam	15 / %3	63 / %11	163 / %29	326 / %57	567

Tablo 3,4'de anketi cevaplayanların eşlerinin çalışıp çalışmamaları ile şans oyunu oynayıp oynamamaları arasındaki dağılıma yer verilmiştir. Anketi cevaplayanların %70'inin (396) eşleri herhangi bir işle meşgul olmamaktadır. Gerek eşi herhangi bir işte çalışan (89) gerekse çalışmayanların (232) %59'u şans oyunu oynamadıklarını ifade etmişlerdir. Eşleri emekli olanların ise %75'i arada bir olsa bile şans oyunlarından herhangi birini oynadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 3.5 Şans Oyunu Oynama ile Çocuk Sayısı Çapraz Tablosu

	Düzenli Oynarım	Birkaç kere Oynadım	Arada bir Oynarım	Hiç Oynamam	Toplam
Yok	0 / %0	3 / %14	7 / %33	11 / %53	21 / %4
1	3 / %8	6 / %17	16 / %45	11 / %30	36 / %6
2	6 / %3	22 / %10	70 / %33	114 / %54	212 / %37
3	3 / %1	16 / %9	49 / %27	113 / %63	181 / %31
3 den Fazla	3 / %2	21 / %16	23 / %18	84 / %64	131 / %22
Toplam	15 / %3	68 / %12	165 / %28	333 / %57	581

Tablo 3,5'de anketi cevaplayanların çocuk sayıları ile şans oyunu oynayıp oynamamaları arasındaki dağılıma yer verilmiştir. Kişilerin çocuk sayılarının artmasıyla şans oyunu oynama eğilimi arasında bir ilişkinin bulunmadığı tablodan çıkarılabilir. Tabloda, anketi cevaplayanların çoğunluğunun (333) şans oyunu hiç oynamadıkları

görülmektedir. Buna karşın çocuk sayısı 1 olanların düzenli, arada veya birkaç kere şans oyunu oynamaları diğer çocuk sayılarına oranla daha fazladır.

Tablo 3.6 Şans Oyunu Oynama ile Yaş Çapraz Tablosu

	Düzenli Oynarım	Birkaç kere Oynadım	Arada bir Oynarım	Hiç Oynamam	Toplam
20 ve altı	0 / %0	1 / %6	3 / %18	13 / %76	17 / %2
21-30 arası	1 / %2	9 / %18	11 / %23	28 / %57	49 / %8
31-40 arası	7 / %2	29 / %10	86 / %28	180 / %60	302 / %50
41-50 arası	5 / %2	29 / %14	68 / %34	101 / %50	203 / %34
51-60 arası	1 / %3	1 / %3	6 / %21	21 / %73	29 / %5
60 üzeri	1 / %25	1 / %25	0 / %0	2 / %50	4 / %1
Toplam	15 / %3	70 / %11	174 / %29	345 / %57	604

Tablo 3,6'da anketi cevaplayanların yaşları ile şans oyunu oynayıp oynamamaları arasındaki dağılıma yer verilmiştir. Ankete cevap verenlerin önemli bir bölümü, %84'ü 31–50 yaş (505) grubundan oluşmaktadır. Yine, kişilerin yaşlarının şans oyunu oynamayı etkilemediği tabloda görülebilmektedir. Soruya cevap verenlerin %57'si şans oyunu hiç oynamadığını (345) belirtmişlerdir. Buna karşın şans oyunlarını daha çok yaş seviyesi düşük olanların oynayacağı beklenilse bile tablodan da görülebileceği üzere 30 yaş altında olanların yine önemli bir kısmı şans oyunu oynamadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 3.7 Şans Oyunu Oynama ile Eğitim Durumu Çapraz Tablosu

	Düzenli Oynarım	Birkaç kere Oynadım	Arada bir Oynarım	Hiç Oynamam	Toplam
Okur-yazar değil	0 / %0	2 / %15	4 / %31	7 / %54	13 / %2
Okur-yazar	0 / %0	1 / %4	4 / %15	22 / %81	27 / %5
İlkokul	2 / %1	19 / %11	40 / %24	106 / %64	167 / %28
Ortaokul	4 / %4	10 / %10	37 / %37	48 / %49	99 / %15
Lise ve Dengi	4 / %3	17 / %11	40 / %27	89 / %59	150 / %25
Yüksekokul-					
Lisans	5 / %4	21 / %14	49 / %33	73 / %49	148 / %25
Toplam	15 / %3	70 / %11	174 / %29	345 / %57	604

Tablo 3,7'de anketi cevaplayanların eğitim durumları ile şans oyunu oynayıp oynamamaları arasındaki dağılıma yer verilmiştir. Ankete cevap verenlerin yarıya

yakını ortaokul ve aşağı bir eğitim düzeyine (306) sahiptir. Yine eğitim durumu ile şans oyunu oynayıp oynamama arasında da durum değişmemektedir. Anketi cevaplayanların %57'si (345) şans oyunu hiç oynamadıklarını ifade etmişlerdir. Eğitim durumu arttıkça kişilerin şans oyunlarından beklentilerinin düşeceği düşünülse bile, görüldüğü üzere yüksekokul-lisans mezunu olanların %51'i (75) şans oyunlarında şanslarını denemişlerdir.

Tablo 3.8 Şans Oyunu Oynama ile Meslek Çapraz Tablosu

	Düzenli Oynarım	Birkaç kere Oynadım	Arada bir Oynarım	Hiç Oynamam	Toplam
Öğrenci	0 / %0	1 / %7	3 / %20	11 / %73	15 / %2
Memur	5 / %3	25 / %13	69 / %35	98 / %49	197 / %33
İşçi	2 / %2	14 / %14	33 / %33	52 / %51	101 / %17
Esnaf-Zanaatkar	1 / %2	3 / %7	15 / %34	25 / %57	44 / %7
Serbest Meslek	3 / %3	16 / %15	28 / %25	62 / %57	109 / %18
Diğer	4 / %3	11 / %8	26 / %19	97 / %70	138 / %23
Toplam	15 / %3	70 / %11	174 / %29	345 / %57	604

Tablo 3,8'de anketi cevaplayanların meslekleri ile şans oyunu oynayıp oynamamaları arasındaki dağılıma yer verilmiştir. Ankete cevap verenlerin %2'si (15) öğrenci, %33'ü (197) memur, %17'si (101) işçi, %7'si (44) esnaf-zanaatkar, %18'i (109) serbest meslek, %23'ü de (138) bunlar dışında herhangi bir işle meşgul olmaktadır. Kişilerin meslekleri de şans oyunu oynamayı etkilememektedir. Anketi cevaplayanların meslekleri ne olursa olsun çoğunluk (%57) şans oyunlarından hiç oynamadıklarını belirtmiştir.

Tablo 3.9 Şans Oyunu Oynama ile İkramiye Kazanma Çapraz Tablosu

	Düzenli Oynarım	Birkaç kere Oynadım	Arada bir Oynarım	Hiç Oynamam	Toplam
Evet	5 / %7	12 / %17	51 / %73	2 / %3	70 / %26
Hayır	9 / %4	58 / %29	122 / %60	15 / %7	204 / %74
Toplam	14 / %5	70 / %26	173 / %63	17 / %6	274

Tablo 3,9’da anketi cevaplayanların daha evvel ikramiye kazanıp kazanmamaları ile şans oyunu oynayıp oynamamaları arasındaki dağılıma yer verilmiştir. Soruya cevap verenlerin büyük çoğunluğu, %74’ü (204) daha evvel hiç ikramiye kazanmadıklarını ifade etmişlerdir. Soruya “hayır” cevabını verenlerin ise %94’ü (122) şans oyunlarından oynadıklarını belirtmişlerdir. Gerek daha evvel ikramiye kazanmış olan gerekse kazanmamış olanların çoğunluğu ise şans oyunlarını düzenli, arada veya birkaç kez oynadıklarını ifade etmişlerdir.

Anket sonucu elde edilen verilerde analizde kullanılacak olanlara ait tanımlayıcı istatistikler Tablo 3.10’ da verilmiştir.

Tablo 3.10 Analizde Kullanılan Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişken	Tanım	Ortalama	St. Sapma
SANSOYN	Şans oyunu oynayıp oynamama (0=hiç oynamam, 1=arada bir oynarım, 2=birkaç kere oynadım, 3=düzenli oynarım)	0,594	0,789
CNS	Kukla değişken (0=kadın, 1=erkek)	0,720	0,449
MEDN	Medeni durum (1=evli, 2=bekar, 3=diğer)	1,079	0,331
COCUKSAY	Çocuk sayısı (1=yok, 2=1, 3=2, 4=3, 5=3 den fazla)	3,628	1,013
YAS	Yaş (1=20 ve aşağısı, 2=21-30, 3=31-40, 4=41-50, 5=51-60, 6=60 üzeri)	3,315	0,827
EGTM	Eğitim durumu (1=okur yazar değil, 2=okur yazar, 3=ilkokul mezunu, 4=ortaokul mezunu, 5=lise ve dengi okul, 6=yüksekokul/lisans)	4,308	1,336
GELIR	Aylık net gelir	1.271	887
SANSJAR	Şans oyunlarına gelirden ayda ayrılan tutar (1=hiç ayırmam, 2=1-5 TL arası, 3=6-20 TL arası, 4=21-50 TL arası, 5=51-100 TL arası, 6=100 TL üzeri)	1,824	0,877
IKRKZN	Şans oyunlarından kazanılan ikramiye tutarı (1=1-100 TL arası, 2=101-500 TL arası, 3=501-1000 TL arası, 4=1000 TL üzeri)	1,343	0,796
DEGER	(Değerler açısından şans oyunları (1=onaylıyorum, 2=onaylamıyorum)	1,863	0,344

Tablo incelenecek olursa; anketi cevaplayanların çoğunluğunun şans oyunu oynamadıkları görülmektedir. Cevaplayanların cinsiyetlerinin çoğunlukla erkek olduğu, medeni durumlarının evli olduğu, çocuk sayısının 2 veya 3 olduğu, yaşın ortalama olarak 31–40 arasında değiştiği, eğitim düzeyinin ortalama olarak ortaokul mezunu olduğu görülmektedir. Kişilerin gelirlerinin ortalama 1 271 TL olduğu, gelirlerinden şans oyunlarına ayda hiç ayırmadıkları veya 1–5 TL arasında bir meblağ ayırdıkları anlaşılmaktadır. Daha evvel şans oyunlarından ikramiye kazananların ortalama 1–100 TL arasında bir tutar kazandıkları, kişisel değer yargıları açısından ise kişilerin şans oyunlarını onaylamadıkları sonuçlarına varılabilmektedir.

3.5.2 Ekonometrik Model Bulguları

Tablo 3.11’de, Ordered Probit Modeli kullanılarak yapılan analiz bulguları gösterilmektedir.

Tablo 3.11 Ordered (Sıralı) Probit Modeli Bulguları

Değişkenler	Katsayılar	Z Değerleri	P Değerleri
SABİT	3,466	8,267	0,000
CNS	-0,945	-8,486	0,000
MEDN	0,718	2,223	0,026
COCUKSAY	0,458	8,904	0,000
YAS	-0,155	-2,454	0,014
EGTM	0,406	0,829	0,406
GELİR	0,163	2,377	0,017
SANSAR	-2,752	-38,848	0,000
IKRKZN	-2,887	-18,535	0,000
DEGER	-1,954	-12,529	0,000

Analiz sonucu elde edilen bulgulara göre CNS, MEDN, COCUKSAY, YAS, GELIR, SANSHAR, IKRKZN, DEGER değişkenlerinin katsayıları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yalnızca EGTM değişkeni %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerinde istatistikî olarak anlamlı bulunmamıştır. Dolayısıyla eğitim ile şans oyunu oynama arasında anketimizi cevaplayanlar açısından herhangi bir ilişki kurulamamıştır.

Şans oyunları oynama açısında ülkemizde erkek ağılıklı bir kitlenin oluşturduğu bir profil söz konusudur. Bunun doğal sonucu olarak ta cinsiyeti belirleyen CNS değişkeninin işaretinin pozitif çıkması beklenmektedir. Ancak, analiz sonuçlarına göre CNS değişkeninin katsayısı negatiftir. Bunun anlamı beklentilerin aksine kadınların erkeklere göre şans oyunu oynama açısından daha istekli olmalarıdır. MEDN değişkeninin katsayısı pozitif işaretlidir. Medeni durumları evli olanlar şans oyunlarını oynamaya daha isteklidirler. Aynı şekilde COCUKSAY değişkeninin katsayısı da pozitif işaretli bulunmuştur. Ailede çocuk sayısı arttıkça kişilerin şans oyunu oynama eğilimi de artmaktadır. Kişilerin yaşları ilerledikçe şans oyunu oynama eğilimleri de azalmaktadır. Dolayısıyla yaş belirleyen YAS değişkeninin katsayısı negatif işaretli bulunmuştur. Kişilerin gelirleri artıkça şans oyunu oynama eğilimlerinin azalacağı dolayısıyla GELIR değişkeninin katsayısının negatif eğilimli olması beklenmekteydi. Ancak test sonuçlarına göre GELIR değişkeninin katsayısı pozitif işaretli çıkmıştır. Bunun anlamı, anketi cevaplayanların gelir düzeyleri arttıkça şans oyunu oynama meyillerinin de arttığıdır. Şans oyunlarına gelirden ayda ortalama ne kadar ayrıldığı gösteren SANSHAR değişkeni negatif işaretlidir. Yani kişilerin gelirlerinden şans oyunlarına aylık ayıracakları tutar arttıkça şans oyunu oynama eğilimleri azalmaktadır. Daha önce ikramiye kazanmış bir kişinin yeniden şans oyunu oynama isteğini belirleyen IKRKZN değişkeninin işareti negatif bulunmuştur. Daha önce şans oyunlarından

ikramiye kazanmış kişinin yeniden şans oyunu oynama meyli azalmaktadır. Kişilerin değer yargıları açısından şans oyunlarını şans oyunlarına bakış açılarını gösteren DEGER değişkeninin katsayısı da negatif işaretli bulunmuştur. Kişiler değerleri açısından şans oyunu oynamayı doğru bulmamaktadırlar.

Tablo 3.12 Ordered Probit Modeli için Marjinal Etkiler

Değişkenler	Prob (Y=00)	Prob (Y=01)	Prob (Y=02)	Prob (Y=03)
SABİT	-0,8342	0,6228	0,1861	0,0254
CNS	0,2276	-0,1699	-0,0508	-0,0069
MEDN	-0,1728	0,1290	0,0386	0,0053
COCUKSAY	-0,1102	0,0823	0,0246	0,0034
YAS	0,0374	-0,0279	-0,0083	-0,0011
EGTM	-0,0098	0,0073	0,0022	0,0003
GELİR	0,0003	-0,0002	-0,0001	0,0000
SANSHAR	0,6623	-0,4944	-0,1478	-0,0201
IKRKZN	0,6947	-0,5186	-0,1550	-0,0211
DEGER	0,4703	-0,3510	-0,1049	-0,0143

Ordered Probit modeli ile yapılan analiz sonucu elde edilen marjinal etkilere Tablo 3.12' de yer verilmiştir. Marjinal etkiler tablosuna göre; cinsiyeti erkek olanların kadın olanlara göre şans oyunlarını düzenli oynama ihtimali arasında %0,69, hiç oynamama ihtimali arasında ise %22,7 fark vardır. Medeni durumları evli olanların bekar olanlara göre şans oyunlarını düzenli oynama ihtimali arasında %0,5, şans oyunlarını hiç oynamama ihtimali arasında ise %17,2 fark vardır. Kişilerin çocuk sayılarındaki marjinal bir artış düzenli olarak şans oyunu oynama ihtimalini %0,3 artırmaktadır. Şans oyunlarını hiç oynamama olasılığını ise %11 azaltmaktadır.

Kişilerin yaşlarındaki marjinal bir artış düzenli olarak şans oyunu oynama ihtimalini %0,1 azaltmaktadır. Şans oyunlarını hiç oynamama olasılığını ise %3,7 artırmaktadır. Kişilerin gelir seviyelerindeki bir birimlik marjinal bir artış düzenli olarak şans oyunu oynama ihtimalini değiştirmemektedir. Şans oyunlarını hiç oynamama olasılığını ise %0,03 artırmaktadır. Şans oyunlarına aylık gelirden ayrılan harcamalardaki bir birimlik marjinal bir artış düzenli olarak şans oyunu oynama ihtimalini %2 azaltmaktadır. Şans oyunlarını hiç oynamama olasılığını ise %66,2 artırmaktadır. Daha evvel ikramiye kazananların oranındaki bir birimlik bir artış düzenli olarak şans oyunu oynama ihtimalini %2,1 azaltmaktadır. Şans oyunlarını hiç oynamama olasılığını ise %69,4 artırmaktadır. Değer yargılarındaki bir birimlik bir artış düzenli olarak şans oyunu oynama ihtimalini %1,4 azaltmaktadır. Şans oyunlarını hiç oynamama olasılığını ise %47 artırmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Milli Piyango, eskimeyen bir heves. Her çekiliş zenginlik hayallerini şansa bağlayanlar için ayrı bir heyecan. Yurdun dört bir yanında satılan yüzbinlerce bilettten sadece bir tanesini alan da düşlüyor büyük ikramiyeyi, hiç bilet almayan da. “Büyük ikramiye çıksa” diye umut besleyenlerin her biri, önce borçlarını ödemeyi hayal ediyor, ardından da fakire fukaraya, eşe dosta dağıtmayı...

Milli Piyango, ülkemizde Osmanlıdan beri süre gelen bir uygulama. Önceleri Ziraat Bankası organizasyonunun da gerçekleştirilen çekilişleri, daha sonra “Tayyare Piyangosu” adıyla Türk Hava Kurumu üstlenmiş, son olarak da bu görev Maliye Bakanlığı'na bağlı Milli Piyango İdaresi'ne verilmiştir.

Ülkemizde yıllardır yaşanan ve bir türlü giderilemeyen ekonomik sorunlar özellikle toplumun orta ve alt gelir seviyesinde olanların şans oyunlarına olan talebini gözle görülür şekilde artırmıştır.

İnsanların şans oyunlarına olan bu temayülleri milli piyango biletinden başka yeni alternatif arayışlarına itmiş, sonuçta gerek ülke çapında gerekse dünyada azımsanamayacak büyüklükte bir ekonomi doğmuştur. Bu bağlamda ülkemizde, piyango bileti, sayısal loto, şans topu, iddaa, at yarışı vb. çok sayıda şans oyunu türemiştir.

Bireyler açısından bir eğlence aracı olarak görülen piyango oyunları, kimi zaman farkında olunarak kimi zamanda farkında olmadan her bir katılım ile devlet bütçesine azımsanmayacak oranlarda bir gelir kaynağı oluşturmaktadır ve her geçen gün de gelir kalemleri arasındaki payı artmaktadır.

Bununla beraber kimi düşünürler piyangoğun düşük gelir grubundan sessizce çekilen bir vergi olduğu konusunda yoğunlaşmaktadır. Piyangoya bir vergi aracı olarak

bakıldığında genel olarak insanlar tarafından, kimi zaman düşük gelir grubu için kimi zaman da saf grup olarak nitelendirilen kesim için bir vergiden ibaret olduğu söylenebilir. Esasında vergileme kriterlerine uymasa da piyango, bireylerden alınan bir vergi olarak nitelemek kanımızca da pek yanlış olmayacaktır. Zira gerek ülkemizde gerek dünyada devasa boyutlara ulaşan bu ekonomi, ülkelere büyük boyutlarda kaynak sağlamaktadır. Bunun en güzel örneği Milli Piyango İdaresi'nce aktarılan tutarlara bakıldığında görülmektedir. Sadece 2007 yılında gerçekleşen toplam kamu payı 314 434 084,72 TL' dir.

Sonuç olarak olaya bakıldığında, aslında ilk dönemlerde sadece birer eğlence aracı olarak görülen şans oyunlarının, günümüzde masumluğunu yitirdiğini rahatça söyleyebiliriz. Oyunlar artık sadece birer eğlence olmaktan çıkmış, oynayanlar için birer umut kapısı, devletler içinse vazgeçilemeyecek bir gelir kapısı olmuştur.

Çalışmanın analiz aşamasında ise, 2009 yılında Tokat ili Küçükbeybağı, Büyükbeybağı ve Değirmenönü mahallelerinde yapılan ve 604 kişiyi kapsayan bir örneklemeden yararlanarak, istatistiksel analiz yapılmıştır.

Ordered Probit model kullanılarak, daha çok orta ve alt gelir düzeyi kişilerin bulunduğu Küçükbeybağı, Büyükbeybağı ve Değirmenönü mahallelerinde kişilerin şans oyunu oynayıp oynamama eğilimlerini etkileyen sosyo-ekonomik ve demografik değişkenlerin belirlenmesi, etkilerinin incelenmesi ve bulunan sonuçların genellenmesine çalışılmıştır.

Modelin oluşturulmasında cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı, yaş, eğitim düzeyi, gelir seviyesi, şans oyunlarına aylık gelirden yapılan harcama tutarı, daha evvel ikramiye kazanılıp kazanılmadığı ve değer yargıları açısından şans oyunlarının

onaylanıp onaylanmadığı açıklayıcı değişken olarak kabul edilerek, nitel bağımlı değişkene olan (şans oyunu oynayıp oynama) etkileri analiz edilmeye çalışılmıştır.

Yapılan istatistiksel anlamlılık sınaması sonucunda ankete katılan 604 kişinin %57'si (345) şans oyunlarını hiç oynamadıkları belirlenmiştir. Kalan %43'lük kısım ise şans oyunlarını birkaç kere oynamış veya arada bir veya düzenli olarak oynamaktadır. Analiz sonuçlarına göre; cinsiyet, yaş, şans oyunlarına aylık gelirden ayrılan harcamalar, daha evvel ikramiye kazanma ve değer yargıları kişilerin şans oyunu oynamaları açısından negatif etkiye sahip oldukları belirlenmiştir. Buna karşın, medeni durum, çocuk sayısı, yaş ve gelir ise şans oyunu oynamayla pozitif ilişkili olarak bulunmuştur.

KAYNAKLAR

- Akdoğan, A. (1989), *Kamu Maliyesi*, 3 Baskı, Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaası, Ankara.
- Blakey, R. G., “*State Conducted Lotteries:History, Problems and Promises*”, *Journal of Social Issues*, Vol.35, No:3.
- Clotfelter, C. T. ve P. J. Cook (1989), “*Selling Hope: State Lotteries in America Cambridge*”, Mass., Harvard University Press.
- Clotfelter, C. T., P. J. Cook, J. A. Edell, ve M. Moore, “*State Lotteries at the Turn of the Century: Report to the National Gambling Impact Study Commission*”, 07 Kasım 2007.
(<http://govinfo.library.unt.edu/ngisc/reports/lotfinal.pdf>).
- Clotfelter, C. T. ve P. J. Cook (1987), "Implicit Taxation In Lottery Finance", *National Tax Journal*, Vol. 40.
- Clotfelter, C. T. ve P. J. Cook (1990), "On the economics of state lotteries." *Journal of Economic Perspectives* 4 4 105.
- Cobin J., “The Lottery is the Best Tax”, 25 Nisan 2007.
(<http://www.policyofliberty.net/e-books/The%20Lottery%20Is%20the%20Best%20Tax.pdf>).
- Cordtz, D., “*Betting The Country*”, *Financial World*, Vol. 159, No.4, S:26.
- Donald W. G. ve J. J. Bean, “*Adoption of State Lotteries in the United States, with a Closer Look at Illinois*”, *The Independent Review* 10, no: 3. 07 Kasım 2007.
(http://www.independent.org/pdf/tir/tir_10_3_03_gribbin.pdf).
- Gitmez A. S., *Yabancılaşan İnsan Piyango ve Devlet*, *Bilim ve Sanat* (62).

Hansen A. (2004), "Lotteries and State Fiscal Policy," Tax Foundation Background Paper No: 46, 16 Mart 2008.

<http://www.taxfoundation.org/files/0817c13300e7a380682288694149aebd.pdf>.

Hansen A. (2005), "State-Run Lotteries as a Form of Taxation", 10 Eylül 2007.

(<http://www.taxfoundation.org/news/show/1126.html>).

Herekman, S. (1993), *Kamu Maliyesi Açısından Ulusal Piyangolar*, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

<http://www.millipiyango.gov.tr>

<http://www.malihaber.com>

Kaplan R. H., "The Social and Economic Impact of State Lotteries", 27 Nisan 2007.

(<http://ann.sagepub.com/cgi/reprint/474/1/91>).

Kinsey, R. K. (1959), *The Role of Lotteries in Public Finance*, yayınlanmamış doktora tezi, Kolombiya Üniversitesi, ABD.

Landman, J. (1944), "The Lottery For Government Revenue", Bulletin of the National Tax Association, Vol.30.

Morgan, J. ve M. Sefton (2000), "Funding Public Goods with Lotteries: Experimental Evidence", 12 Temmuz 2007.

(<http://www.jstor.org/pss/2695948>).

Pickernell D., Brown K., Worthington A. ve Mary Crawford.(2004), Gambling as a Base For Hypothecated Taxation: The UK's National Lottery and Electronic Gaming Machines in Australia, Public Money & Management, Volume 24, Number 3.

(<http://www3.interscience.wiley.com/user/accessdenied?ID=118791839&Act=2138&Code=4717&Page=/cgi-bin/fulltext/118791839/pdfstart>).

Ramos F. (2006), 14. International Economic History Congress, Helsinki 2006 session 24, An Empirical Analysis of Gambling Consumption: *National Lottery in Spain*, 25 Nisan 2008).

(<http://www.helsinki.fi/iehc2006/papers1/Ramos.pdf>).

Smith, D. J. (1987), "Risk-Efficient Lottery Bets", *The Journal of the Portfolio Management*, vol.14.

Stocker, F. D. (1972), "State Sponsored Gambling as a Source of Public Revenue", *National Tax Journal*, vol. 25.

Stone, H. W. (2000), An Analysis of Selected Determinants of Texas Lottery Revenue.

Suits, D. B. (1977), "Gambling Taxes: Regressivity and Revenue Potential," *National Tax Journal*, vol 30.

Sullivan, G. (1972), *By Chance A Winner: The History of Lotteries*, New York: Dodd, Maaad.

The Appropriate Role of User Charges in State and Local Finance, National Conference of State Legislatures, 15 Şubat 2008.

(<http://www.ncsl.org/programs/fiscal/taxpolicy.htm>.)

Thornton M. (1999), Daily Article, 20 Şubat 2008.

(<http://mises.org/story/249>)

Tomlinson T. (2003), The Economic Inequalities of State Lotteries *Chrestomathy: Annual Review of Undergraduate Research at the College of Charleston* Volume 2, 17 Nisan 2008.

(<http://www.cofc.edu/chrestomathy/vol2/tomlinson.pdf>)

Tunçay, M., “Türkiye'de Kurum Tarihçiliği Sempozyumu 1”, 10 Temmuz 2007

(<http://www.tarihvakfi.org.tr/icerikId=103>).

Türkiye'de Kurum Tarihçiliği Sempozyumu 1, 10 Şubat 2007.

(<http://www.tarihvakfi.org.tr/icerik.asp?IcerikId=103>).

Yu, K. ve X. Xu, “Welfare Effect of a Price Change: The Case of Lotto,” 10 Şubat 2008.

(<http://economics.ca/2007/papers/0199.pdf>).

Walker, I. (1998), “The Economic Analysis of Lotteries,” *Economic Policy*, 10 Şubat 2008.

(<http://www.jstor.org/pss/1344759>).

Wang S. J. ve M. Y. Lin, “Number Selection Strategy of Lottery Taiwan Lottery,” 10 Şubat 2008.

(<http://www.econ.sinica.edu.tw/publication/tefp/37-1//2.pdf>)

Zavoina, R. ve W. McElvey, (1975) "A Statistical Model for the Analysis of Ordinal Level Dependent Variables," *Journal of Mathematical Sociology*, Summer, ss. 103-120.

Ziemba, W. T. (1986), *Dr. Z's 6/49 Lotto Guidebook* , Vancouver and Los Angeles: Dr. Z. Investments, Inc.

45. Resmi Gazete, T. 1 Haziran 1993, Sayı 19834.

EKLER

EK-1 Anket Örneği

ANKET FORMU

Bu anket Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, yüksek lisans öğrencisi Öznur ÖZBEK'in "Milli Piyango Üzerine Ekonomik ve Sosyal Bir Araştırma konulu tez çalışması için yapılmaktadır. Anketin amacı Ülkemizde şans oyunlarını oynama eğiliminin araştırılmasıdır.

Araştırma bilimsel bir nitelik taşıdığından derlenen kişi ve aile bilgileri gizli tutulacaktır. Sorulara objektif ve samimi cevaplar vereceğinize inanıyorum. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Lütfen soruları tam olarak okuduktan sonra kendinize en uygun olan cevabı işaretleyiniz.

Öznur ÖZBEK

- 1- Cinsiyetiniz Bay Bayan
- 2- Medeni Haliniz Evli Bekar Diğer
- 3- Eşiniz çalışıyor mu? Evet Hayır Emekli
- 4- Kaç çocuğunuz var? Yok 1 2 3 3 den fazla
- 5- Yaşınız? 20 ve altı 21-30 arası 31-40 arası
 41-50 arası 51-60 Arası 60 üzeri
- 6- Eğitim durumunuz?
 Okur-yazar değil Okur-yazar İlkokul mezunu
 Ortaokul mezunu Lise ve dengi okul Yüksekokul/Lisans
- 7- Mesleğiniz nedir? Öğrenci Memur İşçi
 Esnaf/Zenaatkar Serbest Meslek Diğer (.....)
- 8- Aylık net geliriniz (Eşiniz çalışıyorsa toplam net gelir)?
 (.....)
- 9- Şans oyunları oynar mısınız?
 Düzenli oynarım Arada bir oynarım
 Birkaç kere oynadım Hiç oynamam
- 10- Oynadığınız şans oyunu türü (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)?
 Şans topu / Sayısal Loto / Süper Loto / On Numara
 İddaa / Spor toto Kazı Kazan / Hemen Kazan

Milli Piyango Bileti At Yarışları Diğer (.....)

11- Şans oyunlarını oynama nedeniniz (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)?

Yaşam seviyemi yükseltmek Menkul / Gayrimenkul almak
 Borçlarımı ödemek Yardım amaçlı kullanmak
 Eğitim Alışkanlık
 Eğlence Diğer (.....)

12- Gelirinizden ayda yaklaşık olarak şans oyunlarına ayırdığınız miktar?

Hiç ayırmam 1 - 5 TL arası 6 - 20 TL arası
 21 - 50 TL arası 51 - 100 TL arası 101 TL üzeri

13- Daha önce şans oyunlarında ikramiye kazandınız mı? Evet Hayır

14- Kazandığınız toplam tutar (13. soruya cevabınız evet ise cevaplayınız)?

1 - 100 TL arası 101 - 500 TL arası
 501-1000 TL arası 1000 TL üzeri

15- Kazandığınız ikramiyeyi nasıl değerlendirdiniz (13. soruya cevabınız evet ise cevaplayınız)?

Yeniden şans oyunlarında kullandım Menkul / Gayrimenkul aldım
 Borçlarımı ödedim Bağış Yaptım
 Yatırım amaçlı kullandım Diğer (.....)

16- Şans oyunlarında büyük ikramiyeyi kaçırmış olsaydınız ne düşünürdünüz?

Çok üzülürdüm Denemeye devam ederdim
 Bir daha oynamazdım Kendimi şanssız sayardım

17- Dağıtılan ikramiye üzerinden yapılan vergi kesintisi hakkındaki düşünceniz?

Kesinti yapılmalı Kesinti yapılmamalı Vergi kesintisi hakkında bilgim yok

18- Kesilen verginin kamuya aktarılan tutarı hakkında bilginiz var mı? Evet Hayır

19- Şans oyunlarından kamuya aktarılan pay hakkındaki düşünceniz?

Kamuya daha fazla pay aktarılması gereklidir Kamuya aktarılan payında dağıtılması gerekir

20- Şans oyunlarını değerleriniz açısından onaylıyor musunuz?

Evet onaylıyorum Hayır onaylamıyorum

TEŞEKKÜRLER

ÖZGEÇMİŞ

1978 yılında Tokat'ta doğdu. 1999 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Bilgisayar Programcılığı, 2004 yılında da Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye bölümünden mezun oldu. 2005–2006 öğretim yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans eğitimine başladı. 2007–2008 döneminde Ankara Maliye Mesleki Eğitim Kursunu bitirdi. Halen Tokat Defterdarlığı Muhasebe Müdürlüğünde Muhasebe Şefi olarak görev yapmakta olup, evli ve bir çocuk annesidir. İngilizce bilmektedir.